

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

GİRİŞİMSEL KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE
GİRİŞİMCİLİK NİYETİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: BİR
KAMU ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Muhammet DÜŞÜKCAN

HAZIRLAYAN
İmren ÇAKMAK

ELAZIĞ-2019

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**GİRİŞİMSEL KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE GİRİŞİMCİLİK
NİYETİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: BİR KAMU ÜNİVERSİTESİ
ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Muhammet DÜŞÜKCAN

HAZIRLAYAN
İmren ÇAKMAK

Jürimiz, ... tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans / doktora tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1.
- 2.
- 3.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ..... tarih ve ..... sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Girişimsel Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Niyeti Arasındaki İlişki: Bir Kamu Üniversitesi Örneği****İmren ÇAKMAK****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****İşletme Ana Bilim Dalı****Elazığ-2019, Sayfa: XII+119**

Girişimcilik; çevremizdeki olanakları fark etme, bu olanakları projelere çevirme, bu projeleri uygulamaya koyabilme ve zenginlik üretme becerisi şeklinde tanımlanabilir. Bu süreçte başarılı girişimciler için ise birçok özellik tanımlanmaktadır. Kişide girişimcilik ruhu genetik olarak var olabileceği gibi aile, ailenin mesleği, çevre, eğitim de girişimcilik ruhunu geliştirmede önemli etkenlerdir. Öyle ki 21. yüzyıl dünyasında girişimcilik, üzerinde ağırlıkla durulan, ekonomik gelişmenin ve toplumsal refahın itici gücü olarak dikkat çeken bir konudur. Girişimcileri tanıma, onları diğer insanlardan ayıran özelliklerin ne olduğunu saptayabilme adına yazında birçok araştırma yapılmıştır ve hala da yapılmaktadır.

Bu doğrultuda, bu çalışma ile üniversitede öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisinin ampirik olarak test edilmesi amaçlanmıştır. Bu amacın yanı sıra demografik değişkenler ile girişimcilik niyeti arasındaki farklılıklar incelenmesi de alt amaç olarak belirlenmiştir. Elazığ il merkezinde bulunan Fırat Üniversitesi'nde öğrenim gören son sınıf öğrencileri araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Fırat Üniversitesi'nde Ocak 2019 itibariyle toplam 3643 öğrenci öğrenim görmektedir. Hedef ana kütleyle ulaşmanın içerdiği zorluklar nedeniyle; hedef daraltılmış ve random yöntemine göre ana kütle tanımlama yoluna gidilmiştir. Ulaşılabilir ana kütleyle yaklaşık 506 öğrencinin temsil edeceği düşünülmektedir. Çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve veriler yüz yüze anket tekniği ile elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan başlıca analizler; betimleyici

istatistikler, güvenilirlik analizleri, t testi, tek yönlü varyans (anova) analizi ve regresyon analizleri şeklindedir. Araştırma sonucunda girişimci kişilik özelliklerinin vasat ($\bar{X}=3,22$; $ss=0,47$) ve girişimcilik niyetlerinin ise yüksek ($\bar{X}=3,44$; $ss=1,06$) kabul edilebileceği kanısına varılmıştır. Öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik niyetleri üzerindeki etkisinin anlamlı ve pozitif yönde olduğu saptanmıştır. Girişimci kişilik özellikleri girişimcilik niyetleri üzerinde % 19 oranında etkili olabilmektedir ($r=0,438$; $R^2=0,192$; $p<0,000$). Bunun yanı sıra “fakülte, ailede bir girişimci olup olması durumu ve girişimcilik dersi alıp almama” gibi demografik değişkenlerin girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kişilik, Kişilik Özellikleri, Girişimcilik, Girişimcilik Niyeti.

ABSTRACT**Master Thesis****Relationships Between Entrepreneurial Personality Traits And Entrepreneurship
Intente: An Example of A Public University****İmren ÇAKMAK****Fırat University****Social Sciences Institute****Business Administration****Elazığ-2019, Page: XII+119**

Entrepreneurship can be described as realizing the opportunities around us, turning this opportunities into projects, putting these projects into practice and having a skill of producing wealth. A variety of features are defined for successful entrepreneurs. As well as an individual may have entrepreneurship spirit in their genes, the factors such as family, professions of family, environment and education are important for entrepreneurship spirit. In fact, entrepreneurship in 21st century's world is a topic which is being highly emphasized and is being remarked as a driving power of social welfare and economic development. A lot of studies in literature have been accomplished for identifying entrepreneurs and spotting the qualifications that distinguish them from other people.

Accordingly, this study is aimed to empirically test the effect of entrepreneur personality traits on entrepreneurship intent of senior students at university. Alongside this aim, it has been designated to be sub goal that is analyzing the differences between demographic variables and entrepreneurship intent. The seniors students of Fırat University located in center of Elazığ make up the population of this study 3643 students study in Fırat University by January 2019. Because of the difficulties in reaching target population, target has been narrowed down and definition of population has been done according to random method.. It has been thought that reachable population will represent approximately 506 students. Quantitative method of research has been used in this study

and data has been obtained through face-to-face survey technique in the study. Main analysis used in the study are descriptive statistics, reliability analysis, T test, one-way analysis of variance (anova) and regression analysis. As a result of the study, it has been concluded to be correct to accept the entrepreneur personality traits are low ($\bar{X}=3,22$; $ss=0,47$) and entrepreneurship intents are high ($\bar{X}=3,44$; $ss=1,06$). It has been detected that entrepreneur personality traits has a meaningful and positive effect on entrepreneurship intents. Entrepreneur personality traits may effect entrepreneurship intents at the rate of %19 ($r=0,438$; $R^2=0,192$; $p<0,000$). Besides this, it has been detected that there is a meaningful diffrnce between demographic variables such as the condition of having someone entrepreneur in the family or in the faculty and taking entrepreneurship class, and entrepreneurship intents.

Key Words: Personality, Personality Traits, Entrepreneurship, Entrepreneurship Intents.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ	X
ÖN SÖZ	XI
KISALTMALAR	XII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KİŞİLİĞİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	3
1.1. Kişiliğin Tanımı	3
1.2. Kişiliğin Temel Unsurları	6
1.2.1. Karakter	6
1.2.2. Mizaç (Huy).....	7
1.2.3. Benlik	8
1.2.4. Yetenek.....	8
1.3. Kişiliğin Başlıca Özellikleri	9
1.4. Kişiliği Belirleyen Faktörler	10
1.4.1. Biyolojik Ve Kalıtsal Faktörler	11
1.4.2. Sosyal ve Kültürel Faktörler.....	12
1.4.3. Aile Faktörü.....	13
1.4.4. Durumsal Faktörler.....	13
1.4.5. Coğrafi ve Fiziki Faktörler	14
1.4.6. Sosyal Yapı ve Sosyal Sınıf Faktörleri.....	14
1.4.7. Diğer Faktörler	15
1.5. Kişilik Tipler ve Kuramları.....	15
1.5.1. A Tipi Kişilik ve B Tipi Kişilik.....	17
1.5.2. Sigmund Freud'un Kişilik Kuramı (1856-1939).....	19
1.5.3. Eric Berne'nin Kişilik Kuramı (1910-1970)	20
1.5.4. Karen Horney'in Kişilik Kuramı (1885-1952).....	21
1.5.5. Raymond Cattell'in Kişilik Kuramı (1905-1998)	21
1.5.6. Hans Eysenck'in Kişilik Kuramı (1916-1997).....	22
1.6. Kişiliğin Belirlenmesinde Kullanılan Teknikler	23

1.6.1. Beş Faktör Kişilik Ölçeği	24
1.6.2. Cattell 16pf Kişilik Ölçeği	25
1.6.4. Mesleki Kişilik Ölçeği	28
1.6.5. Myers-Briggs Kişilik Ölçeği	29
1.6.6. Hacettepe Kişilik Ölçeği	30
1.7. Girişimci Kişilik Özellikleri	30
1.7.1. Başarı İhtiyacı	31
1.7.2. Kontrol Odağı	32
1.7.3. Belirsizliğe Karşı Tolerans	33
1.7.4. Kendine Güven	33
1.7.5. Risk Alma Eğilimi	34
1.7.6. Yenilikçilik	35

İKİNCİ BÖLÜM

2. GİRİŞİMCİLİĞİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	37
2.1. Girişimcilik İle İlgili Temel Kavramlar	37
2.2. Girişimciliğin Tanımı ve Önemi	39
2.3. Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi	43
2.3.1. Dünya Tarihinde Girişimcilik	43
2.3.2. Türkiye’de Girişimcilik	44
2.4. Girişimciliğin Temel Özellikler	46
2.5. Girişimciliğin Temel Fonksiyonları	47
2.5.1. Girişimciliğin Avantajları	48
2.5.2. Girişimciliğin Dezavantajları	49
2.6. Girişimcilik Türleri	51
2.6.1. Yaratıcı Girişimcilik	51
2.6.2. Sosyal Girişimcilik	52
2.6.3. Fırsat Girişimcilik	52
2.6.4. İç Girişimcilik	53
2.6.5. Kurumsal Girişimcilik	54
2.6.6. Kamu Girişimciliği	54
2.7. Girişimcilik Eğilimleri	55
2.8. Girişimcilik Eğitimi	58
2.9. Türkiye’de Girişimciliğin Gelişmesine Katkıda Bulunan Bazı Kurum ve Kuruluşlar	61
2.9.1. Avrupa Birliği Hibe Fonları	62

2.9.2. TÜBİTAK.....	63
2.9.3. TESKOMB.....	64
2.9.4. KOSGEB.....	64
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	66
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	66
3.2. Araştırmanın Varsayım ve Sınırlılıkları.....	66
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	67
3.4. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Tekniği.....	68
3.5. Araştırmanın Güvenilirlik Analizi.....	69
3.6. Araştırmanın Problem Cümlesi, Hipotezleri ve Modeli.....	70
3.7. Araştırmanın Bulguları.....	73
3.7.1. Katılımcılara Ait Demografik Bulgular.....	73
3.7.2. Katılımcıların Girişimci Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Niyetine İlişkin Dağılımlar.....	75
3.7.2.1. Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeği Puanları.....	76
3.7.2.2. Girişimcilik Niyeti Ölçeği Puanları.....	83
3.7.3. Araştırma Hipotezlerine İlişkin Bulgular.....	84
3.7.3.1. Değişkenler Arası Regresyon Analizi.....	84
3.7.3.2. T Testi Fark Analizi Uygulanarak Test Edilen Hipotezler.....	86
3.7.3.3. Tek Faktörlü Varyans (Anova) Analizi Uygulanarak Test Edilen Hipotezler.....	87
3.7.3.4. Araştırma Modeline İlişkin Hipotezlerin Sonuçları.....	88
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	90
KAYNAKÇA.....	94
EKLER.....	108
Ek 1. Orijinallik Raporu.....	108
Ek 2. Anket Formu.....	109
Ek 3. İzin Belgeleri.....	112
ÖZ GEÇMİŞ.....	119

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Kişilik Tanımları.....	5
Tablo 2. Kişiliği Belirleyen Faktörler	10
Tablo 3. Kişilik ile İlgili Kuramlar	17
Tablo 4. A ve B tipi Kişilik Yapıları.....	18
Tablo 5. Cattell'in 16 Kişilik Ölçeği.....	26
Tablo 6. Hogan Kişilik Envanteri'ndeki Temel Faktörler	27
Tablo 7. Jung'un 8 psikolojik Tipi.....	29
Tablo 8. Girişimci Ve Girişimcilik Teriminin Tarihsel Gelişimi	40
Tablo 9. Ölçeklerin Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	70
Tablo 10. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	73
Tablo 11. Ölçek Puanları.....	75
Tablo 12. Girişimci Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarına İlişkin Ölçek Puanları	76
Tablo 13. Girişimcilik Niyetine İlişkin Ölçek Puanları	83
Tablo 14. Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi.....	85
Tablo 15. Girişimci Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi.....	86
Tablo 16. Bazı Grupların ile Girişimcilik Niyetine İlişkin T-Testi Sonuç Tablosu.....	87
Tablo 17. Bazı Grupların ile Girişimcilik Niyetine İlişkin Anova Sonuç Tablosu.....	88
Tablo 18. Hipotezlerin Kabul ve Red Durumları.....	89

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Sigmund Freud'un kişilik kuramları	19
Şekil 2. Araştırmanın Modeli	71

ÖN SÖZ

Yüksek lisans tez çalışmamın belirlenmesi, yürütülmesi ve sonuçlandırılmasında verdiği destek, bilgi ve tecrübeleriyle, desteğini esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Muhammet DÜŞÜKCAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Değerli fikir ve önerileri ile her durumda yanımda olan sayın Prof. Dr. Kenan PEKER'e ve tez çalışmamda sabırlı yaklaşım ve önerileri ile bana yardımcı olan Dr. Eray Ekin SEZGİN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Her zaman sonsuz sabır ve ilgisi ile yanımda olan, emeğini üzerimden asla çekmeyen, maddi ve manevi fedakârlıklar sunan sevgili annem Özgül HAKAN, babam Mustafa HAKAN ve eşim Akın ÇAKMAK'a sonsuz minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

ELAZIĞ-2019

İmren ÇAKMAK

KISALTMALAR

- AR-GE** : Araştırma Ve Geliştirme
İşKUR : Türkiye İş Kurumu
KOBİ : Kùçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB : Kùçük Ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme Ve Destekleme İdaresi
TDK : Türk Dil Kurumu
TESKOMB : Türkiye Esnaf Ve Sanatkârlar Kredi Ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri
Merkez Birliği
TTGV : Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TTK : Türk Ticaret Konunu
TÜBİTAK : Türkiye Bilimsel Ve Teknolojik Araştırma Kurumu

GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve yaşamını sürdürmek için uğraşılan her türlü faaliyet aslında bir girişim olgusudur. Bu durumda girişimcilik olgusu da bu hadisenin hayata geçirilme kısmını kapsayan ve ülke ekonomisine ve toplumsal faydaya pozitif bir sonuç yansıtan bir olgu olarak ifade edilebilir. Birçok unsurdan etkilenmesi nedeniyle girişimcilik kavramının tanımının yapılması da oldukça zor olmaktadır. Bu tanımlar arasından en dikkat çeken unsurlar yaratıcı, yenilikçi, risk almaktan kaçınmayan, öz güven sahibi, liderlik vasıflarına sahip, ortaya çıkan fırsatları değerlendirmekten kaçınmayan, iyimser ve sürekli yeni fikirler üretebilmedir.

Gelinen süreçte globalleşen dünya ile birlikte teknolojinin hızla gelişmesi, tüketici taleplerinin artması ve farklılık göstermesi özellikle gelişmekte olan ülkeler arasında büyük destek ve kabul gören bir çalışma alanı haline gelmiştir. İşsizlikle mücadele ve refah seviyesini artırmada etkin rolü olması nedeniyle girişimcilik üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların çoğunluğu üniversite öğrencilerini kapsamaktadır. Geleceğin ışığı olarak görülen üniversite gençlerinin özendirilmesi ve önündeki kısıtlamaların önüne geçilmesi girişimciliğe yönlendirmek adına büyük önem taşımaktadır. Genç girişimcilerin çoğalması demek piyasaya yeni değerler sunmak ve istihdamın artırılması kapsamında ülkenin gelişmişlik düzeyinin artması demektir.

Girişimcilik kabiliyetini toplum, kültür, kişilik özellikleri, aile gibi birçok önemli faktör belirlemektedir. Her bireyi farklı kılan kişilik kavramı, iş hayatına katılmasıyla birlikte girişimcilik kavramıyla bütünleşmiş bir durum haline gelmiştir.

Girişimci bireysel özelliklerinden; başarı elde etme ihtiyacı, kontrolün kişinin elinde toplanması, riski üstlenme yetisi, belirsizliğe karşı direnç göstermesi ve yenilikçilik özelliklerinin hangisinin girişimcilik niyetiyle arasındaki ilişki düzeyi ortaya konulursa genç girişimcilerin yetiştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda yol haritası olabilecek bilgilerin sağlanabileceği düşünülmektedir.

Bu doğrultuda, bu çalışma ile üniversitede öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisinin ampirik olarak test edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca demografik değişkenler ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaçla çalışmada girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik niyeti araştırmanın temel değişkenleri olarak belirlenmiştir.

Araştırma bu temel değişkenler arasındaki ilişkinin kuramsal açısından değerlendirilerek, model oluşturulmuş. Bu bağlamda çalışma u bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde, kişiliğin kavramsal erevesi hakkında bilgiler sunulmuştur. Bu başlık altında kişiliğin tanımı, temel unsurları, başlıca özellikleri, kişiliği belirleyen unsurlar, kişilik tipleri ve kuramları, kişilik belirleme teknikleri ve girişimci kişilik özellikleri açıklanmıştır.

İkinci bölümde, girişimciliğin kavram erevesi ele alınmıştır. Girişimcilikle ilgili temel kavramlar, tanımı, önemi ve tarihsel gelişimi sunulduktan sonra girişimcide bulunması gereken temel özelliklerden bahsedilmiştir. Girişimcilik sonucunda elde edilen kazanımların sağlayabileceği avantaj ve dezavantajların bilgisi sunulmuştur. Girişimcilik türleri ve girişimcilik eğilimi ile ilgili incelemelerimizi ifade ettikten sonra girişimcilik eğitimi ve Türkiye’de girişimciliğin gelişmesine katkı sağlayan kurum ve kuruluşlardan elde edilebilecek desteklere yer verilmiştir.

nc bölümde araştırmanın yöntemi anlatılmıştır. Belirlenen doğrultuda araştırmanın amacı ve önemi, modeli, yöntemi, sınırlılıkları, evren ve örneklem, veri analizleri ve araştırma hipotezleri açıklanmıştır. Daha sonra ise araştırmada elde edilen bulgulara yer verilmiş ve sonuçlar tartışılmıştır. Son olarak ise sonuçlardan yola çıkarak öneriler geliştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KİŞİLİĞİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Her bireyin aynı biyolojik yapısı olmasına rağmen, birbirimize benzemediğimiz gibi, duygu, düşünce ve çevremizde gelişen olaylar karşısındaki tepkilerimizde farklılık göstermektedir. Bu bahsettiğimiz farklılıkların oluşması kişilik kavramının altında incelenmektedir (Özkalp 2010: 72). Kişilik kavramı, araştırmaların odağı olan ve bu yönde gerçekleştirilen çalışmaların artış gösterdiği bir alan olmaktadır. Tüm araştırmacılar tarafından kabul edilmiş tek bir kişilik kavramı olmadığı gibi konunun farklı bilim dalları tarafından ele alınması literatürde çokça kişilik tanımının yer almasına sebep olmaktadır. Her ne kadar çalışmaların sayısı fazlaşsa da, çalışmaların sonucunda temel kişilik teorisi ve kuramlarının çoğunlukla ötesine geçilememiştir (Günel, 2010: 44).

Bu bölüm, kişiliğin tanımı, kişiliğin temel unsurları, kişiliğin başlıca özellikleri, kişiliği belirleyen faktörler, kişilik tipleri ve kuramları, kişiliğin belirlenmesinde kullanılan teknikler ve girişimci kişilik özellikleri başlıkları altında incelenecektir.

1.1. Kişiliğin Tanımı

Kişilik kavramı, ayrı bir bilimsel disiplin alanının ortaya çıkması 1930'lu yıllarda kişilik psikolojisinin diğer sosyal bilimlerden ayrılmasıyla başlamıştır. (Mc Adams, 1997). Kişilik kelimesi, Latince deki 'persona' kelimesinden türetilmiştir. Persona, drama oyuncularından kullanılan tiyatro maskesi anlamını taşımaktadır. Klasik roma tiyatrosunda aktörler temsil ettikleri karakterlere uygun maskeler takılarak rollerini canlandırır (Zel, 2001: 11). O dönemlerde maskenin arkasında bulunan kişinin oynadığı tipleri temsil eden 'persona', daha sonrasında kişinin gerçekte yansıtmış olduğu davranışlarını ve tavırlarını anlatmak amacıyla kullanılmıştır. (Aslan, 2008: 8). Yüzeydeki bu maskeler 'kişilik' olarak adlandırılmaya başlamış ve bu yöntem ile kişilik kavramıyla kişiler arasındaki farklılıkların giderilmesi amaçlanmıştır (Zel, 2006: 11).

Kişilik, bireylerin duygu, düşünce ve davranış gibi psikolojik tepkilerini ve farklılıklarını belirleyen, yalnızca yaşanan an içerisinde bulunan biyolojik durum ve sosyal ortam ile açıklanamayacak şekilde süreklilik gösteren özellikler ve eğilimlerdir denilebilir (Taymur ve Türkçapar, 2012: 155). Bilindiği üzere kişilik tek yönlü bir kavram değildir. Bireylerin tutum ve davranışlarıyla alakalı akla gelebilen birçok özelliği

kendinde bulundurmaktadır. Zaman ilerledikçe kişilere biyolojik özellikler ve sosyal özellikler şeklinde yüklenen ve belirli bir süreç içerisinde de istikrarını sürdüren düşünce, duygu ve bireysel farklılıkların hepsi kişiliktir şeklinde tanımlanabilir (Özer, 2013: 127).

Olaylar açısından insanların hal ve hareketleri, fikirleri, duygu ve düşünceleri birbirinden farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların pek çok sebebi bulunmaktadır. Her şahsa ait benlik ve öz değer kazandıran önemli etmenler; kişinin almış olduğu eğitim, duygusal yaşam, genetik faktörler, organik bileşim ve çevre koşulları olarak saptanabilmektedir. Bütün bu sebeplerden ötürü farklı kişilik tanımları ortaya çıkmaktadır (Eren, 2015: 83). Bu tanımlardan bir tanesini ekleyecek olursak; McCrae ve Costa'nın 1989 yılında yaptıkları tanıma göre kişilik; insanın farklı durumlarda ortaya koyduğu davranışlarını betimleyen, süreklilik arz eden, kişiler arası duygusal, motivasyonel, deneyime dayalı etkileşim tarzıdır.

Yapılan literatür taramasında ve yukarıda ifade edilen kişilik tanımlarına ek olarak Tablo 1 'de psikoloji ve yönetim konusundaki bilim insanları tarafından yapılan kişilik tanımlarına yer verilmiştir (Hiriyappa, 2009:44; Appannaiah vd, 2010:154):

Kişilik tanımında günümüzde birçok tanımlar yapılmış fakat bir tanım üzerinde fikir olunamamıştır. Bu tanımlardan bir kısmı Tablo 1'deki gibidir

Tablo 1. Kişilik Tanımları

Araştırmacı	Tanımı
Freud (1920)	Kişilik kavramı ego ve süper ego arasındaki kontrol savaşının kazanılmasının sonucunda oluşmaktadır.
Gordon Allport (1955)	Bireysel bir gerçek olan kişilik kavramı, bütün insanların davranışlarına yön veren içsel bir olgudur.
George Kelly (1955)	Bireylerin kendine özgü bir şekilde hayatlarına yön verdiği deneyimleridir.
Eric Ericson (1964)	İnsan yaşamı boyunca yaşanan psikolojik krizlerin sonucunun bir fonksiyonu kişilik olarak tanımlanmaktadır.
Carl Rogers (1977)	Kişilik bireylerin kendine özgü olan, kalıcı ve subjektif deneyimlerinin merkezinde olan bir varlık olarak ifade edilmektedir.
Robert Hogan (1994)	İstikrarlı davranışların bir deseni olan kişilik kişinin davranış eğilimlerini açıklamaktadır.
Caprara ve Cervone'ye (2000: 355)	Kişinin yaşamı süresinde dış çevresine uyum sağlayabildiği dinamik ve düzenleyici sisteme kişilik denir.
Cüceloğlu (2003:404)	Bireylerin iç ve dış çevresini oluşturduğu, tutarlı, ayırt eden ve yapılanan ilişki şekli kişilik olarak tanımlanmaktadır.
Eroğlu, (2004:158)	Bireylere sosyal ve kültürel özellik kazandıran, süreklilik gösteren, belirli bir zaman periyodunda devam eden, benzer ve farklı davranış şekillerinin tamamına kişilik denir.
Yelboğa, 2006: 198	Bireylerin tutum ve davranışlarına şekil veren unsurların kendine has durumudur

Kişiliğin gelişimi psikolojik kuramlara göre büyük ölçüde ergenlik döneminin bitiminde son şeklini almaktadır. Ancak yaşamın ilerleyen zamanlarında da değişikliklerin ve gelişmelerin ortaya çıkması olasılığı vardır. Yetişkinlik döneminde de tamamıyla aynı kalması ya da bütünüyle değişikliğe uğraması söz konusu değildir. Bu yapı; eğitim, aile biyolojik gen unsurları ve sosyal çevre gibi etkenlerle ve bunların birbiri ile etkileşimleriyle oluşmaktadır. Bireyin yaşamı boyunca diğer insanlarla ilişkileri, deneyimleri, yaşantılarına yönelik kararları ve yorumları kişiliğin oluşumunu etkileyen unsurlardır. Kişilik sadece bedensel özellikler veya çevredeki ortak kalıp ve sosyal olaylara bağlı değil, bütün bu olguların ortaya çıkartmış olduğu bireysel ayrılıklardır (Soysal, 2008: 7). “Psikologlar kişilik kavramına ilişkin bu beş prensibi kabul etmişlerdir (Özcan, 2011: 64);

- Kişilik organize bir bütündür; aksi takdirde bireyin bir anlamı olmaz.
- Kişilik belirli kalıplar içinde organize olmuştur ve bunlar belirli derecede gözlemlenebilir ve ölçülebilirdir.
- Kişiliğin biyolojik bir temeli olsa da özellikli kişilik gelişimi sosyal ve kültürel çevrenin bir ürünüdür.
- Kişiliğin yüzeysel özellikleri ve derin kaynakları vardır.
- Kişilik hem ortak özellikleri hem de ortak olmayan, benzersiz özellikleri kapsar.”

“Kişilik ile ilgili tüm tanımları irdelediğimizde (Türkmen, 2013: 14);

- Kişinin diğer bireylerden farklı olan özelliklere sahip olması,
- Kişinin davranışlarının bir istikrar sağlaması, ilerleyen zamanlarda benzer durumlarla karşılaşıldığında pek farklılık göstermemesi,
- Kişiyi diğer bireylerden ayıran özelliklerinin artık kalıplaşmış olması,
- Kişiliğin fazlaca özelliklerden oluşan bir mekanizma haline gelmesi ve bu mekanizmayı oluşturan bahsi geçen özelliklerin birbiriyle alakası olması hususları öne çıkmıştır.”

1.2. Kişiliğin Temel Unsurları

Kişiliğin ortaya çıkmasında bazı unsurlar etkili olmaktadır. Bu unsurlar; mizaç (huy), karakter, yetenek ve benlik şeklinde sınıflandırılmaktadır.

1.2.1. Karakter

Kişilik ile ilgili detaylı incelemeler yapıldığında, kişilik ve karakter terimleri zaman zaman eş anlamlı kullanılmış olsa da esasen kişilik ve karakter terimleri birbirinden farklı manalara gelmektedir. Kişiliğin ortaya çıkması için insanın yetişkin olması, kendini bilmesi, değerlendirebilmesi lazım iken, karakter çocuğun doğmasıyla birlikte kendini belli eder (Türkmen, 2013: 16). Karakter özellikleri, kişinin daha süt çocukluğu döneminde yerleşir. Karakter, kişinin hayatında karşısına çıkan görev ve sorumlulukları yerine getirmeye çalışırken ruhsal bakımdan ifadesi olarak tanımlanabilir. Bu açıdan karakter sosyal bir kavramdır. Bireyin, toplum hayatında yaşadığı olumsuz durumlar karşısındaki dışavurumunun ifadesidir. Bireyin saygınlık elde etmesi ve kişiliğini ifade etmesi bağlamında karakter büyük rol oynamaktadır (Adler, 2010: 43-46).

Karakter, kişinin yaşadığı hayatın toplumsal değerleri ve ahlaki kuralları ile yakından ilgilidir (Erdurur, 2012: 33). Bireylerin sosyal ve ahlaki özelliklerinin ifadesi olarak kullanılır. Karakteri insanın çevresinde geçerli olan değer yargılarına ve ahlak kurallarına karşı tutum ve davranışları olarak niteleyebiliriz (Tutar, 2015: 276). Yani karakter, çevre ve yetiştirmeyle gelişmiş, öğrenilmiş tutumlardır. Zamanla değiştirilebilecek özellikler içermektedir (Saygın, 2005: 277). Bireyin zihinsel gücünü şekillendiren bir özelliktir. Karakterin oluşmasında iki temel basamak vardır. Birincisi; beğenilme, takdir ve ödüllendirme basamağı, ikincisi; gerçek idealler basamağıdır (Zel, 2006: 18).

1.2.2. Mizaç (Huy)

Mizaç Arapça bir sözcük olup “bir şeyle karıştırılmış başka bir şey” anlamını taşımaktadır. Huy ve mizaç eş anlamlıdır ve günlük yaşamda kişiye ait tepkileri temsil etmektedir. Kişiliğin özelliklerinden kalıtımla alakalı özelliğini temsil eden mizaçtan, kişilik ve karakterin daha kapsamlı olduğu savunulur (Bilgiz, 2006: 137). Mizaç için yapılan çalışmalar pediatri, kişilik ve bebeklik araştırmalarından ileri gelmektedir. Bu çeşitli yörünge, mizacın erken gelişen kişilik özelliklerini kapsadığını varsayarak bir araya gelirler. Kişilik özellikleri zamana ve duruma göre kişisel farklılıklar içermektedir (Buss ve Plomin, 2015: 5-6). Kişiden çok kişinin içyapısı ile ilgilidir (Zel, 2006: 20). Kişinin duygusallık ve hareketlilik özelliklerini içeren mizaç, kişilerin duygusal denge durumlarını ve bu durumun derinliğini kapsamaktadır. Mizaç, duygulara dayanan kabiliyetlerin ve alışkanlıkların bir araya gelmesinin altında yatan iletişim geçme duyumsama ve isteklendirme süreçlerini açıklamaktadır (Özer, 2013: 134).

“MÖ 4. Yüzyılda beden kimyasının mizaç üzerinde önemli etkilerinin olduğunu iddia eden Hipokrat, mizacı dört grupta açıklamıştır (Şimşek vd., 2015: 81):

- Neşeli mizaç: bu gruptaki bireyler hareketli, neşeli, heyecanlı, girişken, umutlu ve ilgi duydukları şeyler çok kolay değişebilir.
- Soğukkanlı mizaç: hemen tepki vermeyen, fazla neşeli olmayan, sakin, ağır başlı, durgun ve kuvvetli kişileri temsil eder.
- Kızgın mizaç: çabuk kızan, hareketli, dizginlenmesi zor ve heyecanlı kişileri ifade eder.
- Melankolik mizaç: alıngan, üzgün, kaygılı, sıkıntılı, durgun ve zayıf kişiliği yansıtan mizaç türüdür.”

1.2.3. Benlik

Bazen kimlik bilinci olarak bazen özdeşim olarak bazen de kendilik denilen benlik kavramı yaşamımızı, başarılarımızı ve başarısızlıklarımıza etki eden önemli bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır (Taşgit, 2012:4). Benlik terimi, kişinin önemli kabul ettiği ve insanlardan aldığı kabul etmeler ya da kabul etmemelerin sonucu, kim olduğunu, nasıl düşündüğünü ve kendi ile alakalı hissettikleri ve geliştirdikleri bilinçli duyumlardır (ışık, 2006: 9). Benlik olgusu, kişinin algılamalarının, sosyal rollerinin, geçmişteki yaşadıklarının, gelecek ile alakalı amaçlarının zihninde temsil edilmesi ve ben olarak odaklaşmasıdır (Sayiner, 2007: 254). Başka bir ifade ile benlik, kişinin öznel tarafıdır. İç benlik yüzünden anlamlandırılması için karmaşık ve zor kavramdır.

“Bu kavramı daha iyi anlamlandırmak için bu sorulara içtenlikle cevap verilmesi gerekiyor (Güney, 2009: 188):

- Amaç ve hedefim nedir?
- Ne yapabilirim?
- Doğru ve yanlış olanlar nelerdir?
- Değer yargılarım nelerdir?
- Nelere inanmam nelere inanmamam gerekir? ”

“Köknel (1999), benliğin kişiliğin bir unsuru olduğunu ancak buna rağmen benlik ve kişilik arasında farklılıklar olduğunu söylemektedir. Bu kavramlar arasında kesin sınırlardan söz edilemez. Ancak bu iki kavramın birbiriyle karıştırılmaması gerekmektedir. Benlik, bireylerin kişiliğiyle ilgili düşüncelerin tümü, insanların kendilerini tanımlama şeklidir. Kişiliğin ise öznel bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Yani benlik, kişilerin kendi kendisinin farkına varması, kendi düşünce ve özelliklerini kavramasıdır (Karlı, 2018: 31).”

1.2.4. Yetenek

Kişiliğin oluşmasında önemli bir yeri olan kavramlardan bir diğeri de yetenektir. Yetenek, zihinsel, bedensel ve duygusal olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Kişilerin ilişkileri kavraması, ayrıştırması, sınıflandırması ve birleştirmesi kişinin zihinsel yeteneğiyle alakalıdır. Duyu sistemleri ve bedensel organları ile sahip olunan yetenek şekli bedensel yetenektir. Kişinin sosyal ilişkilerinde yaşadığı duygu, düşünce ve tutumlar da duygusal yeteneği kapsar (Eroğlu, 2017: 239). Yetenek, kişisel ve örgütsel kararları verebilmede ve başka kişiler ile iletişim olmakta önemi kadar bir bireyin doğasında bulunan,

davranışlarını, düşüncelerini, duygularını üretken bir şekilde söylemesidir. (Türkmen, 2013: 16).

“Yetenek, toplumun kişiye karşı davranışlarında aktarıcı rol oynar ve kişinin, toplumun bu yönelişine karşı tepki ve davranışlarını belirler. Yetenek yalnızca kişiliği oluşturan bir özellik değil, aynı zamanda kişiliğin biçimlenmesinde de önemli bir etkidir. Örneğin; üstün zekâlı birinin, çalışma ortamından daha çabuk ve daha iyi uyum sağlaması beklenir (Tutar, 2015: 277).”

1.3. Kişiliğin Başlıca Özellikleri

“Kişilik özellikleri, ortam ve zaman gibi farklı durumlara göre ortaya çıkan duygusal tepkimelerle bireyin hem kendilerini hem de başka bireyleri tanımlamak amacıyla kullandıkları kavramdır. Kişilik özellikleri, bireylerin gözlemlenebilir davranışlarını ve içsel tecrübelerini tanımlamak, sınıflara ayırmak ve Eren (2000: 68-69), kişilik tanımlamalarının aşağıdaki özellikleri ortaya çıkardığını belirtmiştir. Bunlar;

- Kişilik doğuştan var olan ve sonradan edinilen eğilimlerin bütününden ortaya çıkmıştır.
- Kişilik kazanılan bu eğilimlerin düzenlenmesidir. Böylece eğilimlerin oluşturduğu bir yapıdan bahsedilir.
- Her insanın kişisel özelliğini diğerlerinden ayıran bir takım farklılıklar mevcuttur. Yeryüzünde kişilik kavramı sayılmayacak tipi içermektedir.
- Kişilik bireylerin eğilimlerini çevreye uydurur. Yani aynı birey farklı çevresel koşullar altında farklı tutum ve davranışların ortaya çıkmasına neden olan bir sosyal uyum kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Her kişiliğin doğuştan kazanılmış bir tek karakteri vardır. Ve karakter kişiliğin vazgeçilmez unsurudur.

Kişiliğin oluşmasında bireyin doğuştan gelen özellikleri ve içinde yer aldığı çevrenin etkisi görülmektedir. Bu noktada kişilik üzerinde çevrenin etkisi göz önüne alınarak, kişiliğin sadece bireye özgü özellikleri değil, belli ölçüde içinde yaşanılan toplumun ve belli ölçüde de tüm insanlarda var olan ortak bazı özellikleri yansıttığı belirtilmektedir. Kişilik kavramına ilişkin yapılmış farklı tanımlar ele alındığında çoğunda kişiliğin üç temel özelliğinin vurgulandığı görülmektedir. Bunlar; her bireyin benzersiz oluşu, kişiliğin tutarlı oluşu ve kişiliğin durağan oluşu olarak özetlenmektedir (Günel, 2010: 44-45).”

1.4. Kişiliği Belirleyen Faktörler

Kişilik, bireyin düşünme, duyma ve davranış biçimlerine etkileyen etmenlerin kendisine özgü yansımasıdır. Sürekli olarak dıştan ve içten gelen uyarıcıların etkisinde olan kişilik, bireyin psikolojik ve biyolojik, kalıtsal ve kazanılmış yeteneklerini, alışkanlıklarını, duygularını, güdülerini, isteklerini ve bütün davranışlarını kapsamaktadır (Yelboğa, 2006:198). Kişilik, şimdiki zaman, geçmiş ve geleceğin oluşturduğu bir bütündür. Kişilik gelişimi, psikolojideki bazı kuramlara göre, ergenlik döneminin sonunda önemli ölçüde tamamlanmaktadır. Ancak, yaşamın sonraki dönemlerinde de gelişmenin ve değişikliklerin meydana çıkması olasıdır. Yetişkinlik döneminde de bütünüyle aynı kalması veya bütünüyle değişmesi söz konusu değildir. Bu yapı; biyolojik, kültürel, sosyal, aile, durumsal ve coğrafi faktörler gibi etkenlerin birbiri ile etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan kişinin yaşam sürecince insanlarla arasındaki ilişkileri, tecrübeleri, yaşantılarıyla ilgili kararları ve yorumları da kişiliğin gelişmesini etkileyen unsurlardan sayılabilir. İşte kişilik bütün bu olguların doğurmuş olduğu bireysel ayrılıklardır (Soysal, 2008:7).

Tablo 2. Kişiliği Belirleyen Faktörler

Köknel, 1997: 13	Fizyolojik faktörler Dış görünüş Sosyal statü, rol ve görevler Potansiyel yetenekler Toplumsal normlar	Boy, kilo, cinsiyet gibi unsurlar Fiziksel görünüm Sosyal statünün bireye yüklediği rol ve görevler Zekâ ve enerji Toplumun kültür ve ahlak anlayışı, inançları, gelenek ve görenekleri, yaşam felsefesi, sosyal yapısı ve toplumsal baskı unsurları
Mitchell, 1979: 96	Fizyolojik unsurlar Kültürel unsurlar	Bireyin fizyolojik görünümü ve fizyolojik gelişimi Toplumun kültürü ve ortak değerleri
Özkalp ve Kirel, 2001: 86	Biyolojik faktörler Kültür Sosyal faktörler	Bireyin yaşam süreci, genetik yapısı, fizyolojik özellikleri Bireyin ailesinin, yaşadığı çevrenin, toplumun yaşam tarzı Bireyin geçmiş yaşam tecrübeleri, arkadaşlık bağları, üyesi olduğu topluluk ya da grup, sosyal faaliyetleri ve çevresi ile iletişimi
Şimşek, vd., 2003: 74	Gensel ve bedensel yapı faktörleri Sosyo-kültürel faktörler Sosyal yapı ve sosyal sınıf özellikleri Aile Coğrafya ve fiziki faktörler Kitle yayın araçları Sosyal gruplar içindeki yetişkin ve yaşlılar grubu Doğum sırası	

Kaynak: Karaca, 2007: 58-65.

İnsanın gelişimi fiziksel, zihinsel, sosyal ve ahlak gelişimi gibi çeşitli temel boyutlardan oluşan karmaşık bir süreçtir. Bu boyutların her biri için karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Kişilik gelişiminin bazı yönleri kalıttan bazı yönleri de çevreden etkilenirken, birçok yönü her ikisinden de etkilenebilmektedir (Özdemir, vd., 2012: 567). Kişiliği oluşturan faktörlerin neler olduğu veya nelerin kişilik denen durumu oluşturduğu sorusu sorulduğunda, kişiliği oluşturan birçok değişken vardır ve değişik kuramcıların görüşlerine göre de bu değişkenlerin sayısı ve önemi değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda kişiliği belirleyen faktörleri; biyolojik ve kalıtsal faktörler, sosyal ve kültürel faktörler, aile faktörü, durumsal faktörler, coğrafi ve fiziksel faktörler, sosyal yapı ve sosyal sınıf faktörleri ve diğer faktörler biçiminde sınıflandırabiliriz (Büber, 2011: 34).

1.4.1. Biyolojik Ve Kalıtsal Faktörler

Tüm psikolojik özelliklerin altında yatan en önemli unsurun kalıtım (biyolojik faktörler) olduğunu yapılan kişilik araştırmaları göstermiştir. Bu açıdan bakılırsa biyolojik faktörlerin kişilik oluşumunda önemli rol aldığını söyleyebiliriz. Birçok araştırmacı, insanların biyolojik özelliklerinin neyin oluşturduğunu ve belirli özelliklerin bireylerde nasıl kalıtsal olduğunu araştırmıştır (Zel, 2006: 12). Kalıtım yaklaşımı bireyin kişiliğini kromozomlardan gelen mevcut genlerin moleküler yapısını belirlediğini iddia eder. Bu iddiayı kanıtlamak için üç tür araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalardan bir tanesi, çocukların davranışlarını etkileyen genetik özellikleri araştırmıştır. Çocuklar üzerinde yapılan bu araştırma kalıtımın gücünü ortaya çıkmıştır. Özellikle utangaçlık, korku, saldırganlık gibi davranışların izleri kalıtsal genetik özelliklerde ortaya çıkmıştır (Tutar, 2015: 279).

Bu duruma karşıt görüş olarak John Locke 17. Yüzyılda Tabula Rasa yani boş levha fikrini ortaya sunmuştur. İnsanı doğuştan boş bir levhaya benzetmiştir. Öğrenmenin sonradan gerçekleştiği ve buna göre şekillendiği fikrine dayanır. Bu da kişiliğin kalıtıma dayandığı fikrine ters düşmektedir. Aslında bu kişiliği belirleyen mizaç ile yakından ilişkili alanıdır. Katil birisinin bebeğini evlat edinmişseniz ne kadar iyi yetiştirirseniz yetiştirin genlerinde olan özellikler gelecekte bir gün mutlaka bu durum ortaya çıkacaktır. Bu da genlerde kodlanmış bilgiye dayanmaktadır. John Locke ise bu duruma karşıt görüş geliştirerek Tabula Rasa yani boş levha fikrini ortaya koymuştur. İnsanı, doğuştan boş bir levhaya benzetip, her şeyin sonradan öğrenildiği ve buna göre şekillendiği fikrine

dayanır. Bu durumda kişiliğin kalıtıma dayandığı fikrine ters düşmektedir (Ateş, 2018: 17).

1.4.2. Sosyal ve Kültürel Faktörler

Kültürel faktörlerin kişiliğe etkisi biyolojik faktörlere oranla daha fazladır. Bunun sebebi insanlar topluluk halinde bir arada yaşarlar ve mensubu oldukları toplumun kültürel değerlerinden etkilenirler. Kültürel yapı ile öğrenme arasında büyük bir etkileşim vardır. Kültür, öğrenmenin gerçekleşmesinde anahtardır. Çünkü kültür insana neyi nasıl öğreteceğinin yolunu gösterir ve daha fazlasının olabilmesi için bireyi zorlar. Bu durumda kişiliğin gelişimini etkilemektedir (Isır, 2006: 43). Kişiliğin oluşumunda sosyo-kültürel çevre kişiyi etkiler, şartlandırır ve ortaya öğrenme çıkar. Bütün toplumların, kendine ait bir yaşam biçimi vardır ve doğal olarak kişi bulunduğu toplumun kültüründen etkilenir (Özkara, 2010: 74). İnsanlar arasındaki tutum, davranış, inanç, dünya görüşleri, dil ve konuşma biçimleri, paylaşılan değerlerin tamamı kültürü oluşturmaktadır. Kişiliğin oluşmasında da bu faktörler önemli rol oynamaktadır. Toplumsal varlık olarak insan içerisinde yaşadığı toplumun kültürüne uygun davranır. Bunun sebebi toplum, bireyin bu kültüre uygun yaşamasını ve o kültürü benimsemesini beklemektedir (İrengün, 2014: 53-54).

İnsanlar, yaşamları boyunca içerisinde bulunduğu kültürel yapılardan etkilenirler. Çevresel şartlar arasında kişiyi etkileyen en önemli faktörlerden biri de bireyin içerisinde yaşadığı sosyal ve kültürel çevrenin özellikleridir (Büber, 2011: 35). Dünyada insanı en fazla etkileyen faktör, bireylerin içinde buldukları sosyal ve kültürel niteliklerdir. Her birey kendi yaşadığı toplumun kültüründen büyük oranda etkilenir. Kişiliğin oluşumunda, sosyal ve kültürel çevre bireyi etkiler, şartlandırır ve öğrenme gerçekleşir. Kişi, toplum içinde başkaları ile sosyal alışveriş ve etkileşim halindedir (Özkara, 2010: 74). Bireylerin bazı tutumları ortaya çıkmasını bekleyen toplumlar aynı zamanda bu bireyleri eğitirler. Yetiştirdiği kültür içerisinde kişiler, olumlu düşünce, misafirperverlik, işbirliği gibi kültürün ortak özelliklerini sergileyerek kendi kişiliğini ortaya çıkartmaktadır (Hiriyappa, 2009: 50-51). Kişiliğin ortaya çıkmasında sosyal çevre aslında öğretici bir dönemi kapsar. Çünkü kişiler fark etsin veya fark etmesin hali hazırdaki davranışlarını takip etmek zorunda kalmışlardır (Ersoy, 2009: 16).

1.4.3. Aile Faktörü

Aile, insanların yaşadıkları ilk sosyal gruptur. Kişilerin sosyo-kültürel değerlerini öğrenmeye başladıkları ilk yerdir. Bu durumda anne ve baba, toplumlaşmanın ilk kaynağı ve modelidir. Çocuklar hem sosyo-kültürel değerleri ve tutumları hem de bazı özel davranış biçimlerini anne ve babayı örnek alarak öğrenirler. Çocuklar, anne ve babanın birçok kişilik özelliğini, ahlak ve kültürel değerlerini kopyalayarak öğrenirler (Tutar, 2015: 281). Çevremizde bulunan birçok insan bizim davranışlarımızı etkileyebilir. Bu etkileşim ışığında bireyin davranış şeklini biçimlendiren ailelerin, çocukları ile iletişim şeklini, yaşça büyük olan aile fertlerinin gençlerin önünde örnek model olmasını, “aile büyüğü, maddi durum, yer alınan coğrafya, din, kültür” benzeri aileyi ilgilendiren durumları içermektedir (Özkalp, 2010: 76).

Aile faktörü, hem kalıtım hem de çevrenin ortak bir etkileşimi sonucunda kişilik ile etkileşimde bulunur (Ateş, 2018: 17). Bu sebeple kişilerin sosyal değerleri öğrenmeye başladıkları ilk yer de aile ortamıdır. Kişiler ailelerinden davranışların bazen ödüllendirildiğini bazen de cezalandırıldığını, grup normlarını ve değerlerini öğrenmektedirler (Özcan, 2011: 69). Bazı yapılan çalışmalarda ise kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek olan durumlar kalabalık aile ortamı, aile içi bağların olmaması, geçimi zor ve ilgisiz aile, ailede hastalıkların olması, anne babanın boşanması gibi durumlar risk faktörü olarak ortaya konulmuştur (Özer, 2013: 41).

1.4.4. Durumsal Faktörler

Kişilerin herhangi bir nedenle zaman geçirdikleri ve etkilendikleri ortam ile ilgili durumlardır. Kişilik durumsal faktör ile yakından ilgilidir. Mesela, şimdiki zamanda uzun zamanlı ve yorucu bir işte çalışmak çok bir çaba harcamayı gerektirmektedir. Bu durumda işçilerin davranışları üzerinde belirgin bir etki meydana getirmektedir. Mesaisi fazla ve stresli işlerde çalışan kişiler, zaman geçtikçe bu yoğun tempodaki stresini özel yaşamına yansıtabilir. Bu da kişinin ileride saldırgan kişiliğinin oluşmasına neden olarak olumsuz sonuç verebilir. Bunun ile birlikte kişilerin sosyal ortamdaki yerleri de değişebilir, kişi bu davranışları nedeniyle çevresindeki insanlar tarafından dışlanabilir. Ayrıca yoğun iş temposu ile birlikte yorgunluk sonucu sosyal ortamlarda daha az bulunabilecektir ve bu durum da kişiliği negatif yönde etkileyecektir (Erkoç, 2008: 19). Yapılan araştırmalar sonucunda, bir iş yerinde çalışan tembel ve isteksiz bir bireyin başka bir bölüme

yerleştirildiğinde daha çalışkan ve verimli olabildiği belirlenmiştir. İşte bu durumda uzun sürede kişiliğin oluşmasına sebep olmaktadır (Kumar, 2009: 255).

1.4.5. Coğrafi ve Fiziki Faktörler

Kişi doğduğu andan itibaren çevresi, yaşamını sürdürdüğü doğa ve toplumdan oluşur. Doğa; coğrafi konumu, coğrafi şartları ile toplum hayatına etki ederek, bu etkiyi kişi ile buluşturur. Aynı zamanda toplumun kültürel, tarihsel, iktisadi ve siyasal oluşumu da bireyin hem hayatında hem de karakterinde önemli bir rol oynamaktadır (Türkmen, 2013: 20). Kişiliğin oluşmasında insanın içerisinde büyüdüğü coğrafi çevrenin etkisi vardır. Coğrafyanın, bireylerin yaşadıkları toplumun kültürü ve antropolojik yapısı üzerinde etkileri bilinen bir husustur (Büber, 2011: 35). Örneğin; kıyı kesimlerde yaşayan insanlarla, kara bölgelerinde yaşayanların birbirinden farklılıkları olmaktadır. İklimi soğuk bölgelerde yaşayan insanların daha sert ve donuk mizaçlı, sıcak iklim ve kıyı kesimlerinin insanların daha çabuk değişen duygusal tutumları ve daha yumuşak mizaçlı oldukları şeklinde bir genel görüşü kabul edebiliriz (Zel, 2006: 16)

Coğrafi ve fiziksel faktörler, bireyin yaşamını sürdürdüğü coğrafyaya özgü bir kişilik geliştirir. Beşeri coğrafya uzmanları, her bölgenin kendine ait insan karakterlerinden söz ederek, coğrafi ve fiziksel koşulların o yöreye ait insan tiplerini oluşturduğu konusuna değinmişlerdir (Doğan, 2013: 69). Ancak belirli coğrafyalarda yaşamını devam ettiren insanların tutum ve davranışlarından değil de, o bölgelerde kuşaklar boyunca oluşa gelmiş ve sonraki nesillere aksedilmiş davranışsal özelliklerin olabileceği faktörü de dikkate alınmalıdır (Eroğlu, 2011: 219).

1.4.6. Sosyal Yapı ve Sosyal Sınıf Faktörleri

“Ulusal kültür içerisinde çeşitli alt kültürler yer almaktadır. Yöresel kültür, çeşitli yaş gruplarının oluşturdukları kültür ve sokak çocuklarının oluşturduğu kültür gibi. Bu farklı alt kültürlerin bileşimi sosyal yapıyı oluşturur ve sosyal yapıda bireyin kişiliğinin oluşmasını sağlar. Genel kültür ve alt kültürler sosyal yapı içerisinde bireyin statüsünü belirler. Statü bireyin sosyal yapı içerisindeki yerinin ve konumunun bir göstergesidir (Tutar, 2015: 281- 282). Kültür, kişiliğin bütün özellikleri üzerinde önemli derecede etkiye sahiptir. Sosyal yapı, birbirinden farklı alt grupları içerdiğinden ötürü farklı kişilik tiplerinin ortaya çıkmasında rol sahibi olmaktadır (Ersoy, 2009: 17).”

Sosyal yapı, insan modeli, yaşam tarzı ve olaylara bakış açısı gibi kalıplaşmış modeller sunar. Bununla birlikte bireyde, sosyal ve kültürel yapıya uygun davranış göstererek toplum tarafından kabul görülen bir kişilik haline gelmektedir (Aytaç, 2006: 147). Belirli bir sosyal yapı içinde her kişinin eğitim ve benzeri faktörler açısından aynı şartlara sahip değildir. Bireyin ait olduğu sosyal sınıf, onun eğitim imkânlarını, yaşama biçimini, düşünce ve eğilimlerini ve kişisel özelliklerini etkileyecektir. Örneğin, üst sınıf içinde doğan çocuk büyük bir ihtimalle geliri, yaşam tarzı, sosyal statüsü oldukça yüksek bir meslek sahibi olacak ve bu konumuna uygun davranışlar sergileyecek; buna karşılık, bir alt sınıfa ait kişi ise kendi sınıfına uygun bir konum içerisinde hayatını idame ettirecektir (Bozkurt, 2006: 98).

1.4.7. Diğer Faktörler

Kişiliğin oluşmasına etki eden başka faktörler de vardır. Günümüz koşullarında özellikle kitle iletişim araçlarının kişiliğin biçimlenmesinde önemli bir yere sahip oldukları söylenebilir. Televizyon, gazete ve dergiler, radyo, internet siteleri gibi kitle iletişim araçlarına insanlar günlük yaşamın önemli bir kısmını ayırmaktadırlar. Kişilerin kitle iletişim araçlarına ayırdıkları zaman, takip ettikleri yayınların türü ve içeriği ile kişilikleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Yayın araçlarının hem çocukların hem de gençlerin kişiliğine olan etkileri günümüzde incelenen konulardan bir tanesidir. Kitle iletişim araçları dışında üyelik yapılan sosyal grupların etkileri ve bireyin doğum sırasının da kişiliğin oluşmasında etkisinin olduğu söylenmektedir (İrengül, 2014: 54-55).

Balzak'ın "insan ne ile besleniyor ise odur" şeklindeki sözü, beslenme durumunun yani ailenin ekonomik durumunun da insanın kişiliğinin belirlenmesinde önemli etkisi vardır. Ailenin ekonomik durumunun 'iyi' olduğunu algılayan bir çocuğun özgüveni ve benlik saygısı farklı, ekonomik yetersizliklerin farkında olan çocuk ise özgüveni ve benlik saygıları daha düşüktür. Bütün bu durumlar ailenin ekonomik yapısının bireyin kişiliği üzerindeki etkisini ortaya koyar (Tutar, 2015: 284).

1.5. Kişilik Tipler ve Kuramları

Bir önceki başlıkta kişiliği belirleyen faktörlerden bahsettik. Bu faktörlerin farklı bileşimleri sonucunda her birey de farklı kişilik tipleri ortaya çıkmaktadır. Her bilim insanı bu tipleri farklı bakımdan inceleyerek analiz etmiş ve her biri farklı tanımlamalarda

bulunmuştur (Ateş, 2018: 17). Her bireyin ayrı bir kişiliğe sahip olması beklenen bir sonuçtur. Bununla beraber belirli ortamda bulunan bireylerin kişiliklerinin ortak noktaları belirlenerek sınıflamalar yapabilmekte mümkündür. Kişilikleri ortak eğilim ve davranışlara göre sınıflamak, onların analiz edilmesini sağlayarak bireysel tahmin ve tahlillere de ortam hazırlamaktadır. Bireylerin belirli özellik, eğilim ve süreklilik gösteren davranışlarına göre sınıflandırılması ‘tip’ kavramını ortaya çıkartmaktadır (Özcan, 2011: 72). Kişilik tiplerinin ortaya çıkışı, kardiyoloji uzmanı olan Friedman ve Rosenman’ın 1974 yılında bazı davranış özellikleri ile kalp hastalığı arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmadır. Kişilik kavramının çıkış noktası strestir ve bu yüzden stresin kaynağını bulabilmek kardiyoloji uzmanları için araştırmaların odak noktası haline gelmiştir. Buna göre araştırmacılar kişiliği A ve B tipi kişilik biçiminde ayırmışlardır (Mert, 2018: 11).

“Kişilik kavramıyla çalışan farklı bilim insanlarının kişiliğin oluşması ve gelişmesi üzerine geliştirdikleri çeşitli kuramlar vardır. Bu kuramların bazıları kişiliğin oluşumundan, bazıları ise kişiliğin görünümünden yola çıkarak kişiliği tanımlarlar (İrengül, 2014: 56). Alanları itibariyle kişilik olgusuyla ilgilenen bilim insanları, kişiliğin oluşum, gelişim ve görünümü bakımından üzerinde çalıştıkları kuramlar çok fazla sayıdadırlar. Bu kuramların her biri, kişiliğin nasıl meydana geldiğinin ve hangi değişkenlerden oluştuğunu ele almışlardır (Eroğlu, 2006: 186). Bu geliştirilen kişilik kuramları (Süren, 2015: 7);

- Karmaşık davranışların kısa ve açık şekilde ifade edilmesini sağlamak,
- Mevcut bilgilerin anlamlı bir bütün oluşturulacak şekilde bir araya getirilmesini sağlamak,
- Yeni olgu, görüş ve bilgilerin oluşması, araştırmaların teşvik edilmesi, yordamların yapılabilmesi açısından önemlidir.”

Kişiliği ve kişiliğin gelişim sürecini ortaya koyabilmek için geliştirilen çok sayıda kuramların birbiriyle ilişkili oldukları kadar farklı bakış açıları ve kendine ait özellikleri ile kişilik sürecinin karmaşıklığını da açıklamaya çalışmışlardır. Her bir kişilik kuramı insan gelişiminin özellikle bir noktasını araştırma konusu olarak ele almış ve bu gelişimi insan gelişiminin diğer faktörleri ile bütünleştirecek şekilde ortaya koymuştur (Özdemir, vd., 2012: 569). Sosyal olayları ve olguları incelemek için farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu yaklaşımlar; psikoanalitik yaklaşımı, ayırıcı özellik yaklaşımı, biyolojik yaklaşım, insancıl yaklaşım, davranışsal yaklaşım ve bilişsel yaklaşımdır. Kişiliğin bireyi diğerinden ayıran özellikler bütünü olması nedeniyle kişilik kavramını

tanımlamak için farklı kişilik kuramları geliştirilmiştir (Tutar, 2015: 284).Aşağıda kişilik kuramları ve öncüleri belirtilerek konunun özetlenmesi sağlanmıştır;

Tablo 3. Kişilik ile İlgili Kuramlar

Yaklaşımlar	Kuramın öncüleri	İncelenen alanlar/konular
Psikanalitik yaklaşım	Sigmund Freud Alfred adler Carl gustav jung Karen homey Eric fromm Harry stack sullivan Enk h. Enkson	Psikanaliz Üstünlük çabası Ortak bilinçaltı, başlıca arketipler Nevrozlar, kadın psikolojisi Özgürlükten kaçış Gelişim evreleri Yaşam döngüsü içinde kişilik gelişimi
Ayrımcı özellik yaklaşımı	Gordon Allport Henry murray Raymond b. cattel	Ayrımcı kişilik faktörleri Faktör analizi ve kişilik yapısı arayışı Beş faktör analizi
Biyolojik yaklaşım	Hans Eysenck	Evrimsel kişilik psikolojisi
İnsancıl yaklaşım	Carl r. Rogers Abraham h. Waslow	Potansiyelini tam kullanan kişi Güdülenme ve gereksinimler hiyerarşisi
Davranışsal/sosyal öğrenme yaklaşımı	John b. Watson b. f. Skinner julian b. Rotter Albert bandura	Koşullanma Davranışların nişel nedenleri Sosyal öğrenme kuramı Davranış değişimeme ve öz yeterlilik terapisi
Bilişsel yaklaşım	George kelly Albert ellis	Kişisel yapılar kuramı Akılcı duygusal terapi

Kaynak: Burger, 2006

Tablo 'da da görüldüğü gibi, kişilik üzerinde çeşitli görüşler ve düşünceler ortaya konulmuştur. Zaman ilerledikçe kişilik konusunda daha karmaşık ve birbirinden farklı görüşlerin sayısı artmaktadır. Kişilik kuramlarını tek tek ele alıp incelemek mümkün değildir. Bu nedenle kişilik konusunda temel nitelik taşıyan bazı kuramlara değinilecektir (Eren, 2000: 69).

1.5.1. A Tipi Kişilik ve B Tipi Kişilik

A ve B kişilik tiplerinin ilk defa Friedman ve Rosenman tarafından gözlenmiş ve ortaya koyulmuş olduğundan bahsetmiştik. Bu fikir ilk defa, oturma odasının sandalyelerini tamir eden döşemecinin sandalyelerin çoğunun sadece önden yırtıldığını söylemesiyle ortaya çıkmıştır. Bu durumdan iki kardiyolog da kalp hastalarının çoğunluğunun endişeli olduklarını ve otururken zor zamanlar geçirdiklerini anladılar. Bu gözlemi başlangıç olarak kullanan ve kendi klinik uygulamalarını da temel alan Friedman

ve Rosenman hastalarının iki değişik davranış sergiledikleri sonucuna varmışlardır. Bu çok farklı davranışları araştıran iki kardiyolog farklılığın kişilikten kaynaklandığı sonucuna varıp bu kişilik tiplerini A ve B tipi kişilik olarak tanımlamışlardır (Durna, 2004: 198).

A tipi kişilik özellikleri; aceleci, başarı odaklı, zaman konusunda duyarlı, rekabetçi, sabırsız, keskin cümlelere sahip ve kendini işine adanmış kişiler olarak belirtilir. B tipi kişilik ise; daha rahat, uysal, kaygı seviyeleri A tipine göre daha düşük, katı kuralları olmayan ve esnek bir yapıdadırlar. Esnek oldukları için değişime açık kişilerdir (Ateş, 2018: 18). A tipi kişilik özelliklerinin oluşumu hem gizli hem de belirgin bileşenlerden meydana gelir. Gizli davranış bileşeninden sorumlu olan faktör, kendine güvensizlik veya benlik saygısının yeteri derece de olmamasıdır. A tipi kişiliğin belirgin bileşenini oluşturan kısım ise ait olunan konuların hissettikleri ve tecelli etikleri sabırsızlık duygusudur. B tipi kişiliğin temel özelliklerini ise, yeterli güvenilirlik ve benlik saygısı bileşenleri oluşturmaktadır. B tipi kişiliğe sahip bireyin bu iki duygusal niteliklere sahip olması, B tipi kişisini A tipi kişisinden keskin bir şekilde ayırır (Mert, 2018: 11-12)

Tablo 4. A ve B tipi Kişilik Yapıları

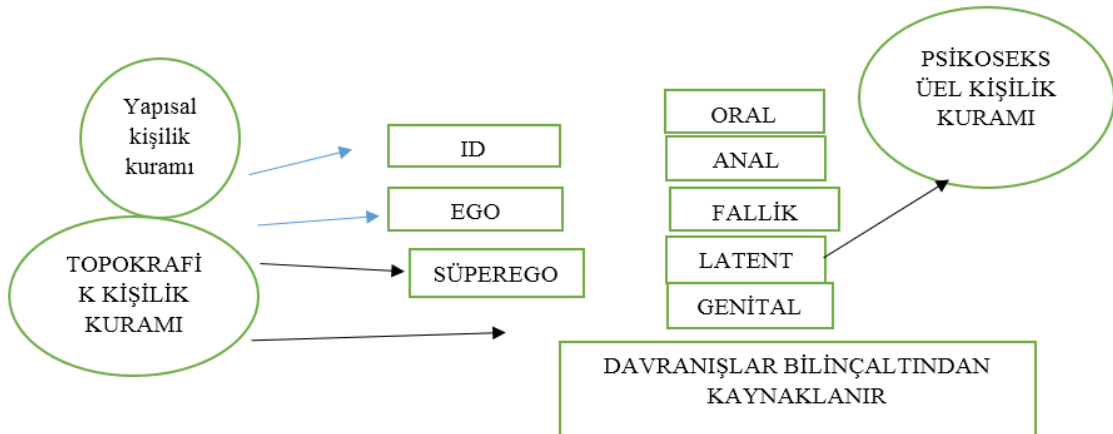
A tipi kişilik yapısı	B tipi kişilik yapısı
Daima eylem halindedirler.	Zamanla ilgileri pek yoktur.
Hızlı yürürler.	Sabırlıdırlar.
Hızlı yerler.	Övünmekten hoşlanmazlar.
Hızlı konuşurlar.	Oyunları ve sporları kazanmak için değil eğlenmek için yaparlar.
Sabırsızlardır.	İçleri rahat bir şekilde dinlenirler.
Bir anda iki şey yapabilirler.	İşi hemen bitirme baskısı altında değildiler.
Boş zamanları pek yoktur.	Yumuşak başlıdırlar.
Sayılarla karşı saplantılıdırlar.	Asla acele etmezler.
Sayılarla başarıyı ölçme eğilimindedirler.	
Agresifdirler.	
Rekabetçidirler.	
Sürekli zaman baskısı altındadırlar.	

Kaynak: Luthans, 1995: 304

A ve B tipi kişilik ile ilgili bütün çalışmalarda kişiler arasındaki psikolojik farklılıkları bulmakta ve sağlıkla ilgili ortaya çıkan durumları incelenmektedir. B tipi kişiliğe sahip bireylerdeki özellikler genellikle A tipi kişiliğin zıt özellikleridir (Yurtsever ve Demirbilek, 2009: 65). Ancak Friedman ve Rosenman'a göre insanlar tamamen saf bir şekilde A ya da B tipi kişiliğe sahip değildir. Onlara göre bireyler bu iki tipten birine karşı daha fazla eğilimlidirler (Durna, 2004: 200). Bireylerin çok azı tümüyle A tipi ya da B tipidir. Bireylerde genellikle her iki kişilik yapısı da görülmektedir. B tipi olan birinin A tipi davranışlar sergilediği ya da tam tersi durum gözlenebilmektedir (Yurtsever, 2009: 66).

1.5.2. Sigmund Freud'un Kişilik Kuramı (1856-1939)

Freud'e göre, kişiliğin güdüsü ve kişinin en büyük yoksunluğu sevgidir. İnsanlar daha çok bilinç dışı güçlerle hareket etmektedir. Çoğu kez kendisi de bu bilinç dışı davranışların kökeninde inemez. Ancak insanın bilinç dışı davranışları derinlemesine analiz edilirse (psikanaliz) altında sevgi arayışı yatmaktadır. İnsanın herhangi bir sebep ile tatmin edemediği sevgi eksikliği onu bunalımlara ve anormal davranışlara sürüklemektedir (Eren, 2000: 69). Freud, ilk 5 yılını çok önemli olduğunun altını çizerek bu dönemin ileride kişilik yapısının oturmasında çok önemli zamanlar olduğunu belirtir. Freud, bu dönemi 5 ayrı dönem içerisinde incelemiştir: Oral, Anal, Fallik, Latent ve Genital (Ateş, 2018: 19-20).

Şekil 1. Sigmund Freud'un kişilik kuramları

Freud insan zihnini bir buzdağına benzetmiştir. Su üstündeki küçük bölüm bilinç, su altında kalan büyük bölüm bilinçaltını gösterir. Kişilik, bilinçli kısım ve bilinçaltı

kısımının çatışmasından ortaya çıkar. İnsanları harekete geçiren güçlü istek ve dürtüler insan olma özelliğinin derinliklerindedir. Freud'a göre insanlar kaderlerini tam manasıyla tavzif eden rasyonel yaratıklar değildirler (Süren, 2015: 8). Freud'a göre id adı verilen kısım; bireyin hiçbir baskı altına alınmamış isteklerinin kısacası biyolojik yönelimlerinin oluşturduğu yapısı vardır. Ego; ez fazla toplumsal gelenekler ve yasalar doğrultusunda ortaya çıkan kişilik kısmı, insanı topluma ayak uydurma ve faaliyetlerin toplum tarafından kabul edilebilir bir biçimde ortaya çıkmasına yardım etmektedir. Yani insan kişiliğinin psikolojik yönüyle ilgilidir. Süperego; kişi koşullar uygun olduğu ve etrafta hiç kimsenin olmaması halinde bile adalet, doğruluk ve özellikle vicdani duygularla davranışlarını yönlendirir. Yani, insan kişiliğinin sosyolojik yönüyle ilgilenir (Eren, 2000: 70, Süren, 2015: 8).

1.5.3. Eric Berne'nin Kişilik Kuramı (1910-1970)

Eric Berne, kişiliği duygusal yönüyle açıklayıp üç yönünün olduğunu ileri sürmektedir. Freud'un kişilik dilimleri olan id, ego ve süperego gibi kavramlarından esinlenen Berne, kişiliği duygusal yönüyle açıklamakta ve kişiliği üç kısımda incelemektedir. Kişiliğin, çocuk, ebeveyn ve olgunluk dönemlerinden iddia etmektedir (Süren ve Örucü, 2015: 44). Berne'ye göre bütün insanlar kısmen çocuk olmanın özelliklerini taşımaktadırlar. Bireyler tıpkı çocuklar gibi bencil ve sorumsuz davranışlar gösterirler ve eğlence arayışı içerirler. Fakat bireyin çocuksu davranışları süreklilik göstermemeli ve kişinin hayatının eğlence, yaratıcılık ve keyif süreçlerini oluşturmalıdır (İrengül, 2014: 57).

Ebeveyn aşamasında ise, başkalarına yol gösterme ve öğüt verme aşamasıdır. Ebeveynlik yönü, kişinin yaşamında istikrar faktörüdür. Geleneklere olan bağlılık ebeveynlik yönü ile ilgilidir. Her insanın doğasında olan bu yönün, kişiliğin oluşmasındaki katkısı ve derecesi her kişide farklıdır. Normalde ebeveynlik yönü, çocuk kişiliğinde oran olarak düşük iken yaklaştıkça payı büyüyecektir. Bu yönü ile bireyin ebeveyn yönü Freud'un süperegosunun oynadığı fonksiyona yakın bir rol oynamaktadır (Karabacak, 2010: 45).

Olgunluk kısmı, insanın çocukluk kısmını disipline eden eğilimleri ortama uygun gelecek biçimde düzenleme görevini yapmaktır. Böylece insanın yapmak isteyip de yapamadığı şeyler olgunluk dönemi sayesinde bilinçaltına itilip baskı altında korunmaktadır. Doğal olarak baskılar arttığında veya olgun kısımda herhangi bir nedenle

disiplinde bir zayıflama olduğunda, kişinin çocukluk yönü ağır basmakta ve yaramazlık tarzında davranışlar ortama zarar verebilmektedir (Aktürk, 2012: 42).

1.5.4. Karen Horney'in Kişilik Kuramı (1885-1952)

Horney, Freud'un kişiliğin gelişiminde ortaya koyduğu içgüdülerin etkilerine karşı çıkararak, kadın ve erkeklerin arasındaki temel kişilik farklılıklarının kalıtsal etkenlerden çok toplumsal etkenlerin sonucu olduğunu ileri sürmüştür (İrengül, 2014: 60). Horney'e göre, Freud kuramında çevresel etkileri göz ardı etmiyor. Bunları sadece içgüdüsel dürtüleri şekillendiren bir etken olarak değerlendiriliyor. Horney ise çevreyi ve içerdiği etkenleri çalışmanın merkezine yerleştiriyor ve kişiliğin oluşumuyla en çok ilgisi olan çevresel etken olarak bireyin yetiştiği çevredeki insan ilişkilerini ele alıyor (Karabacak, 2010: 47). Ve Horney birey olabilmeyi "canlı, benzersiz, kendini gerçekleştirmek" olarak tanımlamaktadır (Aktürk, 2012: 44).

"Horney'e göre, kişiliği temel elemanı korku ve endişedir. Kişiler, kendilerini korkuya düşüren, endişelendiren şeylerle baş edebilmek için bir takım davranış kalıpları geliştirirler. Taktik olarak da isimlendireceğimiz bu davranış kalıpları, bireyi sinirsel geriliminden kurtarmayı hedeflemekte ve sosyal ilişkilerini yönlendirmektedir. Horney, on adet taktik belirlemiş ancak bunlar üç temel gruba ayrılabilir (Doğan, 2013: 74). Bunlar (Eren, 2000: 73);

- İnsanlara yaklaşmak onlara sevgi ve yakınlık hissetmek suretiyle endişe ve korkuları gidermek,
- İnsanlardan uzak durarak, onlara karışmamak ve bağımsız biçimde hareket ederek endişe ve korkudan sıyrılmak,
- İnsanlara karşı gelmek, onlarla mücadele etmek, güçlü olduğunu diğer insanlara kabul ettirmek suretiyle endişe ve korkulardan sıyrılmak taktikleri."

1.5.5. Raymond Cattell'in Kişilik Kuramı (1905-1998)

Cattell, çalışmalarında kaç tane kişilik özelliğinin bulunduğunu belirlemeyi kendisine ana hedef olarak seçmiştir. Psikologların belirledikleri ve ölçtükleri yüzlerce özelliğin bazıları birbirine çok yakındır. Örneğin bu farklılık küçüğe olsa sosyal olmak dışa dönük olmaktan farklı değildir. Cattell, birbiriyle benzer özellikleri aralarında gruplandırarak ve birbirinden bağımsız olanları ayırarak kişiliğin temel yapısının belirlenebileceğini öne iddia etmiştir (Karabacak, 2010: 51). Cattell, diğer kuramcılardan

farklı olarak bireyin kişiliğini oluşturan öğelerle ilgili kavramlar geliştirmemiştir. Ancak başka bilim dallarında kullanılan yaklaşımları kabul etmiştir. Psikologlara önceden belirlenmiş birkaç kişilik özelliğiyle işe başlamamaları gerektiğini önermiştir. Kişiliğin nasıl olması gerektiği konusunda araştırmacılara deneysel metotlar kullanmaları gerektiğini savunmaktadır (Süren, 2015: 22).

Raymond Cattell, kişilik özelliklerini belirleme konusunda diğer bilim adamlarından farklı olarak yeni kişilik özellikleri belirlemek yerine belirlenmiş kişilik özelliklerini sınıflandırmıştır. İstatistikte kullanılan faktör analizi metodunu kullanarak kişiliğin 16 kaynak özelliğini ortaya çıkartmıştır (İrengül, 2014: 69). Faktör analizi, çeşitli davranış değişkenleri arasındaki bağların ve bağımlılıkların ölçüldüğü bir yöntemdir. Cattell, kişiliğin bireylerin belirli bir ortamda ne yapacağını belirleyen etmenlerin tamamı olduğunu iddia etmiştir. Kişilik gelişiminin yaş dönemlerinin takip edilerek oluştuğunu savunan, hem psikoanalitik kuramı hem de öğrenme kavramını birleştiren yaklaşımdır. Cattell, kişilik gelişiminin öğrenmeyi etkilemesi açısından çevrenin son derece önemli olduğunu ve çevre etmenleri içinde de en önemlisinin aile olduğunu söylemiştir (<http://www.toplumdusmani.net>).

Cattell, 1949 yılında 16 faktörlü kişilik testinin ilk halini yayınlamıştır. 16 temel kişilik özelliklerinden oluşan bir liste yapmıştır. Bunlar; sıcakkanlılık, sorun çözme, strese tolerans, baskınlık, canlılık, kurallara bağlılık, sosyal girişkenlik, duyarlılık, ihtiyatlılık, soyuta odaklılık, ketumluk, kendini sorgulama, değişikliğe açıklık, kendine yetme, mükemmeliyetçilik ve gerginliktir. Cattell'in bu yaklaşımı, beş faktör kuramının temeli olmuştur (Süren, 2015: 22). Cattell bu çalışmasında diğer araştırmacıları kişilik özelliklerinin boyutsal yapısını incelemeye yöneltmiştir (Deniz ve Erciş, 2010: 143).

1.5.6. Hans Eysenck'in Kişilik Kuramı (1916-1997)

Eysenck, kişiliğe biyolojik olarak yaklaşan bir kuramcıdır. Kişiliği dört düzeyde hiyerarşik bir modelle inceler. Bu hiyerarşi, kişiliğin oluşumundaki sıralı bir düzenin varoluşundan kaynaklanır. Birinci düzeyden dördüncü düzeye kadar bir sıralama yapmıştır (Ateş, 2018: 21). Her ne kadar Eysenck'in kişilik teorisine saygı gösterilmiş olsa da, kişiliğin böylesine büyük bir biyolojik belirleyicisine ait ilk iddiaları birçok kişi tarafından şüpheli ya da hoşgörü ile karşılanmıştır. Bugün Eysenck 'in bireysel farklılıklardaki biyolojik yönler vurgusu, biyolojinin kişilikteki rolünün tanınmasıyla giderek uyumlu hale gelmiştir. Eysenck'in araştırma stratejisi, kişilik unsurlarını

hiyerarşik olarak düzenleyebilen çeşitli birimler halinde bölünmesi ile ifade edilmektedir (Mert, 2018: 18).

Eysenck, hiyerarşik olarak düzenlediği kişilik yapısını, birbirinden bağımsız iki ucu yatay ve iki ucu dikey boyut olarak değerlendirmiştir. Yatay boyutun bir ucunda içe dönüklük diğer ucunda dışa dönüklük; dikey boyutun üst ucunda nevrotik, alt ucunda normal tipler bulunmaktadır. Bütün insanların kişilik yapıları bu iki boyut arasında bir yerde bulunur. Bu yer gözlem, dereceli ölçek ve testlerle saptanır. Dikey ve yatay boyutlarda bulunan ve kişiliği oluşturan özellikler birbirinden ayrı olan ancak aralarında bağlantı bulunan dört ayrı düzeye yerleştirilmiştir (Karabacak, 2010: 52-53).

Eysenck'in kişilik kuramına göre kişilik yapısı hiyerarşıktır ve dört düzeyden oluşmaktadır. Birinci düzey en alt düzeydir ve çok özel davranışları içerir. İkinci düzey kişinin bulunduğu ortamlardan kazandığı alışkanlıklara dayalı özelliklerle ilgilidir. Üçüncü düzey, bireylerin eğilimler kazandığı evredir. Son olarak dördüncü düzey, tip sahasıdır, tiplerin ortaya çıktığı düzeydir (Gençay, 2017: 7). Kişiliği etkileyen faktör, dördüncü düzeye kadar olan aşamalardaki özelliklerin kümelenme biçimidir. Eysenck'e göre, bu kümelenme her bireyde farklı olacağı için tip farklılıkları, başka bir ifadeyle kişilik farklılıkları ortaya çıkacaktır (Aktürk, 2012: 46).

1.6. Kişiliğin Belirlenmesinde Kullanılan Teknikler

Kişiliği ölçme nedeniyle ortaya çıkartılan araçlar onu geliştirenlerin kişilik anlayışlarına göre çok çeşitlenmiştir. Kişiliği davranışsal alışkanlıkların bir bütünü olarak düşünenler, toplumda bıraktıkları izlenimlere göre veya kişiliğin derinlik psikolojisi açısından dinamik sebeplere önem verenler, birbirlerinde farklı kişilik testleri oluşturmuşlardır (Aktürk, 2012: 51). İşletmeler, işe alım seçim sürecinde tekdüze edilmiş kişilik belirleyici ölçeklere yoğun olarak ihtiyaç duymuşlardır. Bu ihtiyaçları sonucunda araştırmacılar birçok kişilik belirleme ölçeği geliştirmiş ve işletmelerin kullanımına sunmuştur. İş görenlerin kişilik özelliklerinin iş hayatlarına etkilerini belirlemek amacıyla meydana getirilmiş ve yazındaki birçok araştırma tarafından onaylanmış. Türkçe 'ye uyarlanmış olan belli başlı kişilik belirleme ölçeklerine açıklamasıyla yer verilmiştir (Kaşlı, 2009: 28).

1.6.1. Beş Faktör Kişilik Ölçeği

Kişilik özelliklerini anlamlandırabilmek için 1936 tarihinde yapılan ilk çalışma Allport ve Odbert tarafından yapılmıştır (Deniz ve Erciş, 2010: 143). 1963 yılında Norman tarafından yapılmış çalışmalar sonucunda Beş Faktör Kişilik modeli günümüzde kullanılan şekli ile ortaya çıkartılmıştır. Beş Faktör modelinde sorumluluk, dışadönüklük, uyumluluk, deneyime açıklık ve duygusal denge gibi özellikler vardır (Şengül, 2008: 34). 1985 yılında modeli ilk olarak Paul Costa ve Robert McCrae tarafından getirilmiştir (Merdan 2013: 142). 1983-1985 tarihleri arasında yaptıkları çalışmalarla kişiliğin ölçülebilmesini sağlayan bir ölçme aracı meydana getirmişlerdir (İnanç ve Yerlikaya, 2011: 287).

Dışa dönüklük: Bu boyut dış dünyaya açık olma anlamındadır. Dışa dönük kişilik özelliği olan bireyler, insanlarla iç içe yaşamayı seven, pozitif düşünen ve enerji dolu bireylerdir. Heyecan için imkânlarla ‘evet’ diyen, arzulu ve hareketli kişilerdir. Topluluk arasında konuşmayı severler, kendilerini düşüncelerini ifade eder ve dikkat çekerler. Diğer bireylere karşı samimi ve sevecenlerdir. Karabalık ortamları ve toplantıları severler (Deniz ve Erciş, 2010: 144).

Dışa dönüklük özelliğinin olumsuz olan içedönük bireylerin utangaç, çekimser, özgüvenleri yok olan ve sıkılgan oldukları söylenmiştir. Ancak bu kişilerin sosyal ve pozitif enerjisi olmayan kişiler biçiminde tanımlamak yanlış olduğu belirtilmiştir. Örneğin, 1992 yılında Costa ve McCrae, “ içe dönükler soğuk değil çekingen, izleyici değil bağımsız, uyuşuk değil ağır adımlı insanlardır” ifadesinde bulunmuşlardır (Süren, 2015: 35).

Uyumluluk: “Uyumluluk faktörü yüksek bireyler güvenilir, uyumlu, sempatik, açık sözlü, yumuşak başlı ve mütevazı olarak tanımlanmaktadır. Uyumluluk faktörü düşük olan kişiler ise düşmanca, yarışmayı seven, güvenilmez, inatçı, kaba ve şüpheli kişilik özellikleri olarak belirtilmiştir (Karataş, 2018:7)”.

“Uyumsuzluk faktörü, uyumlulukla ilişkili olduğu gibi aynı zamanda duygusal tutarsızlıkla da ilişkilidir. Bu kişiler kendilerinden başkalarına güvenmekte sorun yaşarlar ve duygusallıktan uzak oldukları için aynı zamanda itici bir imaj çizerler (Eryılmaz, 2009: 70).”

Sorumluluk: Sorumluluk faktörüne sahip bireyler, düzenli, azimli ve plan doğrultusunda ilerleyen insanlardır. Sorumluluk sahibi olan bireyler, kurallara yüksek derecede bağlı ve yaptıkları işlerde mükemmeliyetçilerdir. Sorumluluk boyutu düşük olan

bireyler ise, dikkat eksikliği çeken, kolay vazgeçen ve nispeten güvenilmez kişilerdir (Burger, 2006: 254).

Sorumluluk taşıyabilen bireyler kendi hayatlarında, bağımlı, özenli, disiplinli, başarılı olmak isteyen, azimli tiplerdir. Bu hususlara sahip kişiler ise her ortamda her türlü görevi üstlenip başarılı olabilmektedir. Zıttı bireyler ise, dikkatleri çabucak dağılan ve güvenmekte zorluk yaşayan bireylerdir (Karşlı, 2018: 43).

Duygusal denge: rahat, özgüvenli, sabırlı, eleştirilere açık, streste iş yapabilme gibi özellikler bu faktörde açıklanmaktadır. Bu faktörün diğer ucunda; endişeli, gergin, çekingen, güvensiz, özgüvensiz, kaygılı gibi özellikler vardır (Günel, 2010: 47).

Bu faktörün diğer ucu nevrotiklik olarak adlandırılır. Bunlar; düşünmeden hareket, endişe, sinirlilik, bunaltı ve güvensizlik olarak söylenebilir. Nevrotiğe eğimli olan insanlar, uyku sorunu, baş ağrısı, görme bozuklukları, mide problemleri gibi psikolojik belirtilerin bir veya birkaçını yaşarlar. Bu özelliklere sahip kişiler yaşadığı çatışmaları çoğunlukla fiziksel biçimde dış dünyaya yansıtmaktadır. Bunlara ek olarak, nevrotik eğilimliler, çeşitli kişilik sorunlarını, aşırı mükemmeliyetçi olmak isteğini, eleştiriye kabullenmeme gibi eylemleri kapsamaktadır (Karşlı, 2018: 41).

Deneyime açıklık: bu faktör araştırmacıların en karmaşık şeklinde ifade ettiği ve üzerinde az uzlaştıkları boyut olarak yer almaktadır. Digman ve Inouye ve arkadaşları bu boyutu “zekâ” Norman da “kültür” olarak ele almıştır. Costa ve McCrae de bugünkü şeklini almasına katkı sağlamıştır. Açıklık; insanın kendini açıklayabilme, fikirlerini izah edebilme, verileri açıkça, doğru ve doğru şekilde iletebilme, görüşlerini ve eylemlerini açıkça söyleme kabiliyetidir. Açıklık, insanların birlikte işbirliği yapmalarına olanak sağlamaktadır (Mert, 2018: 27-28).

“Deneyime açıklık faktörü, zihinsel olarak meraklı, yeni tecrübe ve fikirleri keşfetmeyi seven, yaratıcı, analitik düşünen, duyarlı, meraklı, bağımsız, yenilikçi, açık fikirli, ifade yeteneği güçlü, hayal gücü kuvvetli ve gelenekçi olmayan bireyleri tanımlamaktadır. Deneyime açıklık özelliği düşük kişiler ise geleneksel, sabit fikirli, yeniliklere kapalı, analitik düşünmeyen ve ilgi alanı dar kişilerdir” (Karşlı, 2018: 44).

1.6.2. Cattell 16pf Kişilik Ölçeği

16 kişilik faktörü anketi, bireyi bütünüyle fotoğraflayan, kişiyi derinlemesine inceleyen, ihtiyaç duyulan ortamlarda yaygın biçimde kullanılan, kişilik özelliklerinin kapsamlı bir ölçüm şeklidir. Cattell ve meslektaşları, yıllarca süren faktör analitik

çalışmalarının ardından, kişiliğin temel özelliklerini oluşturan temel yapı taşlarını ortaya koymuşlar ve 16PF Anketi ile ölçüm yapmışlardır (Mert, 2018: 20-21). “Cattell’in 16PF Kişilik ölçeği faktör analizi temelli bir kişilik testidir. Bu test, 17 yaşından itibaren her bireye uygulanabilmektedir. Testte herhangi bir zaman kısıtlaması bulunmamaktadır. Eğitim seviyesi yüksek bireyler testi ortalama 50 dakikada tamamlamaktadır” (Küçük, 2014: 19-20).

16PF kişilik ölçeği, 185 çoktan seçmeli sorudan oluşmaktadır. Ölçekte bulunan bütün faktör, 10’lu düzlem üzerinde düşük ve yüksek olmak üzere iki düzeyde değerlendirilir. 16 “temel kişilik özelliğini” ve 5 “genel kişilik eğilimlerini” ölçmektedir. Ölçekteki 16 kişilik özelliğin ilk 12 si bireyin akranları tarafından son 4 tanesi ise bireyin kendini değerlendirmesi ile ilgili sorunlardan oluşmaktadır (Tutar, 2015: 290). 16PF kişilik ölçeği envanterinden yönetim bilimlerinde sıklıkla yararlandığı söylenebilir. İşletmeler, personel seçimi, kariyer danışmanlığı ve eğitim gibi konularda bu ölçekten yararlanmaktadır (İrengül, 2014: 70).

Tablo 5. Cattell’in 16 Kişilik Ölçeği

Boyut nu.	Kişilik özellikleri	Düşük skor				Düşük skor		Yüksek skor			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Sıcakkanlılık										
2	Sorun çözme										
3	Strese tolerans										
4	Baskınlık										
5	Canlılık										
6	Kurallara bağlılık										
7	Sosyal genişkenlik										
8	Duyarlılık										
9	İhtiyatlılık										
10	Soyuta odaklılık										
11	Ketumluk										
12	Kendini sorgulama										
13	Değişime açıklık										
14	Kendine yeterlilik										
15	Mükemmeliyetçilik										
16	Gerginlik										

Kaynak: Atkinson, 1987

1.6.3. Hogan Kişilik Ölçeği

İş hayatının ihtiyaçlarından ortaya çıkan Hogan kişilik ölçeği, başarılı bireylerin performans kriteriyle tespit edilen ve günümüzde kullanımı artış gösteren bir ölçüm aracı olmaktadır. Kullanımda sağlanan kolaylığıyla iş performansını gerçeğe yakın öngörü imkânı sağlayan ölçümlerden biridir (Küçük, 2014: 29). Bu ölçek beş faktör kişilik ölçeğine dayanmaktadır. Bireyler arası farklılıkları belirleyici temel yedi faktörü ölçmektedir. Orijinal formu 206 soru bulunmaktadır. Uygulaması ortalama 20 dakika sürmektedir (Bozkaya, 2013: 31-32).

Tablo 6. Hogan Kişilik Envanteri'ndeki Temel Faktörler

Ölçek No.	Temel faktörler	Derece	Yorumlar
1	İç uyum, baskı altında güven, benlik saygısı ve soğukkanlılık	Yüksek puan Düşük puan	Güvenli, esnek ve iyimser Gergin, sinirli ve negatif
2	Hırs, liderlik için inisiyatif, rekabet ve arzu	Yüksek puan Düşük puan	Rekabet ve ilerleme için arzulu İddiasız ve ilerlemeye daha az arzulu
3	Sosyallik, dışadönüklük, konuşkanlık ve sosyal etkileşim ihtiyacı	Yüksek puan Düşük puan	Dışadönük, renkli, düşünmeden hareket eden ve tek başına çalışmaktan hoşlanmayan İçine kapanık, sessiz, tek başına çalışmayı tercih eden
4	Uzlaşabilir, nezaket, anlayış, ilişki sürdürülebilirlik	Yüksek puan Düşük puan	Arkadaş canlısı, sıcak ve popüler Bağımsız, samimi ve doğrudan
5	Tedbirliklik, öz disiplin, sorumluluk ve vicdanlılık	Yüksek puan Düşük puan	Organize, güvenilir ve dikkatli Fevri, esnek ve yaratıcı
6	Yeniliğe açıklık, yüksek hayal gücü, merak ve yaratıcılık potansiyeli	Yüksek puan Düşük puan	Kıvrak zekâ, hayalperest ve detaylara fazla ilgi göstermeyen Pratik, odaklı ve uzun süre konsantrasyonunu koruyabilen
7	Öğrenmeye açıklık, başarı odaklı ve iş ile teknik konularda güncel	Yüksek puan Düşük puan	Okumaktan ve eğitimden zevk alır Okumaktan ve eğitimden zevk alır

“Hogan kişilik ölçeği, kişiliği atılgan-dışadönük, normal, sinirli-içedönük, sinirli-saldırgan ve iddiasız- uyumlu boyutları ile ölçmektedir. Bu boyutlardan sosyallik boyutu, bireylerin diğer bireylerle ilişkiler kurmaktan ne ölçüde hoşlandıklarını ya da ilişki kurmaya ne oranda ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedir. Sosyallik boyutundan yüksek puan almak, dışadönüklük, konuşkanlık, insanlar üzerinde güçlü sosyal etkiler bırakabilme ve takım içinde çalışmaktan zevk alma gibi özellikleri ifade ederken; düşük puan almak ise içe kapanıklığı, sessizlik ve yalnız başına çalışmaktan hoşlanma gibi özellikleri ifade etmektedir (Tutar, 2015: 281). Bazı çalışmalar sorumluluk, işe bağlılık,

düzenlilik ve devamlılığın başarıyı getirdiğini ileri sürseler de Hogan, özellikle yaratıcılık gerektiren işlerde (mimarlık, halkla ilişkiler, reklamcılık vb.) sorumluluğun birinci derecede gerekli olmadığını, girişkenlik ve yeniliğe açıklığın önem kazandığını söylemiştir (Bozkaya, 2013: 33)”.

1.6.4. Mesleki Kişilik Ölçeği

1977 yılında Peter Saville ve Roger Holdworth mesleki kişilik ölçeğini oluşturmuşlardır. Bu test 1984 yılından itibaren uluslararası anlamda yaptığı profesyonel çalışmalar ile şuan dünyada etkin bir biçimde kullanılmaktadır. Bu ölçek, iş yerinde bireyin diğer bireyler arasındaki özelliklerini ortaya koyan esas kişilik ölçeklerinden biridir (Küçük, 2014: 27). Mesleki kişilik ölçeği, personel alımı, kariyer gelişimi ve eğitimi ile ilgili 31 özelliği ölçmektedir (Mert, 2018: 23). “Bu ölçek, 4.2, 5.2 ve 3.2 olmak üzere üç ayrı formdan meydana gelmektedir. Örneğin OPQ32İ, 8 boyuttan (baskın, sosyal, empati, analiz, yaratıcılık ve değişiklik, yapı, endişe, kontrol ve enerji) oluşmaktadır. Ölçek 104 sorudan oluşmakta ve yaklaşık 50 dakika sürmektedir (Bozkaya, 2013: 29)”.

“Ölçek, üç temel ve yedi yan olmak üzere on boyutta veri sunmaktadır. Bu boyutlar (Kaşlı, 2009: 32)”;

Temel Kişilik Boyutları:

- İnsan ilişkileri
- Baskın
- Sosyal
- Empati
- Düşünce Tarzı
- Analiz
- Yaratıcılık Ve Değişiklik
- Yapı
- Duygu ve ruh hali
- Endişe
- Kişisel kontrol
- Enerji”

Yan Kişilik Özellikleri:

- Takım Roller
- Liderlik Tarzları
- Ast Olarak Çalışma Tarzı
- Uyum Sağlama
- Satış Tarzları
- Stres Olasılıkları
- Stresle Başa Çıkma Yolları

1.6.5. Myers-Briggs Kişilik Ölçeği

Katharina C. Briggs ve Isabel B. Myers'in 16 kişilik tipi Jung'un teorisini esas almıştır. "Teoriye göre insanlar, algılama ve yargılama alanlarındaki tercihlerine göre alıştırmaya yaparak kendi "tip"lerini elde ederler. Her tercih grubuna göre doğal olarak gelişen ilgi alanları, değer yargıları, istekler ve düşünce tarzı, gruba ait belirgin özellikler ve yetenekler ortaya çıkmaktadır"(Karataş, 2018: 37). 16 farklı kişilik tipini ayırabilen ve tanımlayabilen ölçekte 126 soru bulunmaktadır. Ölçeğin uygulanması yaklaşık 40 dakika almaktadır. Myers-Briggs ölçeğinin temel amacı, bireylerin algılamalarına dayanan tercihlerini tespit etmektir (Süren, 2015: 28).

Myers-Briggs ölçeği dünyada en yaygın olarak kullanılan kişilik ölçüm aracıdır. Bu ölçekte dört temel tercih ve her tercihte de iki seçenek söz konusudur. Bunlar şu şekilde ifade edilebilir (Aktürk, 2012: 54; İrengül, 2014: 59).

Tablo 7. Jung'un 8 psikolojik Tipi

	Tutum	
İşlev	Dışa dönüklük	İçe dönüklük
Düşünme	Odak noktası dış dünyayı öğrenmektir. Pratik ve nesnel düşünür. Gerçeklerle ilgilenir. Bazen soğuk ve mesafeli görünür. Mantığını kullanır ve kuralcıdır.	Kendi görüşlerini anlamaya çalışır. Felsefi konular ve yaşamın anlamıyla ilgilenir. İnatçı, mesafeli ya da kibirli olabilir. Diğer insanlardan çok kendini anlamaya çalışır.
Duygu	Değişken ve kaprislidir. Grup kurallarına uyum gösterir. Modaları izlemeyi sever. Bazen aşırı duygusal olabilir.	Derin duygusal deneyimler yaşar ama kimseyle paylaşmaz. Sessiz ve soğuk görünebilir ama aslında güçlü duygular saklar. Çoğu zaman uyumluluk karşıtıdır.
Duyu	Dış dünyayı deneyimleriyle öğrenmeye çalışır. Çoğunlukla şehvete düşkündür ve has takıntısı olabilir. Anın tadını çıkartmak için yaşayabilir.	Dış nesnelere çok kendi düşünce ve duygularıyla ilgilenir. Kendini sanat ya da müzik aracılığıyla dışa vurabilir ancak bu dışa vurum kolay anlaşılmaz.
Sezgi	Sürekli yeni heyecan ve ilgiler peşine koşar. İşlerinden ve ilişkilerden kolayca sıkılır. Yeni ortamdaki zevk alır. Kararsız ve değişkendir.	Yeni ve farklı görüşleri keşfetmeyi sever ama derinlemesine görüşler oluşturmak ve bunları başkalarına aktarmakta zorlanır. Gerçek dünyayı ya da toplumsal kuralları anlamakta zorluk çeker, plan yapmaktan zorlanır.

1.6.6. Hacettepe Kişilik Ölçeği

“1992 yılında Özgüven tarafından insanların kişilik özelliklerini, sosyal ve genel açıdan uyum seviyelerini ölçmek, normal ve klinik olayları tanımlamak ve ruh sağlığına yönelik taramaları gerçekleştirmek amacıyla geliştirilmiştir. Kişisel uyum ve sosyal uyumu değerlendirebilmek için, “kendini gerçekleştirme”, “sosyal ilişkiler”, “psikotik belirtiler”, “duygusal kararlılık”, “nevrotik eğilimler”, “aile ilişkiler”, “sosyal normlar” ve “anti-sosyal eğilimler” düzeylerini ölçerek sosyal ve kişisel uyumu değerlendirmeye çalışır” (Küçük, 2014: 29). Ölçek, görgül bir yaklaşımla maddeleri “dış ölçütlere” göre seçilerek ve Türkiye koşullarında, psikometrik ve istatistiksel yöntemlere göre geliştirilmiştir. Ölçek kişilik kavramını kişinin duygu, düşünce ve davranış biçimlerini içerecek şekilde ele almaktadır (Tutar, 2015: 292).

Hacettepe kişilik ölçeği, “evet” veya “hayır” olarak cevaplanması gereken 168 madden oluşmaktadır. Kişisel uyum ve sosyal uyum alt ölçeklerinin her biri 20 maddeden oluşmakta olup, alınabilecek puanlar 0 ile 20 arasında değişim göstermektedir. Kişisel uyum puanı ve alt ölçek puanları, sosyal uyum ve alt ölçek puanları, genel uyum ve geçerlilik puanı elde edilmektedir. Kişisel uyum puanı ve sosyal uyum puanı, her birinin kendi alt ölçeklerinden oluşan puanların toplamı olarak alınmakta, 0 ile 80 puan arasında değişiklik göstermektedir. Genel uyum puanı ise kişisel uyum ve sosyal uyum puanları toplanarak elde edilmektedir. Bu puanların yükselmesi sağlıklı ve uyumlu olmayı, azalması ise uyumsuz olmayı göstermektedir (Bozkaya, 2013: 31).

1.7. Girişimci Kişilik Özellikleri

1950’li yıllardan bu yana kişilik özellikleri kavramıyla ilgilenen bilim adamlarının en çok ilgi duyduğu konulardan bir tanesi de girişimciliktir. Bu ilginin üzerine yapılan çalışmalar, girişimci kişileri diğer kişilerden ayırt edici özellikleri üzerine yoğunlaşmasını sağlamıştır. Bu yoğunlaşmanın sebebi, başarılı girişimcilerin bir takım ortak özelliklerinin olabileceği fikridir (Keleş, vd., 2012: 109). O zaman sadece para sahibi olan, yeni bir işletme kuran herhangi bir kişiyi girişimci olarak kabul etmek kavramsal olarak yanlış tanımlamalara yol açacaktır (Soylu, 2011: 11). Bir kişiyi girişimci olarak kabul edebilmek için; risk ve sorumluluk üstlenebilme, dinamik bir kişiliğe sahip olma, yeniliklere açık olma, büyüme tutkusu gibi bir takım özelliklerle bütünleşmesi gerekir. Bu özelliklerin dışında girişimcilerde; çalışkanlık, denetim yeteneği, azim, organizasyon yeteneği, kendisiyle barışık olma, stratejik bakış, bilgi,

akılcılık, kendine güven, kararlılık ve sürekli kendini yenileme gibi özelliklerinden de bahsedebiliriz (Tutar ve Altınkaynak, 2013: 19).

Girişimcilik faaliyeti bir olasılık ve eğilimler sorunudur. Bazı bireyler, kişilik özellikleri nedeniyle girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirme eğilimindedir. Buna karşılık yukarıda bahsettiğimiz girişimcilik özellikleri önemli bir genetik temele de sahiptir (Fisher ve Koch, 2008:3). Sonuç olarak girişimcilik bir takım özelliklerin birleşimidir. Birey, bu özelliklerin bazılarını fazlasıyla benimserken, diğer özellikleri benimsemeyebilir. Diğer bir ifadeyle, girişimcilik kişilik özelliklerinin tamamı kişide baskın olmayabilir. Her özelliğin girişimci kişiliğinin oluşmasına katkısı farklı ağırlıkta olabilmektedir (Erdoğan, 2009: 50). Bireylerin kişilik özelliklerini belirleyebilmek karmaşık bir durum olup, ölçme işleminin objektif olamaması bu işi karmaşık duruma sokan temel noktadır. Bu karmaşanın giderilmesi için araştırmacılar başarılı girişimcilerin profilini çizmeye yönelik çok sayıda araştırma yapmıştır. (Döm, 2006: 25-26). Girişimciler ve diğer bireyler üzerine yapılan araştırmalarda, nüfusun geneline göre değişiklik gösteren girişimcilik özelliklerinin; başarı ihtiyacı, kontrol odağı, belirsizliğe karşı tolerans, kendine güven, risk alma eğilimi ve yenilikçilik olduğu tespit edilmiştir (İrmiş vd., 2010: 22).

1.7.1. Başarı İhtiyacı

Başarma ihtiyacı, insanları girişimciliğe teşvik etmek, mantıklı sayılabilecek riskleri sahiplendirmeye yöneltmek, sorunlarla baş edebilme becerisini geliştirmek ve hedeflerin gerçekleştirilmesine yardımcı olabilmek adına girişimciliğe katkı sağlamaktadır (Akkaya, vd., 2014: 112). Girişimciler, yüksek başarı ihtiyacının etkisi altında olduklarından kendilerini başarı ile özdeşleştirmeyi isterler. Bir ülkede başarı ihtiyacı yüksek olan girişimcilerin varlığı, o ülkenin ekonomik kalkınmalarına önemli katkılar sağlayacaktır (Kahya ve İmamoğlu, 2013: 6).

“McClland, başarma ihtiyacını bireyin tutum ve davranışlarının peşindeki itici kuvvet ve girişimci eğilimini etkileyen güçlü bir psikolojik sebep olduğunu iddia etmiştir. Kişilerin başarıyı yakalamak amacı uğruna büyük bir isteğe sahip oldukları ve kişisel iradeleriyle amaçlarını yakalamayı istedikleri bilinmektedir” (Bozkurt ve Erdurur, 2013: 60). McClland, başarma ihtiyacının girişimciliğe 4 madde de katkı sağladığını ifade etmiştir (Korkmaz, 2012: 212);

- İnsanları girişimciliğe sevk etmek,
- Kontrollü riskleri üstlenmeye yönlendirmek,
- Problem çözme becerisini geliştirmek,
- Amaçların belirlenmesine katkıda bulunmaktır.

1.7.2. Kontrol Odağı

Kontrol odağı kavramı ilk kez Rotter (1966) tarafından, sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde yapılandırılmış bir kişilik özelliği olarak ele alınmıştır. Bu teori, bireyler başlarına gelen iyi ve kötü olayların sebeplerini algılama bakımından farklılık göstermektedir. Bireylerin yaşadığı olayları nelerin kontrol ettiğine dair inancı ifade eder. Bu kavram, bireylerin yaşadıklarını pekiştirmeleri, yani elde ettikleri sonuç veya ödülleri ya da başarı veya başarısızlık durumlarını nelere çevireceği ile ilgilidir. Kişilerin dışında kader, şans veya dış güçler gibi faktörlerle bağdaştırıldığı gibi bireylerin kendi tavır ve davranışlarının sonuçlarıyla da bağdaştırılabilmektedir (Çetin, 2011: 74). Naktiyok (2004), kontrol odağını, bireylerin bir olayın sonucunu, kendi kontrol veya anlayışlarının dışında veya kendi kontrol veya anlayışlarının içerisinde algılamaları şeklinde tanımlamıştır (İşcan ve Kaygın, :2011:446).

Rotter (1990), iç kontrol odağını, bireylerin yaşadıkları olayların sonuçlarından kendilerini sorumlu tutmaları ve olayların sonuçlarının kendi kişisel özelliklerine ve davranışlarına bağlı olduğu beklentisi olarak nitelendirmektedir. İç kontrol odağı, bireyin meydana gelen durumlar karşısında kendi kontrollerinde bulunmasını ifade eder. İç kontrol, girişimci her bireyde bulunması gereken bir özellik olarak belirtilmektedir (Din, vd., 2016:122). İçsel kontrol odaklı bireyler, daha aktif ve yenilikçidir. Yenilikçi durumları benimserler, yeniliğe liderlik ederler, daha fazla risk alır ve daha aktif davranışlar sergilerler (Marangoz, 2012: 8).

Dışsal kontrol odağı ise, kişilerin geleceklerinin kendi inisiyatifinden çıkıp dış etmenlerden etkilendiğine inandıkları kavramdır (Soyşekerci, 2013: 36). Bireyin kendi dışında gelişen şans faktörü, kendi haricindeki kişilerin davranışları gibi kendisinin kontrolünde olmayan faktörlerden kaynaklıdır. Bireyin kontrol odağını tayin etmek için bireylerin yüksek içsellikten yüksek dışsallığa uzanan sürekli bir çizgi üzerinde nerede durduğuna bakmak gerekir. Bir bakıma olaylar kendi kontrolünde mi yoksa dışsal nedenlerle etkilendiği konusunda sergilediği davranışlardır (Ateş, 2018: 27).

1.7.3. Belirsizliğe Karşı Tolerans

Belirsizlik, yeterli olmayan kaynak nedeniyle yapılandırılmayan bir durum, belirsizlik toleransı ise belirsiz durumlar ortaya çıktığında olumlu bir şekilde tepki verebilme yeteneğidir. “Eğer bir kişi yeterli olmayan bir kaynağı kabul eder ve belirsizlik durumunda aldığı kararın arkasında durursa, bu tarz hallere karşı toleransı üst seviyede olarak kabul edilir. Düşük belirsizlik toleransını taşıyan bireyler, strese maruz kalıp zamansız tepkiler gösterebilir (Akkaya, vd., 2014: 113). Belirsiz bir durumun olduğunu fark eden kişi, onu daha belirgin hale getirmek amacıyla ciddi anlamda hoşgörü yani toleransa vakıf olmalıdır. Bir başka deyişle belirsiz bir duruma yönelik kat edilecek her aşama, fırsatların daha net bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır (Soyşekerci, 2013: 45)”. Girişimciler, sadece belirsiz bir ortamda faaliyet göstermeyip, istekli bir şekilde bilinmeyen sorumluluğunu da alıp yönetmelidir (Özgür, 2013: 90). Bu özellik insanların, belirsizlik ile karşılaştıklarında gösterdikleri stres seviyesi ile ilgilidir. Belirsizlik toleransı yüksek olan kişiler, daha fazla bilgi aramaksızın, belirsizlik ortamına rağmen verdiği kararlarda kendine güvenini muhafaza edebilen kişilerdir. Belirsizlik toleransı, yaratıcılık ve yenilikçilik fırsatları sağlar (İnce, vd., 2015: 403).

Belirsizliğe karşı tolerans, riske kıyasla iş kurma sürecindeki maceracılığı daha iyi bir biçimde açıklamaktadır. Bir işletme kurulurken var olan belirsizlik durumu, risk olarak açıklanmasından genellikle daha kolaydır. Bunun sebebi riskin öznel bir kavram olmasıdır (Karlı, 2018: 47). Belirsizlik toleransı girişimcilik için önemli bir özelliktir. Çünkü çok az durum yeni bir işe başlamaktan daha fazla belirsizlik içerebilir. Kararlar hangi seçeneğin başarılı olacağı konusunda bir açıklık olmadan alınır. Bu özellikleri taşıyan girişimci birçok kişinin cesaret edemeyeceği belirsizlik düzeylerinde risk alarak işini sürdürmeye devam eder. Belirsizlikten kaçınma eğilimi düşük bireylerin bilgiye önem verdikleri, ipuçlarını yorumlama eğiliminde oldukları, bilgiyi aktarma becerilerinin yüksek olduğu ve bu kişiler de insanların içsel özelliklerine daha duyarlı oldukları görülmektedir (Bozkurt, 2006: 99-100).

1.7.4. Kendine Güven

Kendine güven, bireylerin kendileri ile ilgili duyguları barındırmaları sonucunda, kendilerini iyi hissetmeleri, kendilerinden memnun olmaları ve hiçbir olumsuzluğun kendilerine zarar veremeyeceğine inanmaları sonucunda ortaya çıkan hisler olarak tanımlanmaktadır (Cansız, 2007: 60). Bir girişimci kendi işinde, benliğine saygı duyar ve

iş başaracağına dair yeteneklerine güven duyarsa başarılı olur ve kendine güveni artar (Dündar ve Ağca, 2007: 129). Kendisine güvenen kişiler, olaylara ilişkin sonuçların sahip oldukları yetenekler ve kişisel faaliyetleri nedeniyle gerçekleştiğini düşündüğünden girişimciliğe daha fazla yatkınlık göstermektedir (Karlı, 2018: 51). Bowman (1999) kendine güveni, girişimcilerin yeni iş girişiminde bulduklarında bu işin sorumluluğunun üstesinden gelebilmeyi sağlayacaklarına ve dolayısıyla ihtiyaç duydukları yeteneğe sahip olduklarına dair inancı şeklinde ifade eder (Bayram, 2014: 10).

Girişimci bireyler, iş hayatında birçok belirsizlikle karşı karşıya kalabileceklerdir. Ancak girişimcinin kendine olan güveni sayesinde bu zor şartlarda bile başarılı olmanın yolunu bulabileceklerdir (İnce, vd., 2015: 403). Kendine güven, bireylerin kendileriyle alakalı iyi duygular beslemeleri sonucunda, kendilerini iyi hissetmeleri, memnuniyet hissetmeleri ve hiçbir olumsuzluğun kendilerine zarar veremeyeceğine inanmaları sonucunda ortaya çıkan hisleri olarak tanımlanır. Buna bağlı olarak, bir girişimcinin belirlediği hedeflere ulaşılabilirliğine inanması gerekir. Eğer girişimci işine saygı gösterir ve o işi başarabileceğine inanırsa başarılı olabilecek demektir. Kendine güvenen bireyler olayların sahip oldukları yetenekler ve kişisel faaliyetlerinin sonucunda ortaya çıktıklarına inandıkları için girişimciliğe daha çok yatkın olan bireylerdir (Yalçın, 2018: 70). Kendine güven aslında kontrol odağını da içine alan bir kavramdır. Çünkü kendine güven, kontrol odağının daha gelişmiş bir halidir. Kontrol odağı, faaliyetlerin sonuçları üzerinde birinin gücünü ifade ederken, kendine güven spesifik görevleri başarmak olarak ifade edilmektedir (Pihie, 2009: 338).

1.7.5. Risk Alma Eğilimi

Risk, kontrol edilemeyen durumların olumsuz sonuçlar doğurma olasılığıdır. Girişimcinin risk alması ve cesareti, başarısını önemli ölçüde etkilemektedir. Çünkü cesaret, kahramanlık ve riski göze alma gibi özellikler, başarılı bir insanın bir şey ortaya çıkartma isteği kadar başarısı içinde gerekli olan özelliklerdendir. Bu nedenle, inisiyatif kullanan veya eline geçen her fırsatı değerlendiren girişimci riske giriyor demektir (Marangoz, 2012: 9). girişimcilik faaliyetinde bulunan her bir girişimci risk üstlenir. Risk girişimcilik sonucu girişimcinin arzuladığı sonuçları elde edebileceği gibi hayal kırıklığı yaşatma durumuyla da karşılaştırabileceğini ifade eder. Girişimci bu durumu ortadan kaldıramaz. Önemli olan girişimcinin girişiminde hesaplanabilir ve kabul edilebilir düzeyde risk almasıdır (İşcan ve Kaygın, 2011: 447).

Shouming'e göre, yüksek seviyede başarıya güdüsüne sahip bireyler bazı amaçlara ulaşmak için mücadele ve rekabet etmeye eğilimli olmalıdır. Bu amaçlar ulaşılması zor olan amaçlar olmasına rağmen başarıya ihtiyacı yüksek olan bireyler bu belirsiz durumlarda dahi risk almaya eğilimli olmaktadır (Özgür, 2013: 89). Girişimci bir takım risklerle karşı karşıya kalabileceği halde, karşısına çıkan fırsatları göz önüne alarak, gelişme, büyüme ya da değer yaratma amacıyla birçok organizasyona dâhil olan kişidir (Ören, 2011: 73). Girişimci, katlandığı bu riski avantaja dönüştürmeli ve bundan da fayda sağlamayı bilmelidir (Macko ve Tyszka, 2009: 470). Eğer risk olmasaydı herkes faaliyette bulunabilecek, kar elde edebilecek ve hiçbir zaman belirsizlik durumları ile karşı karşıya gelmeyecektir. Risk sayesinde, kişi girişimci sıfatını kazanmakta ve diğer kişilere göre farklılık yaratmaktadır (Damar, 2015: 31).

1.7.6. Yenilikçilik

Bir fikir ya da kavramı ürün ya da hizmet üretimine dönüştürmeyi ifade etmektedir (McDaniel, 2002: 7). Schumpeter (1934) girişimciyi yenilikçi bir kişi olarak tanımlamaktadır. Yenilikçilik girişimciliğin temelini oluşturmaktadır. Böylelikle girişimciler yeni ürün, yeni organizasyon yapısı, yeni ürün süreçleri ve yeni bir şirket yapısı ile işe başlamaktadırlar (Sundbo, 1998: 22) Yenilikçilik, işletmenin varlığı ve istikbali için en kritik unsur olarak kabul edilir. Girişimcilerin merkezi noktası ve çok çok önemli karakteristik özelliği ve yaratıcılığın bir nevi ticari boyutu olarak kabul görülen yenilikçilik pazarlanabilir (Akkaya, vd., 2014: 112). Yeni bir şeyler sunmak anlamında kullanılan yenilikçilik, girişimcinin en zor görevlerinden biri olarak kabul edilebilir. Çünkü yalnızca yaratma yeteneği değil, mevcut ortamda var ve etkin olan bütün güçleri hesaba katmayı da gerektirir. Bu tanım kapsamında yenilikçilik, yeni bir ürün ya da hizmet yaratmaktan, yeni bir dağıtım kanalı ya da yolu sunmaktan, yeni bir organizasyon oluşturmaya kadar her şeyi kapsamaktadır (Atasoy, 2012: 7).

Yenilik süreci, yeni fırsatların kaynağının analiz edilmesi ile başlar. Birçok yenilik, yeni fırsatların ortaya çıkarılması için yapılan bilinçli ve nedenli araştırmalar neticesinde ortaya çıkar. Girişimci; var olan ancak farkına varılmayanı ortaya çıkaran yenilikçi, yaratıcı, stratejik ve değerli bir bireydir. Fırsatların yakalanması gerçek sorunların çözümüne odaklanmak ve olayı basite indirgemek ile mümkündür. Yenilik yapabilmek, dahi olmaktan ziyade çok çalışmayı gerektirir. Bu bağlamda yenilik için yetenek, yaratıcılık ve bilgi yeterlidir (Arslantaş, 2001: 20). Girişimcinin yarattığı yenilik

ya da yeni düşünceler rekabet ortamında işletmeyi başarıya taşımaktadır. Bunun farkında olan girişimci de, gerekliliklerini mutlaka yerine getirerek, yeni yönetim biçimlerini, yeni düşünceleri, yeni teorileri veya yeni icatları uygulamaya koymaktadır. Sonuç olarak yenilik, yaratıcı düşüncelerin başarılı bir şekilde uygulanması ve sonuçlandırılmasıdır (Özdemir, 2015: 44).

İKİNCİ BÖLÜM

2. GİRİŞİMCİLİĞİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Girişimcilik gelişen dünya ile birlikte her kesimin ilgi duyduğu bir olgu haline gelmiştir. Çalışmanın temel amacına uygun olacak şekilde girişimcilik ve girişimci kişiliğinin üniversite öğrencileri üzerindeki etkilerini belirleme açısından kavramsal boyutunu incelememiz gerekecektir. Bireylerin zihninde parlayan ışığa yön vermeyi sağlayan bir kavram olarak kabul edilen girişimcilik olgusu bu başlık altında teorik olarak sunulacaktır.

Çalışmanın bu bölümünde girişimcilik ile ilgili kavramlar, girişimciliğin tanımı ve önemi, girişimcilik türleri, girişimciliği etkileyen faktörler, girişimcilik eğilimleri, girişimcilik özellikleri ve girişimcilik eğitimi ve amacı konularına açıklık getirilecektir.

2.1. Girişimcilik İle İlgili Temel Kavramlar

Esnaf: Tacir sıfatını kazanacak kadar sermayeye sahip olmayan ve geliri daha çok emeğine dayanan, bağımsız olarak çalışan kişi olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanıma göre; iktisadi faaliyeti mali sermayeden ziyade bedeni çalışmaya dayanan ve yıllık gayri safi geliri yasal çerçeveye belirlenen miktarı aşmayan sanat ve ticaretle uğraşan kişidir (Damar, 2015: 12). 1986 yılına kadar esnaf-tacir ayrımı bakımından TTK'de bulunan maddeye göre esnafın iki özelliği bulunmaktadır (Büber, 2011: 9);

- İktisadi faaliyetinin nakdi sermayeden çok bedeni çalışmaya dayanması,
- Kazancının ancak geçimini sağlamaya yetecek derecede az olması.

Tacir: TTK'ye göre, bir ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten kişiye tacir denir. Tacir yapılan ticari faaliyetlerinin sorumluluklarını kanuni olarak yerine getirmekten sorumlu olan bireydir. Buna göre bir kişinin tacir sıfatını kazanabilmesi için gerekli olan şartlar ise (Büber, 2011: 8-9);

- Bir ticari işletmenin var olması,
- Ticari işletmenin (kısmen de olsa) kendi adına işletmesi.

Yönetici: her örgüt karar verme yöntemlerine, faaliyetler arası koordinasyon yollarına, uyum sağlama esnekliğine, iletişime ihtiyaç duymaktadır. Bu açıdan örgüt, yönetime gerek duymaktadır. Kısacası yönetim, başka kişiler aracılığıyla iş görme faaliyetidir. Başka kişilere iş gördüren kişi olarak da tanımlanır (Damar, 2015: 8).

Yönetici, karı ve riski başkalarına ait olmak üzere mal ve hizmet üretmek için üretim araçlarını tedarik eden, işletmeyi girişimci adına yöneten kişidir (Er, 2012: 5). İşlerin yürütülmesini sağlarken sürekli durum analizi yapan, azimli, finansal ve teknik bilgiye sahip, iletişim gücü kuvvetli biri olmalıdır. Yöneticinin özellikleri şu şekildedir (Taş, 2016: 12);

- Sistem odaklıdır.
- Mevcut olan durumu kabul eder.
- Kısa dönemli düşünür.
- Kontrolü amaçlar.
- İş doğru yapmaya çalışır.

Lider: Belirli koşullarda kişi veya kişilerin faaliyetlerini etkileme ve yönlendirme olarak tanımlanabilir. Yani tam olarak bir etkileme sanatıdır diyebiliriz. Lider, diğer bireyleri bir hedefe ulaşabilmek için, yönlendiren kişidir. Liderlik oluşumunda, yöneticiliğin aksine resmi yetkiye gerek yoktur. (Taş, 2016: 12). Bir liderde bulunması gereken özellikler şunlardır (Büber, 2011: 16-17);

- Vizyon sahibi olmak
- Öncü olmak
- Risk almayı sevmek
- Arzulu olmak
- Bağımsız kararlar alabilmek
- Sorumluluk almaktan kaçmamak
- Her türlü duruma hazırlıklı olmak
- Güçlü kişiliğe sahip olmak

Patron: işveren kavramını da içerisine alan ve sermaye sahibi olmakla ilgili bir kavramı ifade eder. Patron kavramı en basit tanımıyla, iş görenleri kendi iş yerinde, bedenen ya da fikren istihdam eden ve bu istihdam ilişkisi sonucu sorumluluk üstlenen kişiler olarak tanımlanır (Saylan, 2011: 17). Günlük dilde bir işletme sahibi, işveren anlamında kullanılmaktadır. Birine veya birilerine işveren dolayısıyla onların bağlı olduğu, onlar hakkında karar verme yetkisine sahip olan kişi olarak ifade edilir (Büber, 2011: 10).

Sermayedar: mal ve hizmet üretimi için üretim araçlarını ifade etmekte kullanılan bir kavramdır (Er, 2012: 5). Kişiler sermayeyi kendi tasarrufları ile ya da kredi

olarak karşılamaktadır. Başka ifade ile sermayedar, bir işletme kurmak adına gerekli olan sermaye sahibi olan kişi olarak tanımlanır. Sermaye sahibi kişi, toplumdaki bir ihtiyacı hisseden ve bu ihtiyacı karşılamak üzere elindeki sermayeyi yatırıma dönüştüren kişidir (Saylan, 2011: 17-18).

2.2. Girişimciliğin Tanımı ve Önemi

Girişimcilik ile bağlantılı kavramların incelenmesi girişimcilik olgusunu daha iyi anlamlandırmamıza yardımcı olabilecektir. Bu nedenle ilk olarak girişim ve girişimci kavramlarından söz ederek girişimcilik kavramını açıklayabiliriz.

Girişim, TDK’ da “bir işe girme, teşebbüs” anlamına gelmektedir (www.tdk.gov.tr). Genel olarak bakıldığında girişim ve işletme kavramları birbiriyle karıştırıldığı görülmektedir. İki kavramın birbirine yakınlığı ne kadar tartışılıyor olsa da aslında bazen her girişimin sonunda elde edilen başarı sonucu bir işletme ortaya çıkabilecektir. Girişimi işletmeden farklı algılayanlara göre işletme teknik bir örgüt (fabrika, atölye, büro, mağaza gibi); girişim ise, hukuki ve finansal bir örgüttür. İşletmeyi girişimden farklı algılayanlara göre ise girişim bir işletme faaliyetidir (bir veya birden çok işletme kurup işleten örgüt) (Karadal, 2014: 24).

Girişimci kavramı, Fransızca “entre” (girmek, giriş) ve “prendre” (almak üstlenmek) sözcüklerinden türetilmiştir. Girişimci, iş dünyasında fırsatları tamamlayan ve bunların kapitalizasyonu için gerekli kaynakları bir araya getiren ve kar-büyüme amaçları doğrultusunda risk alarak yeni iş yaratan kişidir (Öğüt, vd., 2006:431). Schumpeter’e göre girişimci, piyasaya yeniliği sunarken, eskiyi ortadan kaldıran kişiler veya kuruluşlardır (Cin ve Günay, 2013: 8). Aşağıda yer alan tablo 8’de birçok tanımla bulunan girişimciliğin farklı bilim adamları tarafından yapılan tanımlamaları bulunmaktadır.

Tablo 8. Girişimci Ve Girişimcilik Teriminin Tarihsel Gelişimi

Dönem	Araştırmacı	Tanım ve görüşler
Ortaçağ	-	Büyük ölçekli üretim projelerinden sorumlu kişi.
17. Yüzyıl	-	Hükümet ile yapılan sabit-fiyat sözleşmesine göre kar veya zarar riskini üstlenen kişi.
1725	Richard cantillon	Risk üstlenerek, sermaye birikimi sağlama sürecidir.
1797	Beaudeau	Planlama, yönetme, organize etme ve riskleri üstlenme sürecidir.
1803	Jean baptiste say	Girişimcinin kazancı, sermayenin getirisinden ayrılmıştır.
1976	Francis walker	Fon elde edip kazanç sağlayanlarla yönetimsel yeteneklerinden kar sağlayanları birbirinden ayırır.
1934	Joseph schumpeter	Girişimci yenilikçiliktir. Girişimcilik yeni ürünlerden ve yeni enerji kaynaklarından yararlanarak endüstriyi tekrar organize etmekte bir icadı kullanarak ya da daha genel olarak yeni ve hiç denenmemiş teknolojik olasılıkları kullanarak eskiyi yeni bir şekilde kullanıp ürün modelinde bir devrim yapmaktır.
1961	David maclelland	Girişimci enerjik ve orta derecede risk alan kişidir.
1964	Peter drucker	Girişimci fırsatları maksimize eden kişidir.
1975	Albert Shapiro	Girişimci inisiyatif alır. Bazı sosyal ve ekonomik mekanizmaları organize eden, başarısızlık riskini kabul eden kişidir.
1980	Karl vesper	Girişimci, ekonomistler, psikologlar, iş adamları ve politikacılar tarafından farklı gözle görülür.
1983	Gifford pinchot	Mevcut kurulu bir örgütün içerisinde yer alan girişimci iç girişimcidir.
1985	Robert Hisrich	Girişimcilik farklı değerlerde bir şeyler yaratma sürecinde, gerekli zaman ve gayret sarfedip, bununla birlikte yaşanabilecek finansal, psikolojik ve sosyal riskleri varsayarak, parasal ve kişisel tatmin kazancı elde etmektir.

Kaynak: Hisrich ve Peters, 1989

Girişimcilik kavramı, çoğunlukla yeni bir iş ortaya çıkartmak veya var olan işi geliştirme sorunuyla ilişkilendirerek kullanılmaktadır. Dahası girişimcilerin iş fırsatlarını arama yöntemlerinde, işletme veya işle ilgili sorunlarla başa çıkmak için kaynakların eş güdümlenmesin de projeleri başlatan ve onları koşullara uyabilecek ve yaratıcı bir şekilde yöneten bireyler olarak tanımlandığı görülmektedir. Sonuç olarak girişimcilik kendi dar anlayışı içerisinde girişim ile aynı şeyi ifade edecek şekilde kullanılmıştır (Taşkın, 2012: 29). Yani mal veya hizmet üretmek maksadıyla yapılan yatırım faaliyetlerine “girişim”, söz konusu faaliyetlerin bir meslek olarak sürdürülmesine ise “girişimcilik” denir (Erdoğan, 2009: 5).

Peters (2001, 9)’e göre girişimci; emek, hammadde ve diğer varlıkları daha büyük değer/imkân oluşturacak şekilde bir araya getiren kişidir. Girişimci, aynı zamanda,

değişiklik, yenilik ve yeni bir düzenin kurucusudur. Bu çerçevede girişimcilik, yeterli emek ve zaman ayırarak, malî, fiziksel ve sosyal riskleri göze alarak, parasal ödüller, kişisel tatmin ve bağımsızlık elde ederek yeni bir değer oluşturmak süreci olarak görülmektedir. Casson (1995) ve Foss-Klein'a (2002) göre ise girişimcilik, risk alma, fırsat kovalama, hayata geçirme ve yenilik yapma süreçlerinin tamamını ifade eder

Akyan 'a (2002) göre, girişimcilik kavramının tam olarak yapılmadığı ve anlamlandırılması zor bir kavram olduğunu söyleyerek girişimciliği iki boyutta ele almıştır. Geleneksel açıdan baktığımızda girişimcilik, bir vizyonu başarılı bir işletme girişimine dönüştüren bir bireysel çaba olarak tanımlamıştır. Burada girişimciler risk alabilen, sermaye sağlayabilen, ileriye görebilen, kendi işletmelerinin patronları, yönetim için gerekli bilgi ve beceriye sahip, kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanımını, dağıtımını sağlayabilen kişiler olarak tanımlanır. Kavramsal açıdan baktığımız da ise; girişimcilik yeni bir işletmenin kurulması ve işletilmesi olarak tanımlanmıştır. Geleneksel boyutta daha çok kişinin çabası ve yeteneklerinin gereği olarak değerlendirilen girişimcilik kavramı, yeni bir iş fikrinin hayata geçirilip, bu işin sürdürülebilmesi için gerekli bütün organizasyonların ve çabaların bir ekip dinamiği ile hayata geçirilmesi olarak tanımlanır (Aykan, 2002: 5).

Hem kişilik kuramları hem de kişisel ve öz geçmiş faktörlerini dikkate alan kuramcılar girişimciliği açıklamaya önemli katkılar sağlamış olmalarına rağmen, tek başlarına tamamıyla girişimciliği açıklamaya yetmemiştir. Kuramlardan biri daha çok kişi ile diğeri ise daha çok işletme süreçleriyle ilgili durumları açıklamaktadır. Bunları tam olarak birbirinden ayırmak mümkün değildir. Bu nedenle, her iki özelliğinde girişimciliği anlamlandırmada önemle dikkate alınması gerektiği net bir durumdur (Uygun, vd., 2012: 147-148).

Girişimciliğin önemi, girişimci kişilerin toplumun ihtiyaçlarını tespit edip bunu yatırıma dönüştürmek ve bunun sonucunda da toplumun refah seviyesini yukarı çekmektedir. Bunun sebebi yatırımın sonucunda istihdam ve gelir seviyesi yükselmekte, hem bireylerin hem de toplumun yaşam kalitesini artırmaktadır. Girişimciler ekonomik ilerlemeye sadece gelir ya da istihdam kazandırarak fayda sağlamazlar. Girişimciliğin öneminin toplumun ihtiyaçlarını ortaya koyup söz konusu ihtiyaçları karşılamak için yatırım ve üretim faaliyetlerini gerçekleştirerek toplumun genel refah seviyesini yükseltecektir (Gençay, 2017: 34). Girişimcilik, ABD başta olmak üzere, tüm gelişmiş ülkelerde ve hemen her endüstri dalında önemli bir olgudur. Girişimciliğin önemini,

özellikle üç alanda altını çizmek mümkündür. Bu alanlar; yenilikçilik-icatçılık, yeni işletmelerin doğması-büyümesi, yeni iş alanlarının oluşturulmasıdır (Karataş, 2018: 11).

Girişimcilik kavramına ekonomik açıdan bakarsak, girişimci şirketlerin etkisiyle rekabetin teşviki ve ekonomik gelişme arasında bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz (Özkan vd., 2010: 149). Girişimcilik ekonomik olarak büyüme ve kalkınmanın lokomotif olması yanında yenilik ile birlikte yaratıcılığında kaynağıdır. Dünya üzerinde bulunan herhangi bir ülkede, özel sektör olarak ifade edilen rekabete dayalı özel girişimcilik hangi ölçüde gelişirse, o ülkede ekonomik refah seviyesi de o ölçüde yükselir. Girişimciliğin yetersiz olduğu ülkelerde insanların ekonomik refahlık seviyesinin de düşük olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde girişimciliğin etkisi oldukça büyüktür. Girişimcilik, toplumu yeni kaynaklar ve yeni teknolojilerle buluşturmasının yanında daha önce kullanılmayan ya da daha az kullanılan kaynakları da ekonomiye kazandırarak üretimde artış yaratmaktadır (Yelkikalan vd., 2010: 52).

Girişimciler sosyal özelliği nedeniyle kültürel değişimlerden çabuk etkilenmekte ve rekabeti ayakta tutabilmek için olayları çok yakından ve güncel olarak takip etmeleri gerekmektedir (Güney ve Nurmakhamatuly, 2007: 69). Girişimcilik sosyal alanda, birçok teknolojik buluşun toplumun faydası için yenilikçi ürün veya hizmete dönüştürülmesinde, değer yaratmada, toplumsal yapı ya da değişimci bir sürecin başlatılmasında, girişimciliğin risk üstlenme, yenilikçi ve öncü olma özelliğinden dolayı tüm toplumların değişim ve gelişim süreçlerinde işlevseldir (Bozkurt vd., 2012: 233).

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş ile birlikte üretim, ulaşım, yönetim gibi alanlarda ortaya çıkan önemli gelişmeler ve küresel ekonominin hız kazanmasıyla girişimcilik daha da önem kazanmıştır. Günümüz bilgi çağında insan emeğinin üretim üzerindeki ağırlığı azalırken, bilgiye dayalı emeğin üretim üzerindeki ağırlığı artmaya başlamıştır. Bu durumda girişimciliğin önemi; yenilik, yaratıcılık ve yönetim faaliyetlerinin tamamlayıcısı olarak gerçekleşmiştir (Özkul, 2007: 344). Girişimciliğin önemi, girişimcilerin toplumun ihtiyaçlarını tespit edip bunu yatırma dönüştürmekte ve bunun sonucunda toplumun refah düzeyini yukarıya çekmektedir. Bunun nedeni yatırımın sonucunda istihdam ve gelir seviyesi yükselmekte, hem bireylerin hem de toplumun yaşam kalitesi artmaktadır (Güney, 2015: 71).

2.3. Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi

2.3.1. Dünya Tarihinde Girişimcilik

İnsanlık tarihinin ilk yıllarından bu yana insanların yaşamak ve ihtiyaçlarını karşılamak uğruna yapmış olduğu faaliyetler basitçe bir girişim olarak nitelendirilmiş olsa da bu dönemde üreticilik olmadığı için gerçek anlamda girişimcilikten söz etmek mümkün değildir. İlk toprağa yerleşik toplumlar döneminde insanların üretime başlamaları ve ihtiyaçtan fazlasını üretmeleri sebebiyle takas yönteminin egemen olduğu bir ticaret ortaya çıkmıştır (Gümüšoğlu ve Karagöz, 2014: 101). İlkel toplumlarda insanlar doğanın sunmuş olduğu kaynaklar ile yaşamını sürdürmekteydi. İlkel toplum insanı, ilerleme yolunda attıkları ilk adım, besin olarak kendi kendilerine büyüyüp çoğalan hayvanlarla yetinmeyip onları evcilleştirerek yetiştirmeleri ile olmuştur. Toprağın ekim işi çok kabataslak yapılmakta, fakat el ile veya tahta araçlarla yüzeyde kalacak biçimde işlenmekteydi. Ayrıca bu toplumlar çanak-çömlek yapımı, dokuma, ekmek yapma vb. küçük el sanatı endüstrisi şeklinde üretim mevcuttu (Aşkın, vd., 2011: 57).

Girişimcilik, artık üretim faaliyetlerine başlayan insanoğlu için, neolitik çağ ile (ilk yerleşik toplumların kurulmasıyla) ilk şekillerini oluşturmaya başlamıştır. Neolitik süreçten kısa bir süre sonra başlayan yerel olsa dahi maden çağıyla birlikte çeşitli iş yerleri kurulmuş, ticari hayat başlamıştır. Tunç devrinde ise ticaret, yerel olmaktan çıkmış, özellikle şehir devletlerinin de ortaya çıkmasıyla şehirlerarası ticaret faaliyetleri yaygınlaşmaya başlamıştır (Ercan ve Gökdeniz, 2009: 60). Orta çağ da coğrafi keşifler ve dünya ticaret yollarının değişmesi ile birlikte girişimci, büyük üretim projelerini yönetmekle meşgul olan kişi olarak tanımlanırdı. Girişimcilerin bu çağda üzerinde çalıştıkları projeler, manastır, şato, katedral gibi yapıların inşası olmuştur. Bu yapıları yaparken devletten sağladıkları girdi kaynaklarından yararlanırlardı (Gençay, 2017: 29).

17. yüzyılda girişimci denildiğinde akla, hükümetle bir mal konusunda anlaşma yapan ve bu anlaşmanın sonuçlarından sorumlu olan birey gelmektedir. Bu yüzyılda girişimciler ile risk kavramı arasında bizzat bir bağlantı kurulmaya başlanmıştır (Karslı, 2018: 9). Bu dönem ve sonrasında girişimcilik hakkında yapılan ilk bilimsel tanım, İrlanda asıllı Parisli bir ekonomist olan Richard Cantillon'a (1680-1734) ait olan "Essai Sur La Nature Du Cammerce En General" adlı makalesinde girişimciliği ve iktisattaki risk alma faaliyetlerini birlikte incelemiştir (İrengül, 2014: 3). 18. Yüzyıllarda girişim amacı taşıyanların sermaye sahipleri ile sermayeye gereksinim duyanlar arasında oluşan

farklar ortaya çıkmıştır. Bu durum açısından sermayeye gereksinim duyan bireyler, yatırım yapmak isteyen sermaye sahibi kişilerle risk faktörünü paylaşmışlardır. Örneğin, el konan kraliyet mallarından sermaye kazanan İngiliz vatandaşı Eli Whitney ile elektrik ve kimya alanlarına deneyler yapmak üzere özel sermayeden yararlanan, ABD vatandaşı Thomas Edison bu dönemin iki önemli girişimcisi olarak düşünülebilir (Karaman, 2018: 14-15).

Klasik iktisadi düşüncenin hâkim olduğu 19. Yüzyılda, kendisinden önceki teorilerin aksine bireye ve bireysel girişimciliğe önem vermiş ve bu nedenle bireyin faaliyetlerini sınırlayıcı olarak gördükleri devlete çok az görev yüklemişlerdir. 19. Yüzyılın ortalarına gelinceye kadar çeşitli eleştirilere rağmen klasik iktisat teorisi, devlet müdahalesine karşı oldukları için, girişimci güce ve kurulacak olan piyasaya herhangi bir müdahaleye izin verilmemesi gerektiğini savunmuştur (Aşkın, vd., 2011: 59-60). 19. Yüzyılın ikinci yarısı ile birlikte işlete sahipliğinin ve yönetiminin ayrı değerlendirilmeye başlaması ile girişimciliğin ön planda olmasına katkı sağlamıştır (Gençay, 2017: 30).

20. Yüzyılın başlarında Avusturyalı bir ekonomist olan Joseph Schumpeter, girişimciliğin ekonomik teorilerinin temellerini atmıştır. Onun fikirleri hala günümüzün girişimcilik çalışmalarının temel kaynağını oluşturmaktadır. Schumpeter, ekonominin bir sistem olduğu ancak değişimlerin dışsal değil içsel olduğudur fikrini savunmuştur. Bu değişimlerin oluşmasını sağlayan ise girişimcinin şahsen kendisidir (Taş, 2016: 29). 21. Yüzyılda girişimciliğe verilen değer çok fazladır. Bunun sebeplerini özetleyecek olursak; işsizlik problemlerinin gün geçtikçe artıyor olması, yeni iktisadi gelişmeler arttıkça değişime uğrayan iktisadi yapı, işletme ve ekonomi alanlarındaki bilgilerin günden güne gelişim göstermesi (Gençay, 2017: 30). Tüm dünyada refahın ve ekonomik kalkınmanın arttığı bu dönemde, risk altına girip ticari faaliyetlerinde cesur adımlarda bulunan kişiler yerine yeniliği ilke edinen ve bilgi odaklı çalışan bireyler girişimci olarak ön plana çıkmışlardır (Karlı, 2018: 9).

2.3.2. Türkiye’de Girişimcilik

Selçuklu imparatorluğunun hüküm sürdüğü topraklara Moğol akımları olmaktadır. Moğollardan kaçan Türk boyları Anadolu’ya sığınmışlardır. Yörük olarak isimlendirilen bu Türk boyları çoğunlukla hayvancılık ve rençberlik ile uğraşmakta ve çadırlarda yaşamını sürdürmüşlerdir. Bu dönemde tarım ve hayvancılık ekonominin temel kaynağı olsa da sanayide gelişmeler başlamıştır. Dokumacılık, dericilik gibi el

sanatları ortaya çıkmıştır (Gümüšođlu ve Karagöz, 2014: 102). Türkler Anadolu'ya yerleştiklerinde birçok alanda önemli başarılar sağlamış ve sanatkârlıkta ileri gitmişlerdir. Adil rekabet koşullarını sağlamak amacıyla 1200'lü yıllarda etkin ve önemli bir sistem olan Ahilik örgütünü kurmuşlardır. İş hayatında ve çalışma sisteminde önemli prensipler ortaya koyan bu örgüt, Osmanlı devletinin ve Türklerin Anadolu'da tutunmalarında çok önemli bir rol oynamıştır (Günay ve Ergün, 2016: 17). Coğrafi keşiflerle zenginleşen Avrupa, 18. Yüzyılın ortalarında insan emeğinin yerini makine gücüne bırakacak olan sanayi inkılabını gerçekleştirmiştir. Sanayi inkılabıyla beraber seri üretime geçilmiş ve insan eliyle üretilen ticaret mallarının yerini standart ürünler almıştır. Bu da sanayi inkılabını gerçekleştiremeyen ülkelerde özellikle Türkiye'de ticaretin ve üreticinin iflasına sebep olmuştur. Ayrıca Osmanlı'nın son döneminde azınlıklar Türklerin ticaretle uğraşmasını pek istemeyecek ve baltalayacak faaliyetlerde bulunmuştur (Ercan ve Gökdeniz, 2009: 65).

Osmanlıda başlayan bu süreçle ticaretten uzaklaşan Türk toplumu, daha sonraki dönemlerde sosyal ve kültürel düzeyde ticaret alt yapısı ve kültürü oluşturma bakımından gelişme gösterememiştir. Türkler gerçek anlamda ekonomik faaliyetlerle II. Meşrutiyet'ten (1908) sonra uğraşmaya başlamışlardır (Börü, 2006: 9-10). II. Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakkicilerce (19.yy sonu – 20.yy başları) kaynaklarda "Milli İktisat" kavramı ortaya çıkarılmış ve ekonomik kalkınma için "müteşebbis sınıfı" oluşturulmasının şartını savunmuştur. Osmanlı ticaretinde büyük rol sahibi olan gayrimüslimler ve yabancıların Türk girişimciler üzerinde yarattığı olumsuzlukları azaltmak milli iktisatın en önemli amaçlarından biri olmuştur. Bu doğrultuda sanayicilere destek verilmiş, millileşmek için yabancılara verilen ayrıcalıklar kaldırılmış ve milli bankaların kurulması desteklenmiştir (Gümüšođlu ve Karaöz, 2014: 103).

1923-1930 yılları arasında Türkiye'nin Cumhuriyet dönemi kurucuları, ülke Kurtuluş Savaşıyla siyasal bağımsızlığı kazanmasıyla, ekonomik bağımsızlığı kazanmak için de bir ulusal girişimciler grubu yaratma çabası içine girmişlerdir (Aşkın, vd., 2011: 65). Bu ulusal grup sanayileşme adına atılan ilk adım İzmir iktisat kongresi olmuştur. Bu kongrenin amacı özel sektöre öncelik verilmesi ve özel sektörün yetersiz kaldığı yerlerde kamu sektörünün faaliyet göstermesi olarak belirtilmiştir (Taş, 2016: 30-31). Dünya genelinde yaşanan 1929 ekonomik krizi, özellikle ABD ve Avrupa ülkeleriyle birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nde de, ekonomik istikrar ve gelişmede devlet desteğini ön plana

çıkartmış ve Sümerbank, Etibank, merinos, vb. kuruluşlar oluşturulmuştur (Damar, 2015: 16).

1950 sonrası dönemlerde girişimciliğin desteklenmesi ve özel mülkiyetin yaygınlaştırılmasında alt yapı oluşturulmuştur. Özellikle 1970'li yıllardaki Türk girişimcileri eskiye oranla daha tahsilli, kendilerini geliştirmeye istekli ancak yönetim, kalite ve uygun fiyatlandırma anlayışından uzaktırlar (Yalçın, 2018: 51). Bilhassa 1960-1970 yılları, ülkemizde bireysel girişimciliğin yükselişe geçtiği, üretimde de artışın amaç kabul edildiği dönem olmuştur. 1960-1980 yılları arasında girişimcilik kavramı bazı tatsız olaylar sonucunda olumsuz etkilenmiştir. Bu olaylar; askeri darbeler, sık sık değişen koalisyonlar ve bunlara ek olarak petrol krizleri olmuştur (Gençay, 2017: 32).

1980-1990 yıllarında Türkiye'de girişimcilik adına önemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. 1980'den sonra uygulanmaya başlanan dışa açık ekonomi programı ve girişimciliği geliştirme uygulamaları, Türk insanının da girişimcilik alanında başarılı işlere imza atabileceği fikrini ortaya koymuştur. 2000 yılından itibaren bazı üst kurullar ortaya çıkmış ve yaygınlık kazanmıştır. Bu üst kurullar, oligarşinin girişimcilik ortamına müdahalede bulunarak zarar vermemesini amaçlamaktadır. Piyasada güveni ortamı oluşturmak, bu üst kurulların ana görevi niteliğindedir. Piyasada güven ortamı oluşturulursa yabancı yatırımcılar ülkeye sermaye girişinde bulunarak önemli yatırımlar sunacaktır (Karşlı, 2018: 11).

2.4. Girişimciliğin Temel Özellikler

Çok sayıda araştırmacı tarafından girişimcilerin profilini çizmek için araştırmalar yapılmıştır. Örneğin Baron, başarılı girişimciliği bilişsel ve sosyal olaylara bağlar ve başarılı girişimcilerin, çeşitli özellikleri prestiji ile daha farklı olduklarını ifade eder. Baron'a göre başarılı girişimciler kendi kararlarına fazlasıyla güvenen, diğer bireylerle başarılı etkileşimde bulunan, sosyal muhakemeleri yüksek ve ortaya çıkan yeni durumlara daha hızlı uyum sağlayabilen kişilerdir (Balkan, 2017: 12). Girişimci ruhu olan bireylerin temel özellikleri başarıya isteklerinin yüksek olmasıdır. Genellikle tekdüzelikten hoşlanmazlar ve sürekli yenilik ihtiyacı hissederler. En önemli özellikleri ise risk almalarıdır ve risk aldıkları için yönetici kavramından uzaklaşırlar. Yüksek motivasyonları, yetenekleri, ısrarcı kişilikleri, enerjileri ve azimlerine ek olarak başarısızlık durumlarında pes etmezler. Girişimciler her zaman iyiye ulaşmanın eğilimindedirler. Girişimcilerin vizyonları vardır ve eskide yaşamazlar, gelecekte

beslenirler. Girişimcinin temel özelliklerini maddeler halinde sıralayacak olursak (Taş, 2016: 5-6);

- Amacı kar sağlamaktır.
- Hem çalışan hem patronudur.
- Belirli bir seviyede bilgisi ve tecrübesi olmalıdır.
- Tüm işleri üstlenecek sorumluluğu hissetmelidir.
- Hangi alanda ne yapacağı konusunda planlı çalışmalıdır.
- İkna edici ve entelektüel olmalıdır.
- Avantajlardan faydalanırken zorluklara hazır olmalıdır.

Girişimci özellikleri, girişimcilerin heterojen bir grup olduğunu göstermektedir.

Bu nedenle girişimcilik kaynaklarında farklı girişimci tiplerinden bahsedilmektedir. Bu farklı tipler ve alt gruplar içinde sınıflandırmalar yapılmaktadır. Bu farklı tipler literatürde girişimcilere yönelik demografik, psikolojik ve iş stratejileri gibi farklı özelliklerin ele alınmasından kaynaklanmaktadır (Ballı, 2017: 152). İş kurma hevesi olan, başarısızlıklarla mücadele eden, güven duygusu tam ve kararlı olan, riski yönetebilen, yaratıcı, değişimi fırsat olarak tanıyan vb. özellikleri bünyesinde bulunduran girişimci şu işlevleri ifade eder (Özbay, 2016: 19);

- Yeni ürünler ortaya çıkartmak ya da bilinen ürünlerin şeklini değiştirmek,
- Yeni üretim metotları geliştirip uygulamak,
- Endüstride yeni ve gelişmiş örgütlenmelere yönelmek,
- Yeni pazarlara açılmak,
- Yeni gelir kaynakları bulmak,
- Yönetim ve çalışanlar arasındaki ilişkileri güçlendirmek,
- İşletme ile devlet ve kamu arasındaki ilişkileri geliştirmek.

2.5. Girişimciliğin Temel Fonksiyonları

Ekonomik yaşamın canlanması ve toplumun gelişimi için girişimcilik önemli bir fonksiyona sahiptir. Çağdaş toplumlarda girişimcinin temel fonksiyonu, sürekli yenilikleri ortaya çıkarmaktır. Girişimci her alanda yeniliği başlatan kişi olduğu için bu yenilik süreci yine o girişimcinin karar ve uygulamaları sonucunda sürdürülecektir (Özbay, 2016: 22). Bu karar ve uygulamaları yönlendiren girişimci kültür ve zihniyetinin oluşumunda, bu bireyin girişimci olmadan önceki uğraşları, eğitim düzeyleri gibi

toplumsal ve ekonomik nitelikleri ile bireysel özellik ve davranış boyutları etkili olacaktır (Damar, 2015: 38). Toplumda girişimcilerin sorumlulukları, girişimcilik fonksiyonları olarak isimlendirilir. Bu fonksiyonlar(Taş, 2016: 6);

- İş fikri oluşturmak ve bu iş alanında ticari faaliyette bulunmak
- Yeni pazarlar ortaya çıkartmak
- Yeni teknolojileri kullanarak mal ve hizmet sağlamak
- Doğal kaynakların kullanılmasını sağlayarak insanların daha ekonomik ve sağlıklı hizmetler alabilmesini sağlamak
- İş hayatında gelişimi sağlamak
- İstihdam sağlayarak işsizliğin azalmasına katkı sağlamak
- Ekonomik kalkınma ve gelişmeye destekte bulunmak.

Girişimcilik, demokrasinin bulunmasında, iktisadi gelişimde, kalkınmada ve bireysel düzeyde refahın sağlanmasına yardımcı olan ciddi anlamda bir güce sahiptir. Girişimciliğin, KOBİ'lerin, sektörün, iktisadi büyümenin, istihdam oluşturmanın, demokrasinin, liberalizmin ve halkın en değerli unsuru olduğunun fark edildiği andan itibaren, girişimcilik hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmekte olan ülkelerde meşhur olmaya başlamıştır. Serbest piyasa ekonomisini üstlenmiş olan ülkelerde girişimcilik olmazsa olmaz seviyesine ulaşmış bir olgudur. Bunun nedeni, girişimcilik ekonomik gelişmelerin düzgün bir biçimde sürdürülebilmesi için son derece önemlidir (Gençay, 2017: 33-34). Girişimciler her yıl büyük beklentilerle iş kurmakta ve yetersiz satışlar, yoğun rekabet, sermaye yetersizliği, yönetsel becerilerdeki sınırlılıklar, dışsal koşullardaki hızlı değişim gibi sebeplerle iflas etmektedirler. Bireylerin yeni girişim faaliyetleri sürecinde finansal ve duygusal riskleri yüksek olmaktadır. Bu süreçte girişimcilerin avantajları olduğu gibi dezavantajları da mevcuttur (Bayram, 2014: 6).

2.5.1. Girişimciliğin Avantajları

Döm (2006) girişimciliğin bireysel avantajlarını aşağıdaki gibi sıralamıştır (Özbay, 2016: 13-14)

Bağımsızlık: kendi işinin patronu olmak kendi işini kurmak için en büyük gerekçelerden bir tanesidir. İş ile ilgili kararlarını verebilmek ve özgür olma hisleri girişimcilerin en önemli motive kaynaklarındandır.

Başarma duygusu: kendi işini oluşturan girişimcilerin almış oldukları karar veya faaliyetler sonucunda başarmanın verdiği arzu ve kazanma dürtüsü bireyleri kendi işini kurmaya yönlendirmektedir.

Saygınlık kazanma: girişimci kurduğu işletme başarı ile sonuçlandıysa, çevresi ve kamuoyunun saygı ve sevgisini kazanacak bu da girişimci bireyi tatmin edecektir.

Kar elde etmek: girişimcilerin öncelikli amacı kar elde etme arzusu değilse de işletmeler kar ettikçe girişimcilerin gelirleri artacaktır. Para başarı sonucunda elde edilen bir geri dönüşür.

Kişisel gelişime katkısı: girişimci kurmuş olduğu işletmenin çeşitli basamaklarında görev aldıkça, kişisel becerilerinin gelişmesine ve kendi potansiyelinin ortaya çıkmasına imkân sağlayacaktır.

Almış oldukları haz: girişimci kurmuş oldukları işletmede, çalışan insanların aileleri ve kendileri için iş ve aş vermeleri suretiyle aldıkları heyecan ve coşku.

Girişimciliğin toplumsal açıdan kazanılmış olduğu avantajları Akpınar (2009) aşağıdaki şekilde sıralamıştır (Yalçın, 2018: 57-58-59);

- İşsizliğin azaltılması,
- Özelleştirme,
- Kaynakları etkin ve verimli kullanmak,
- İlerleyen ve gelişen teknolojinin yaşam ile bağdaşması,
- Kamu kesimindeki aşırı işsizliği engellemek,
- Hasılat oranının artırılması,
- İstihdam oranının artması,
- Yaşam şartlarının hızlandırılması,
- Sosyal gelişimi canlandırmak ve refah seviyesini artırmak.

2.5.2. Girişimciliğin Dezavantajları

Girişimciliğin avantajlarının yanında dezavantajlarının varlığı da yok sayılamaz. Girişimci olmanın dezavantajlarını Döm (2006) şu biçimde ifade etmiştir (Özbay, 2016: 14-15):

- Girişimciler kendisinin kurmuş olduğu işlerini patronu olarak görünseler de müşteri, yatırımcı ve devlete olan sorumlulukları nedeniyle tam olarak serbest değildirler. Yasal işlemler ve vergileri zamanında ödemeleri için devlete,

talepleri karşılama niyetiyle müşteriye ve işletmeye yönelik talepleri karşılamak niyetiyle de yatırımcıya karşı sorumlulukları mevcuttur.

- Girişimciler, kaynaklarının kısıtlı olması nedeniyle, hayalini kurup yapmak istedikleri büyük projeleri hayata geçirmekten vazgeçmeye mecbur kalırlar.
- İşletmenin faaliyetlerini sürdürebilecek ve hayatta kalabilecek kadar para kazanabilme garantisinin olmaması nedeniyle girişimciler yüksek düzeyde iş stresi altında yaşamaktadırlar.
- İşletmenin kuruluş aşamasında gününün neredeyse tamamını iş ile geçiren girişimci, tüm enerjisini işletmenin başında harcadığından eşine ve çocuklarına yeterli zamanı ayıramaz. Yani aile ve sosyal yaşamı olumsuz etkilenir.
- Girişimci başarıya ulaşmadan önce defalarca başarısızlıkla karşılaşır. Uzun çabalar sonucunda başarısız olan girişimci, hem psikolojik hem de finansal anlamda çok büyük zorluklarla baş etmek zorunda kalır. Başarısızlıklar sonucunda yeniden kendine olan güvenini kazanmak ve finansal açıdan ayakta kalabilmek yüksek bir motivasyon gerektirir.
- Stresli ve motivasyon gerektiren çalışma ortamlarında fiziksel olarak sağlık sorunlarıyla birlikte olumsuz şartlar ortaya çıkmaktadır. Kas ve eklem ağrıları, uyku sorunu, hazımsızlık, baş ağrısı ve tiroid gibi somatizasyon bozuklukları örnek olarak gösterilebilir.
- Ailenin razı olmadığı yeni bir iş alanına girişilmesi başarısızlık ortamının oluşmasıyla aile düzeninde olumsuzluklara neden olmakta ve boşanmaları ortaya çıkarmaktadır.

Girişimcilerin başarıyı elde edip etmemesi özelde girişimciyi alakadar etse de genel de tüm toplumun üzerinde küçük ya da büyük olumsuz bir etkiye sebep olur. Girişimcilerin başarıya ulaşması için gerekli olan ekosistemin oluşturulmadığı toplumlarda yukarıda ifade edilen toplumsal avantajlar birer dezavantaja dönüşür. Sonuç olarak ortaya şu dezavantajlar çıkacaktır (Yalçın, 2018: 61);

- İşsizliğin önüne geçilemez,
- Aşırı istihdam önlenemez,
- Özelleştirmede başarı sağlanamaz,
- Kaynaklar etkin ve verimli kullanılamaz,
- Teknolojik gelişmeler hayata zamanında yansıyamaz,

- Gelir artışı sağlanamaz,
- İstihdam hacmi yükseltilemez,
- Toplumsal hareketlilik hızlanamaz,
- Refah düzeyi ve sosyal gelişme düzeyi gelişemez,
- Dışa bağımlı ve ithalat ağırlıklı bir ekonominin önüne geçilemez.

2.6. Girişimcilik Türleri

Girişimcilik deyince akla sadece herhangi bir kişinin belli bir sektörde iş kurması ve benzeri biçimler gelmektedir ancak girişimcilik farklı türlere sahiptir (Gençay, 2017: 23). Dünyadaki girişimcilerin; ayrı cinsten, farklı özelliklere sahip, farklı amaçlarla bütünleşmiş ve farklı iş yöntemlerini benimsemeleri girişimcilik türlerinin belirlenmesi konusunda oldukça zor bir durumu ortaya çıkarır (Damar, 2015: 38-39). Gelişen ve değişen hayat şartlarıyla birlikte girişimcilikte de değişimler olmakta ve girişimcilik yeni bir işletme kurma tanımının dışında çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Girişimcilerin yoğunlaştıkları alanlar ve yakaladıkları fırsatlar bakımından girişimleri farklılık göstermektedir (İkiz, 2011: 16-17). Girişimcilik; ortaya çıkma, şekillenme, örgütlenme, girişimcinin özellikleri gibi değişik biçimler de sınıflandırılmaktadır. Girişimcilik gibi girişimcilik türleri de kesin çizgilerle belirlenmemiş, bir girişim aynı anda birkaç değişik girişim türüne dâhil edilebilmiştir (İrengül, 2014: 8). Girişimcilik farklı başlıklar altında türlere ayrılmıştır. Bu başlık altında yaygın olarak akse edilen girişimcilik türlerinden yaratıcı girişimcilik, sosyal girişimcilik, fırsat girişimcilik, iç girişimcilik, kurumsal ve kamu girişimciliği ele alınacaktır.

2.6.1. Yaratıcı Girişimcilik

Girişimcilik kavramının özü aslında yaratıcı girişimciliği kapsar (Büyük, 2014; 45). Yaratıcılık yoktan yaratmanın ifadesi değil, kabul edilmiş kavramlar arasındaki bağ ile yeni kavram veya düşüncelerin ortaya çıkarılması şeklinde hayal gücüne bağlı olarak kullanılan fikirlerin temsilidir (Müftüoğlu vd., 2004: 21). Var olan mal veya hizmetin bilgi, tasarım ve maliyet yönlerini geliştirerek kar elde etmek amacıyla pazara sunulması yaratıcılık faaliyetidir (Ulaş, 2006: 137).

Yaratıcı girişimcilik, normal veya normal olmayan koşullarda, işgücü ve sermaye kaynağını etkili değerlendirerek ayrıntıları hesap edebilen, planlanan, yürütülen ve sonuca ulaşılan bir girişimcilik türüdür (Gençay, 2017: 28). Ürünün fiyatı, kalitesi ve

tasarımının iyileştirilmesi ve farklılaştırılması esasını kapsamaktadır (Büber, 2011: 30). Yaratıcı girişimciler daha çok geleneksel endüstri sektörlerinde farklı ve yeni ortaya çıkan bir sosyal grubun parçası olabilirler. Bu girişimciler kendi yarattığı sektörler içinde belirli ortak temel girişimci özellikleri sergilerler. Örneğin; müzikte risk artıca, yeni oluşan melodiler ve şarkılar, yeni yorumlar ile farklı müzik formatı türleri arasında yaratıcı uyum sağlanır. Bu nedenle girişimci müzisyenlerin, risk faktörleriyle başa çıkmak için gerekli beceri ve uzmanlığa özellikle sahip oldukları düşünülebilir (Mert, 2018: 41).

2.6.2. Sosyal Girişimcilik

Toplumdaki değişimlerde ve refahın oluşmasında yenilikçi odaklı yaklaşımlara başlangıç olan, katkı sağlayan veya yol gösteren sosyal temelli organize olmuş girişimlerdir. Sosyal değer yaratma bazlı olan sosyal girişimler kar odaklı çalışmamaktadır (Apak vd., 2010:57). Kar amacı gütmeyip, tam aksine insanların öncelikli gereksinimlerini karşılamak amacıyla kullanılan bir girişim biçimidir (Gusseanova, 2015: 21). Sosyal girişimcilik, tanınma, bireysel ve ortak hazinenin aksine toplumun temel ihtiyaçlarını barındıran ve sosyal ortamın yarattığı fırsatlardan yararlanılmasının ifadesidir (Certo ve Miller, 2008: 267). Sosyal, yapısal ve siyasal dengesizliğin azaltılması için sosyal girişimciler genel olarak olumlu biçimde sosyal değişimin giderilmesine yönelmiş kişilerdir (Doğan, 2013: 33).

Bu türü kapsayan girişimciler, çoğunlukla karşılanmamış sosyal ihtiyaçların veya kamu ya da özel sektörlerin ele alamadığı yeni sosyal fırsat yaratma alanlarına hitap eder. Genellikle kamu mallarının sosyal piyasasında bunlar başarısızlık olarak kabul edilir. Böyle bir Pazar, performans bilgi eksikliği, yüksek işlem maliyetleri ve inovasyon eksikliği de dâhil olmak üzere çeşitli sebeplerden ötürü, doğal olarak işlevsiz ve güvensiz olabilir. Bu nedenle, kamu sektöründeki müdahalelere gerek duyulur. Sosyal girişimcilerin ele aldığı sosyal pazar başarısızlıklarının aralığını şu şekilde sıralayabiliriz. Sosyal girişimciler; kökleşmiştir, politiklerdir, manevi duyguları yüksektir ve hayırseverlerdir. Ayrıca, sosyal sermayenin her biri için yenilikçi araçlara uygun çeşitli hedefler içeren girişimcilik yaklaşımları da belirlenebilir (Mert, 2018: 41).

2.6.3. Fırsat Girişimcilik

Pazarda ortaya çıkan büyüme veya ekonomik krizin oluşmasıyla birlikte Pazar alanına yeteri kadar mal aktarılamaması ve tüketicinin isteğine uygun fiyat ve kalitede

ürün prezante edilememesi sebebiyle meydana gelen fırsatların değerlendirilmesi fırsat girişimciliğinin tanımlamasıdır (Tekin, 2006: 12). Girişimci, fırsatlardan yararlanabilmek için diğer girişimciler farkına varmadan bu çerçevede araştırma yapmalıdır. En iyi ve yeni olan ürünü pazara sunmak için girişimci var olan boyuttan daha iyisini yapma imkânını arar. Girişimci yeni bir değer yaratmak için müşteri ile anlaşır bunun etkililiğini ve karlılığını sağlayabilmeyi ölçer (Tulunay, 2010: 11). Genel bir bakışla fırsat girişimciliğinden olduğu gibi faydalanılabilmesi için girişimci pazardaki imkânları değerlendirmeli ve girişimcinin bilgi birikimi ve yeteneğe sahip olması kar sağlanabilmesi için gerekli bir durumdur (Tekin, 2006: 12).

Fırsat girişimcisi, gerekli eğitim seviyesine erişmiş olan, vasat düzeyde bir geçmişe sahip olan, yönetim tecrübesi olan, yenilikçi olan, fırsatların farkında olan ve onu değerlendirmeyi başaran ve değişik mali kaynakları stratejik bir şekilde kullanan girişimcilik türüdür, şeklinde ifade edilir (Damar, 2015: 39). Bu girişimcilik türü, girişimcinin pazardaki fırsatların farkına varması ve kar sağlayacak düzeyde bilgi birikimi ve yeteneği olmasının yanında mevcut olan pazarın yarattığı fırsatları görerek var olan veya hedef pazara mal sunmak için ortaya çıkan girişimcilik türüdür (Büber, 2011: 30).

2.6.4. İç Girişimcilik

Bireyin risk üstlenerek yeni bir şirket kurmadan var olan herhangi bir şirketin içerisinde faaliyet göstermesine iç girişimcilik denir. Bu girişimcilik türü bir şirketin büyümesi amacıyla yapılan veya kriz dönemlerinde gerçekleştirilen faaliyetler olarak tanımlanır (Gusseanova, 2015: 21). Bu faaliyetler; çeşitli ürünler veya hizmetleri, yatırımları ve incelemeleri oluşturup, bunları işletmenin bütün teşkilat yapısında uygulayabilen bireyleri kapsamaktadır (Kesim, 2010: 28). İç girişimciler, mal veya hizmetin pazarda bulunması için çaba gösterirler ve firmaların kar ve büyüme açısından iyileştirilmesi için stratejiler oluştururlar. İç girişimcilik rekabet adına önemli bir avantaj ortamıdır. Bunun nedeni rakipleri izlemekten çok yönlendirmeyi hedef almasıdır (Tutar ve Altınkaynak, 2013: 46).

İç girişimcilik sayesinde işletmelerin esneklik yetenekleri artmaktadır. Rekabetin ortaya çıkartmış olduğu esneklik, hız ve yaratıcılık gibi hususlar kayda değer bir hal almıştır. Hantallık ve bürokrasi gibi sebeplerle büyük şirketler bu hususları uygulamakta zorluk çekmektedir. Bu durumda, büyük ölçekli örgütlere büyüklüklerinden ötürü

kaybettikleri esneklik ve yenilik yapma kabiliyetini yeniden kazanmalarına iç girişimcilik türü destek olmaktadır (Hacısalihoğlu, 2007: 14). Kısacası iç girişimcilik türü; işletmelerin geliştirici beceriler sağlamalarında, verim gücünü ihya edebilmelerinde ve durağanlığı savuşturabilmelerinde, hareketliliği yakalayabilmelerinde, dış pazarlara açılmalarında ve performanslarını iyileştirmelerinde önemli fonksiyonları olan bir süreçtir (Naktiyok, 2004: 39).

2.6.5. Kurumsal Girişimcilik

Kurumsal girişimcilik, yenilikçilik, risk alma, rekabetçi saldırganlık ve proaktiflik boyutlarını içinde barındırmaktadır. Kaynaklarda kurumsal girişimcilik, ürün ve zaman yeniliği veya pazar geliştirme çabalarında yer almak üzere söz konusu organizasyon ile bağlantısı olan yeni bir iş fikri ifadesi olarak yer almıştır (Özdevecioğlu ve Karaca, 2015: 37). Esneklik, büyüme ve çeşitlendirilmeye karşı direnç var olan organizasyonda kurumsal girişimcilik denen bir girişimcilik türü geliştirilerek üstesinden gelinebilir (Hisrich vd., 2017:36).

Genel anlamda, büyük veya küçük çaptaki örgütlerin, bünyesinde küçük girişimcileri düzenlediği üst girişimciliğe kurumsal girişimcilik denir (Ballı, 2017: 150). Beklenilmeyen şartlardan ötürü ortaya çıktığı ön görülse de, ekonomik şartlar altında zorlanan KOBİ'lerin ihtiyaçlarına destek olmak, dirençli bir şekilde hayatlarını idame edebilmelerini sağlamak ve girişimciliğin bu doğrultuda heyecanını ayakta tutmak ve de inşaların beklentilerine karşı olumlu cevap verebilecek yeni girişimcilere teşvikte bulunmak amaçlarını güderler (Marangoz, 2012: 12). Genel anlamıyla kurumsal girişimcilik, her şeyi bir başına ortaya çıkarmaya çalışan bütünleşmiş firmalar oluşturmaktansa, daha küçük set, parça ve diğer işler için bağımsız küçük girişimcileri himaye ederek, yönlendirerek ve teşvik ederek teknolojik destek sağlayarak, birlikte iş birliği için de olan, fayda düzeyini artıran ve riski azaltan bir girişimcilik türüdür. (Büber, 2011: 19).

2.6.6. Kamu Girişimciliği

Siyasi otoritenin kararlarına tabi olarak ve katı bütçe kısıtlamalarının içerisinde çalışanlara kamu girişimcileri denir. Bu tanım genişletilirse; kimi zaman ekonomik kısıtlamaların ağır bastığı yerde, dış kaynaklı uyarılarla, kimi zaman ise şahsen yarattığı kaynakları değil, hali hazırda olan kaynakları ya da kamunun üretmiş olduğu kaynakları

kullanan bireylerdir. Bütçelerde kısıtlamaların olması kamu girişimcilerine dar anlamda bürokrat denilmesine neden olmuştur. Uygulamada, siyasi otoritenin imkân verildiği alanlarda bürokratik kısıtlamaların daraltıldığı, kaynakları kullanma durumunun esnetildiği, piyasa ekonomisi ve rasyonellik çerçevesinde yer alan yönetici sayısı da oldukça fazladır (Tilkici, 2009: 17).

Kamu sorunlarına işsizlik, ikamet, çevre ve eğitim örnekleri verilebilir. Kamu girişimcilerinin odak noktası çoğunlukla istihdam veya bunları oluşturan bireyler için anlamlı olan ilgili faaliyetlerdir. Örneğin, toplumsal ödenek haricinde geliri olmayan insanlar nerede yaşayacaklarını seçemezler. Genel olarak kent şehirlerinin çekici bölgelerinde bulunan toplu konut dairelerine yerleştirilirler. Sonuç, bu insanların yoğunlaşması ve artan sosyal sorunlardır (Mert, 2018: 42-43). Kamu sektöründe türlü kademelerde görevi olan kurumlar da girişimcilik faaliyetinde bulunabilir. Yeni hizmet alanları oluşturmak, farklı süreçler geliştirmek ve uygulama durumlarında kolaylıklar yaratmak gibi durumlarda girişimcilik yapılabilir (Günay, 2016: 22).

2.7. Girişimcilik Eğilimleri

Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre eğilimin anlamı; “bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme, meyil, temayül” anlamını taşımaktadır (www.tdk.gov.tr). Kişinin girişimcilik arzusunun olması, girişimcilik hususunda aktif bir rol de bulunması ya da bu konuyla ilgili hedeflerinin olması o kişinin girişimcilik eğilimine sahip olduğunun bir kanıtıdır (Taş, 2016: 50). Yani girişimcilik eğilimine sahip kişi; kimsenin farkında olmadığı fırsatları gören, bu fırsatlardan toplumun değerlerini gözetken, yenilikçi, başarıya arzusuna sahip olan, katlanabilir risk alabilen ve kendisine güveni olan kişilerin bulunduğu ortamdaki meçhul durumlara karşı yürek, şans ve zekâ gibi kişisel yetenekleriyle kişinin bir işe girişim niyeti olarak kavramsallaştırılabilir (Yalçın, 2018: 67).

Girişimci kişiler, belirli tetikleyicileri olmadan birden bire girişimci olamazlar. Belirli bir girişimcilik seviyesine gelene kadar girişim eğiliminde bulunurlar. Öncelikle kişilerin davranışa yönelik düzeyde önemli eğilim göstermeleri beklenir. Sonuçta, girişimcilik bireylerin birden bire istemsizce yaptıkları bir eylem değil, seçimlerinin sonucunda kasten yaptıkları faaliyetlerdir (Ekici, 2016: 20). Yapılan araştırmaların çoğunda girişimciliği etkileyen kişilik faktörleri ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiyi anlamlandırmak adına davranış niyeti modelleri kullanılır (Gençay, 2017: 39).

Eğilimin girişimcilik adına önemli bir süreç olduğunun farkına varılmıştır. Ve eğilim modellerine olan önemli yönelim (1982) Shapero sonrası olarak da isimlendirilen süreçte girişimcilik adına yapılan araştırmaların, Ajzen'nin (1991), "Planlı Davranış Kuramı"na dayanan dönemde olduğu görülmektedir. Eğilim kuramlarını da içine alan şekiller yoluyla girişimcilik olgusunun daha iyi anlamlandırılabilmesine Krueger ve meslektaşları (2000) vurguda bulunmuştur. Ajzen (1991) "herhangi bir planlı davranış en iyi biçimde uygulama eğilimi ile düşünülebilir ve eğilim de yapılabirlik imkânının ve de davranışın cazibesinin yanında belli eylemleri meydana getirmeye yönelik kişisel öz geçmiş faktörlerinden ve tutumlardan etkilenir" görüşünü savunmuştur. Shapero'nun (1982) görüşüne göre ise, girişimcilik olgusunun planlı bir eylem olduğunu ve bu eylemin en doğru şekilde işi gerçekleştirme niyetiyle tahmin edilebileceğini ifade etmektedir. Bu nedenle, bir işi gerçekleştirme davranışında, girişimcilik eğilimi durumunun hemen hemen iş kurma eylemiyle eşdeğer olduğunun kabul edilebileceğinin belirleyicisi durumunu taşıdığına ifadesinde bulunmak doğru olacaktır (Uygun, vd., 2012: 148).

Menefee, Parnell ve Crandall (1995), girişimcilik eğilimini birbiriyle yakın ilişkisi olan üç etkenli bir bağıntı olarak kabul etmiştir. Bu etkenler (Börü, 2006: 28);

- Bireylerin almış olduğu girişimcilik eğitimleri, bilgi seviyeleri ve yeni risk üstlenme durumundaki olgunlukları,
- Ekonomik durumun girişimciliğe yarattığı fırsatlara olan inanç,
- Var olan imkânların farkına varıp bunları değerlendirebileceği hususunda hissettiği kişisel güven olarak sıralanmaktadır.

Girişimcilik eğilimi kişisel becerileri yansıtan bir tutumdur. Bu ifadeye göre girişimcilik eğilimi, bireylerin arzularını, ilgilerini ve eylemlerini iş alanı oluşturma durumunda bir fikri gerçekleştirmeye yönelik kişinin kendisini şekillendirmesi olarak ifade edilebilir (Taş, 2016: 50). Girişimcilik eğiliminin, bireylerde doğuştan oluşabileceği gibi ailesel, eğitim, sosyal, kültürel gibi etkenlerin de girişimcilik eğiliminin gelişmesinde çok mühim etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle girişimciler içinde buldukları toplumun ve sosyo-kültürel çevrenin bir çıktısı olarak da düşünülebilir. Bu durumda girişimcilik eğilimine etki eden faktörler 4 başlıkta kısaca ele alınabilir. Bunlar (Yalçın, 2016: 68-69);

Aile: Girişimcilerin yetiştirilmesinde önemli bir unsur olan aile faktörü, kişilerin davranışlarında düzenleyici bir sosyallik kazandırma rolü üstlenmektedir. Kişiler sosyal yaşamlarında kişisel sorunları ile ilgili kararları alırken güçlük çekmektedirler. Bundan

dolayıdır ki kişiler inandığı, saygı duyduğu, güvendiği kişilerin görüşlerini alma ihtiyacı hissederler. Bu bağlamda görülüyor ki kişi kararlarını etkileyen faktörlerin başında aile unsuru geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Damar, 2015: 32). Teşvik edici etki, kısıtlayıcı etki ve kararsızlık yaratıcı etki ailenin girişimcilik kararı üzerinde etki eden faktörler olarak ifade edilmektedirler. Çocuğun yaşamını özgür bir şekilde kazanması ve kendi işini kurma konusunda teşvik edilmesi *teşvik edici etki* olarak ifade edilmektedir. Bu etkiye örnek olarak ailede girişimci kişiler varsa bu kişilerin çocuğa örnek olarak gösterilmesi verilebilir. Bir diğer faktör olan *kısıtlayıcı etki ise* aile içinde maddi imkânsızlıkların yarattığı etkinin çocuğun girişimci olmasında engel oluşturması ve bunun sonucunda çocuğun yalnız başına başarıma arzusunun körelmesi olarak açıklanmaktadır. Modern toplumlarda çocuğu toplumsallaştırmak yerine eğitim ve biçimsel toplumsallaştırma rolü üzerine odaklanılması ve uzun süre okula devam etmesi beklenen ve başarılması zor işlere zorlanan bu çocuklar ailede aldıkları eğitim yeterli olmadığı için ikilemde kalmaları ise *kararsızlık yaratıcı etki* olarak ifade edilir (Bayram, 2014: 10).

Eğitim: Konu üzerine yazında yapılan araştırma sonuçları; eğitimde, değişimin süreklilik gösterdiği ve geçerliliğini kısa sürede kaybeden bilgileri aktarmak yerine, bilinmeyenlerin keşfine yönelik konulara yer verilmesinin girişimci eğilimlerinin gelişmesinde daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır (Keleş vd., 2012: 110-111). Üniversitede öğrenim gören gençlerin girişimci ruhlarının teşvik edilmesi ve girişimciliğe yöneltilmeleri konusunda pozitif etkileri olduğu kabul edilmektedir. Ancak verilen bu planlı eğitim programlarının tüm öğrencileri girişimci kişiler haline getireceğini söylemek pek mümkün değildir (Bozkurt, 2011: 26).

Kültür: toplumlarda insan üzerinde en büyük etkiyi oluşturan kültür, grup içerisinde kişilerin ortak özelliklerini yansıtmaları ve kişiden kişiye aktarılması mümkün olan öğrenilmiş yaşam şekli olarak ifade edilmektedir. Girişimcilik kültürünün oluşması için toplumun tüm kesinlerinin çabası önemlidir. Çünkü girişimcilerin özelliklerini belirleyen en önemli faktör toplumdur. Girişimciye ait değer ve davranışlarının onaylanması, girişimci kişilik özelliklerinin ortaya çıkarabilmesi için bu değerlerin toplumda genel kabul görmesi hatta özendirilmesi sayesinde girişimciliğin yaygınlaşması kolay olacaktır (Özbay, 2016: 45). Bir toplumda girişimci kişiler kültürel değişkenlerden kolayca etkilenmektedirler ve kültürel değişkenlerden etkilenen girişimcilerin ayakta

kalabilmesi ise toplumunda olup bitenleri yani olayları çok yakından ve güncel olarak takip etmeleri ile mümkün olacaktır (Damar, 2015: 33).

Kişilik özellikleri: kişilik özelliklerinin kişinin gerek sosyal yaşamlarında gerekse iş yaşamları üzerindeki etkisi düşünüldüğü zaman kişilik özelliklerinin girişimcilik üzerinde önemli etkilerinin olduğu fark edilmektedir. Yazında bu konu üzerine pek çok çalışma mevcuttur. Bu şekilde bakıldığında, girişimcilerin şahsi olarak ifade edebileceğimiz kişilik özelliklerinin olduğu hiç şüphesizdir. Girişimcilerin bazı kişisel özellikleri doğuştan bazı özellikleri de sonradan kazanılmaktadır (Küçük, 2014: 54). Kişisel özellikler, kişinin yaşamının şekillenmesine, biçimlenmesine ve yönlenmesine destek olmaktadır. Ayrıca, kişisel değerler kişinin deneyimlerini oluşturmaktadır. Böylece kişi, sahip olduğu değerler doğrultusunda girişimde bulunmakta veya bulunmamaktadır (Damar, 2015: 34).

2.8. Girişimcilik Eğitimi

Girişimcilik doğuştan kazanılan bir özellik midir, yoksa sonradan öğrenilen bir özellik midir? Bu sorunun cevabı her ikisinin de tesiri olduğu yönündedir. Sadece doğuştan var olan özelliklerle iyi bir girişimci olunamaz ve tüm yaşamın her alanında etkisi olan eğitim de tek başına başarılı bir girişimci olmada yeterli değildir. Bireyler sahip oldukları özellikleri ile eğitimi birleştirerek başarılı bir girişimci olma eğilimini arttırırlar (Karadal, 2014: 31). Sanchez (2013), girişimcilik eğitimi temelinde kabul edilen varsayımın, girişimcilik ile ilgili yeteneklerin bir kişilik durumu olmadığına ve öğretilebileceğine işaret etmektedir. Bu durumda, girişimciliğin yalnızca belirli kişilik özelliklerini taşıyan belirli bir gruba ait özel yetenek olmadığına vurgu yapılarak, sonradan kazanılan bazı yetenekler ve yetkinliklerle girişimci olunabileceğine vurgu yapmaktadır. Girişimcilik eğitimi, Geleceğin girişimcilerini yaratmak için öğrencilerin; zihniyetlerini, davranışlarını ve yeteneklerini geliştirmeyi hedeflediğini ifade etmektedir (Bulut ve Aslan, 2014: 6). İyi bir girişimcilik eğitiminin sunulabilmesinin hangi şekilde olacağına dair cevaplar aşağıdaki sorularda aranmıştır (Gençay, 2017: 36);

- Girişimcilik eğitimi hangi amaçlar için verilir?
- Öğrenciler kimlerden oluşacaktır?
- Hangi miktarda yöneticilik, hangi miktarda girişimcilik öğretilecektir?
- Öğretme yöntemlerinden hangileri kullanılacaktır?
- Öğretilecek şeylerin konu başlıkları nelerden oluşacaktır?

- Eğitimi alan kişilerin gerek eğitim süresince gerekse eğitim sonrasında bir iş kurabilmeleri için ne kadar zorunluluk gerekmektedir?

Girişimcilik eğitimi bir ülkenin sosyo-ekonomik büyüme ve gelişmesi ile modern eğitim sisteminin kilit sorunlarından biri olarak algılanmaktadır. Matlay (2006) girişimcilik eğitiminin, girişimciliğin nitel ve nicel olarak karşılaştırılabilir büyümenin değişmez bir sonucu olduğuna inanmaktadır. Ayrıca birçok araştırma öğrencilerin girişimciliğe karşı tutumlarının biçimlenmesinde girişimcilik eğitiminin oynadığı rolü vurgulamıştır. Örneğin, Dugassa (2012) girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimci olma yolunda motivasyonunu artırdığını ifade etmektedir (Alparslan, vd., 2017: 53). Üniversitelerde eğitim gören gençlerin girişimcilik taraflarının ortaya çıkarılmasında ve girişimci ruhlarının teşvik edilmesinde büyük bir tesiri olduğu görülmektedir. Eğitim gören gençlerin hepsinin girişimci olacağı söylenemez. Fakat girişimcilik eğitimi, girişimcilik arzu ve eğilimi içinde bulunan öğrencilerin bu yöndeki potansiyellerinin, enerjilerinin ortaya çıkarılmasına ve geliştirilmesine büyük katkılar sunmaktadır (Büyükyılmaz, vd., 2016: 110).

Eğitim, kişiyi yalnızca yaşama hazırlayan, sınırları belirli, kalıplaşmış ve dogmatik bir olgu olmanın ötesinde, kişinin sürekli yanında olan, yalnızca hayatının bir parçası değil aynı zamanda bir yaşam şekline dönüşen bir olgu haline gelmiştir. Eğitimde ortaya çıkan bu sürekli değişimin bir karakteristik haline geldiği modern toplumlarda sosyal hayatın önü alınamaz hızdaki büyük değişimlerine ayak uydurmak amacıyla meydana gelen yaşam boyu eğitim kavramıyla özdeşleştirilmiştir. Bu çeşit toplumlarda kişiler, ancak kendilerini sürekli geliştirdikleri ve değişime ayak uydurdıkları sürece başarılı kalabilirler (Yüksel, 2014: 93). Bilginin hızla genişlediği ve kısa sürede eskidiğini dikkate alarak herkesin sürekli yaşam boyu eğitim görmesi ulusal çıkarlar açısından da önemli bir yere sahiptir (İbicioğlu, vd., 2010: 58).

Girişimcilik eğitimi, bir girişimcilik anlayışı geliştirmek, girişimcilik fırsatlarının farkındalığını artırmak, yeteneklerini ve yetkinliklerini geliştirmek için yardımcı olmak, know-how ve bilgi sağlamak ve en iyi uygulama tecrübelerini paylaşmak için tasarlanmış yüksekokullar ve üniversiteler tarafından sunulan resmi dersler anlamını ifade etmektedir (Alparslan, vd., 2017: 53). Günümüz şartlarında girişimcilik üzerine verilen eğitim örgün eğitim alanlarında ders veya değişik çalışmalar biçiminde verilirken, farklı eğitim kuruluşlarına ait kurslarda yaygın eğitimin bir dilimi olarak sunulmaktadır (Özdemir, 2016: 227). İlk girişimcilik eğitimi 1937 tarihinde Japonya'da olan Kobe Üniversitesinde

başlatılmasından sonra 1940 yıllarında küçük işletme kurs programı uygulamaları görülmeye başlamıştır. MylesMace 1947'de Amerika Birleşik Devlet'inde HBS'de girişimcilik dersi verilmiştir. Özellikle son yıllarda birçok eğitim kuruluşu girişimcilik konu başlığı kapsamında vermiş olduğu eğitim sayısını artırmıştır (Saygın, 2018: 40).

Üniversitelerin vermiş olduğu girişimcilik eğitiminin amacı öğrenci bireylerin farklı alanlarda iş oluşturmasıdır. Bu durum genellikle girişimcilik eğitiminin verilmiş durumuna bağlı olarak değişir. Üniversitedeki bu eğitimler, öğrenci bireylerin sadece girişimciliğe olan niyetlerini etkin duruma getirmemektedir. Bu kişilerin girişimcilik düzeylerini iyi bir seviyeye getirebilmek için bireyde olması gereken davranış prensipleriyle ilgili bilgi sahibi olmalarına da yardımcı olmaktadır (Sürücü, 2018: 41-42). Avrupa Komisyonu raporunun ifadesine göre, “girişimcilik eğitiminin amacı kendi işini kurma yeteneklerini ve yaratıcılığı yoğunlaştırmaktır”. Bu girişimcilik eğitimi aşağıdaki konuları içermektedir (Özdemir, 2016: 5-6);

- Girişimci bir kafa yapısı ve davranış tarzı oluşturacak yaratıcılık, üstünlük sağlama, riske girme, kedine güven, liderlik, takım ruhu oluşturma gibi becerileri geliştirmek,
- Öğrencilere ilerideki meslek seçimlerinde kendi işini kurma ve girişimci olma seçeneklerinin de bulunduğunu fark ettirmek,
- Öğrencileri somut girişimcilik proje ve faaliyetlerinde çalıştırmak,
- Bir şirket kurma ve onu başarılı bir şekilde yönetme bilgi ve becerilerini kazandırmak.

Raposo ve Paco (2011) girişimcilik için verilen eğitimin amaçlarını şöyle sıralamaktadır:

- Girişimcilik ile ilgili önemli bilgilerin öğrenilmesinin sağlanması,
- İşletme ile ilgili bilgilerin değerlendirilerek, işletme durumunun incelenmesinin sağlanması,
- Kapasite kullanımı hakkında bilgi verilmesinin sağlanması,
- Girişimcilik eğitimi sayesinde girişimcilerin yeteneklerinin belirlenmesi sağlanarak teşvik edilmeleri için yönlendirilmesini sağlamak,
- Girişimcilik eğitimi sayesinde girişimcilik konularında girişimci desteklenmekte ve fikirleri konusunda empati gelişimi sağlanmaktadır,
- Girişimcilerin değişime yönelik tutumlarının geliştirilmesinin sağlanması,

- Girişimcilik eğitimi sayesinde yeni işe başlayanların ve diğer girişimcilerin teşvik edilmesinin sağlanması.

Girişimcilik eğitimi, işletme veya ekonomi eğitimi ile karıştırılmamalıdır. Girişimcilik eğitiminin bir amacı olmalı ve bu amaç kişilerin yaratıcılığını, yenilikçi ve fırsatları gören, riski ne düzeyde alabileceğini öğretebilen yapıda ve içerikte olmalıdır. Ayrıca girişimcilik dersleri kişileri şu özelliklere dönüştürmelidir (Yücel, 2018: 42);

- Daha analitik düşünebilen,
- Proje ve programlarında mevcut kitleye liderlik ve yöneticilik yapabilen,
- Objektif
- Karşılaşılan sorunlarda çözüme ulaştırılacak yolları bulabilen,
- İletişim ağını içte ve dışta güçlü tutabilen.

2.9. Türkiye’de Girişimciliğin Gelişmesine Katkıda Bulunan Bazı Kurum ve Kuruluşlar

Girişimcilik eğitimleri ile girişimcilik kültürünün yaygınlaşması, istihdam artırılarak işsizlik oranının azaltılması ve ekonomik kalkınmayı desteklemek adına fayda ediniyor olmak ülkemiz içinde önemli bir durum yaratmaktadır (Mert, 2018: 23). Uygulamalı girişimcilik eğitimi, başarılı örgütler kurmak için iş planı kavramıyla bütünleştirilerek verilir. Bu eğitim kapsamında girişimci adaylarının kendilerine özgü iş fikri oluşturarak iş planını oluşturabilecek bilgi ve birikime sahip olmaları amaçlanır (Günay, 2016: 27-28). Ülkemizde girişimcilik programları büyük bir çoğunlukla istihdamı artırarak işsizlikle mücadele etmek adına kullanılır. Girişimcilik eğitim programları işsizlikle mücadele için bir politika aracı olarak kabul edilmektedir. Bu programlardaki temel amaç; başarılı bir girişimci potansiyeli sağlayacak olan kişiye finansal ve beşeri sermaye sağlayarak iş kurmasını desteklemektir. Bu fonlar faydalı bir şekilde kullanılarak işsizliğin azaltılması planlanmaktadır. Bundan dolayı bir işletme kurmak isteyen işsizlere; finansal danışmanlık, banka ile olan ilişkilerde yardım, üretim ve yönetim teknikleri hakkında eğitim, yasalar hakkında bilgilendirmeler gibi hizmetler verilmektedir (Altuntaş, 2016: 22).

1990 yılından sonra başarılı girişimcilik faaliyetlerinin örneklerinin artması girişimciliği önemli ölçüde etkilemiştir. 1999 yılından beri dünyada, 2006 yılından itibaren ise Türkiye’de girişimciliği ölçen GEM raporları ülkemizde girişimciliğin ilerlemesi konusunda önemli veriler sağlamaktadır (Saygın, 2018: 26).

Bireyler, bir iş fikrini uygulamaya geçirmek istediği zaman finansal ve yapısal zorluklarla karşılaşabilmektedir. Karşılaşılan bu zorluklar girişimci adayını, girişim düşüncesinden vazgeçirmemesi için çeşitli meslek ve kamu kuruluşları, girişimci adaylarına destek vermek amaçlı kurum ve kuruluşlar oluşturmuşlardır. Bunun yanında girişimciliğin yenilikçilik ve iktisadi büyüme üzerindeki etkileri de bazı kurum ve kuruluşların girişimciliğe destek vermelerine neden olmuştur. Girişimci adayına finansal veya yapısal destek vermek için kurulan kurum ve kuruluşların bazılarının kısaca şu şekilde açıklayabiliriz (Saygın, 2018: 27).

2.9.1. Avrupa Birliği Hibe Fonları

AB'ye üye olan ülkelerin ve bu ülkeler arasındaki birliği canlı tutmak ve teşvik etmek amacıyla Birlik Programlarıyla belirli bir süre ve belirli bir alanı kapsayacak şekilde uygulanan çalışmaların tümünü kapsamaktadır. Bu Birlik Programlarına işletmeler, kamu kurumları, vatandaşlar ve sivil toplum kuruluşlarının katılım sağlama fırsatları vardır. Bu birlik programının temel amacı, iş birliği sağlanması ve geliştirilmesidir. Bu nedenle müracaatların büyük çoğunluğunda ayrı ülkelerden müştereklerin olması gerekmektedir. Programda sunulan bütçenin önemli bir kısmı yatırım içermeyen projelere sunulmaktadır. 28 ülkenin yer aldığı programda Türkiye'de 26 Şubat 2002 yılında imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye'nin Topluluk Programına katılmasının genel ilkeleri hakkında çerçeve anlaşma" ile programda bulunmaya başlamıştır. Ülkemiz 2007-2013 tarihlerinde 9 birlik programına katılım sağlamıştır. Bu programlar (<https://www.ab.gov.tr>) :

1. Hayat boyu öğrenme,
2. Gençlik programı,
3. Yenilik ve rekabetçilik,
4. 7. çerçeve programı,
5. Kültür 2013,
6. AKB eylemi,
7. Progress,
8. Gümrükler 2013
9. Fiscalis 2013 programları olarak sıralanmaktadır.

2014-2020 tarihlerinde katılımında bulunacağı programlar ise şunlardır (<https://www.ab.gov.tr>) :

- **Erasmus programı:** genel amacı eğitim alanında iş birliği, dönemsel ortaklıklar, gençlik ve hareketlilik faaliyetlerini desteklemektir.
- **Ufuk 2020 programı:** bilim insanların Avrupa Birliği seviyesinde hareketliliğini destekleyen, bilimsel araştırma ve yenilik yaratma faaliyetlerini bir alan altında birleştiren programdır.

- **İşletmelerin ve KOBİ'lerin rekabet edilebilirliği programı:** girişimcilerin gereksinim duyduğu finansmanın sağlanabilmesinin kolaylaştırılması, girişimcilik kültürünün oluşturulması ve iş ortamının iyileştirilmesine yönelik çalışmaların desteklenmesi.
- **Fiscalis 2020 programı:** ülkelerin iş birliğini kuvvetlendirerek pazarın vergilendirme sisteminin düzenli biçimde işlemesi ve iyileştirilmesini sağlamak amaçlanmıştır.
- **Gümrükler 2020 programı:** gümrük alanında iç pazar ortamının verimli bir şekilde çalışmasına yönelik üye ülkelerin desteklenmesi amaçlanmıştır.
- **İstihdam ve sosyal yenilik programı:** genel amacı kalıcı istihdam sağlamak, yoksulluk ve dışlanma ile savaşmak ve sosyal koruma sağlamak bunların yanında çalışma koşullarını iyileştirmek.

2.9.2. TÜBİTAK

Yenilikçi ve teknolojik odaklı iş fikirlerini, nitelikli ve katma değer istihdam ortaya çıkartma potansiyeli yüksek girişime dönüştürebilmek üzere düşünce evresinden pazara kadar olan çalışmalara destek verilmesi amaçlanır. Böylelikle vasıflı girişimcilerin yöreklendirilmesi ve uluslararası rekabeti olan, ileri teknolojiye sahip seviyede yüksek ürün ya da hizmetleri geliştiren işletmelerin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Programın sınırları içerisinde girişimcilik niyeti taşıyan bireylere gerekli eğitim sunulmakta ve sanayi düzeyinde birikimi olan kişilerle girişimci bireylere ticari, idari ve teknik hususlarında destek verilmektedir (<http://www.tubitak.gov.tr>).

Girişimcilik Ve Yenilikçilik Eğitim Ve Araştırma Faaliyetlerini destekleme programı olan TÜBİTAK, Bilim, Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı tarafınca Tekno-Girişim Sermaye Desteğine hak kazananların eleme sürecinden geçmesiyle aday olmaya hak kazanan girişimcilere girişimcilik ve yenilikçilik alanlarında yurt dışında verilen eğitime iştirak edebilmeleri için destek verilmiştir. Yenilikçi girişim alanlarında yetenek artırılmasına dair destek programı, özel sektörün Ar-Ge ve yenilik oluşması için yapılan yatırımın faydalı sonuçlar ortaya çıkarması, üniversitelerin sanayi ile iş birliklerinin canlı kalması ve teknolojik yenilikleri olan girişimcilerin oluşturduğu başlangıç firmaların olağan bir şekilde hızlı büyümesine destek verilmesi amaçlanır. Bu programda şimdiye kadar üniversiteler için KOBİ'lerin Yenilik Kapasitesini Artırmaya Yönelik Hazırlık, Başlangıç Ve Kapasite Artırımı Sağlanması Ve Uygulanması, Girişimcilik Sertifika Programı Oluşturulması ve Yürütülmesi, 1. Aşama Uygulayıcı Kuruluşlar, 1512 Bireysel Genç Girişim Programı gibi programlar oluşturulmuştur (<http://www.tubitak.gov.tr>).

2.9.3. TESKOMB

KOBİ'lere mali destek sağlamak amacıyla kurulmuş bir kuruluştur. 1969 tarihinde kurulan Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri, özel hukuk tüzel kişiliği sahipliğinde kurulmuş ve kamuya ait kaynakların etkin kullanılmasını sağlamak eğitim ve denetim gereksinimlerini karşılamak adına çalışmada bulunmaktadır. Globalleşen dünyada gelişimi karşılamak için kendisini geliştirmiş, ileri yapılanmanın öngörüsüyle uluslararası örgüt bünyelerinde müracaatları gerçekleştirerek, modern ve yaratıcı faaliyetlerin yapılması için destek sağlamayı amaçlamıştır. Kredi desteğinde bulunmak ya da bankadan teminat mektubunu alabilmek için kefil olmaktadır. Organizasyonda hizmetin ana birimini kooperatifler oluşturmaktadır (<http://www.teskomb.org.tr>).

2.9.4. KOSGEB

KOSGEB, 20 Nisan 1990 tarihli 3624 sayılı yasayla kurulmuştur. KOSGEB, Türkiye'de KOBİ'lere ve girişimcilere mali ve teknik destek sağlayan, danışmanlık hizmeti sunan ve girişimciliğin gelişmesine katkı sağlayan önemli bir kamu kuruluşudur. (Çetinkaya ve Ay, 2017: 22). KOSGEB'in kuruluş amacı, girişimciliğin üzerinde önemli bir etkene sahip olduğu işsizlik sorununa çözüm yaratmak ve ekonomik büyümeyi desteklemek için, girişimcilik kültürünün yaygın hale getirilmesi ve gelişmiş firmalar ortaya koyulmasıdır (<https://www.kosgeb.gov.tr>). KOSGEB Destek Programının genel amaçları şu şekilde sıralanabilir (Sürücü, 2018: 48);

- İstihdam sorunlarına çözüm yolları bulunması ve ekonomik büyümenin sağlanması için girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması,
- Yaşamını sürdüren ve başarı sağlayabilen firmaların kurulması,
- İş kurma merkezlerinin oluşturulmasıyla girişimciliğe destek sağlanması,
- İstihdam oranının artırılmasını sağlamak,
- Ülke vatandaşı olan girişimcilerin desteklenmesi şeklinde ifade edilir.

Kısıtlı bütçeler ile işyeri açmaya çalışan girişimcilerin, bu bütçelerinin boşa gitmemesi için planladıkları iş fikirlerini daha sağlam duran, riskleri göze almış ve işlerin nasıl yürütülmesi gerektiğini bir belge halinde toplamış, daha sağlam adımlarla iş yaşamına atılmayı sağlamaya çalışmaktadır. Bu amaç kapsamında girişimcilik eğitimlerinin amacı, girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılmasıyla girişimci bireyleri iş

fikirleriyle tanıştırmak başarı gösteren bir işletme kurulmasını sağlamaktır (Güner ve Korkmaz, 2016: 91).

KOSGEB, yeni girişimcilere vereceği hibe desteğini uygulamalı girişimcilik eğitimi sertifikasına sahip olan bireylere vermektedir. Uygulamalı girişimcilik eğitim başta 72 saat olarak verilmekteyken, 2008 yılından sonra 60 saate ve 2016 yılından sonra ise 32 saate düşürmüştür. Bu eğitimler, KOSGEB tarafından direk düzenlenebileceği gibi, KOSGEB ile protokol yaparak başta İŞKUR olmak üzere birçok kamu kurum ve kuruluşu, kalkınma ajansları, ticaret odaları ve belediyeler aracılığıyla da ücretsiz olarak düzenlenmektedir. KOSGEB uygulamalı girişimcilik eğitimi sonucu bir sınav düzenlemekte, eğitimlerin %80'ine katılım sağlamış olan kişiler sertifika almaya hak kazanmaktadır. Ayrıca alınan sertifikanın geçerlilik süresinde bir sınır yoktur (Namal, vd., 2018: 99).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmasının amacı ve önemi, varsayım ve sınırlılıkları, evreni ve örneklemini, model ve hipotezleri, araştırmanın yöntemi ve veri toplama tekniğine yer verilmiştir. Daha sonra ise anket sonucunda elde edilen veriler değerlendirilerek sonuçlar yorumlanmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yeniliğin ve değişimin üretilmesini, oluşturulmasını ve yaygınlaştırılmasını sağlayan girişimcilik ülkemiz için oldukça önemli bir yere sahiptir. Girişimciliğin en değerli fonksiyonlarından biri olan istihdam alanı oluşturma durumu üniversite öğrencileri için değer oluşturan bir durum halini alacaktır. Yüksek girişimcilik kişilik özelliği taşıyan ve potansiyeli olan öğrencilerin bu araştırma ile düzeyi belirlenerek, iş gücüne girişimci olarak katkı sağlamları için gerekli olan sonuçların verilmesi sağlanacaktır. Bu durum yalnızca bireysel kazanımlar elde edilmesini değil ülkemizin ekonomik ve refah düzeyi için kalıtsal kazanımlar sağlamlasında da önemli bir yer tutacaktır.

Bu çalışma ile lisans eğitimi alan son sınıf öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik niyetleri üzerindeki etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma, özellikle dinamik ve genç nüfusun gelecekte iş imkânı oluşturmada ve ülkemizin refah düzeyinin artırılması için gerekli olan yönlendirmelerin ve doğru tespitlerin yapılabilmesi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Lisans eğitimi gören son sınıf öğrencileri üzerinde elde edilecek olan bilgiler ışığında, onları girişimci olmaya yöneltecek eğilimlerin ve fırsatların belirlenmesi ve bu eğilimi gerçekleştirmelerine yön verilmesi hususunda destekleyici bir araştırma olması ümit edilmektedir.

3.2. Araştırmanın Varsayım ve Sınırlılıkları

Araştırmanın varsayımları şöyle ifade edilebilir:

- Girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik niyeti arasındaki ilişkinin, araştırma evrenine ilişkin olarak gerçekçi biçimde tespit edileceği varsayılmaktadır.

- Bu araştırma ile katılımcılara uygulanan anketlerde yer alan sorulara doğru ve samimi cevaplar verdikleri varsayılmıştır.
- Cevaplama esnasında katılımcıların birbirlerinden etkilenmedikleri varsayılmıştır.
- Katılımcıların soru formunda yer alan ifadeleri doğru biçimde anladıkları varsayılmıştır.
- Kullanılacak ölçeklerin konuya ilişkin tüm detayları kapsadığı varsayılmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları şöyle ifade edilebilir:

- Araştırma, Elazığ il merkezinde bulunan Fırat Üniversitesi'nde yapılmış olması araştırmanın kısıtını oluşturmaktadır.
- Son sınıf öğrencileri üzerine yapılan bu çalışmada İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Eğitim Fakültesi, Veterinerlik Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Teknoloji Fakültesinin baz alınması da araştırmanın bir diğer kısıtını oluşturmaktadır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2019 Ocak itibariyle Fırat Üniversitesi'ndeki 5 fakültede son sınıfta öğrenim gören 3643 kişi oluşturmaktadır. Fırat Üniversitesi'nde İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nde 300, Eğitim Fakültesi'nde 550, Veterinerlik Fakültesi'nde 210, İİBF'de 400 ve Teknoloji Fakültesi'nde 2183 kişi son sınıf öğrencisi olarak öğrenim görmektedir.

Fırat Üniversitesi'ndeki 5 fakültede öğrenim gören öğrencilere doğrudan ulaşılmıştır. Çalışmanın amacı ve anketlerin içeriği, araştırmaya katılacak öğrenciler ile yüz yüze görüşülerek anlatılmıştır. Dağıtılan ankete bazı öğrenciler yoğun ders ve sınav dönemlerinden dolayı ankete katılmak istemediklerini belirterek çalışmaya katılmayı tercih etmemişlerdir. Buna rağmen, Hedef ana kütleye ulaşmanın içerdiği zorluklar nedeniyle; hedef daraltılmış ve random yöntemine göre ana kütle tanımlama yoluna gidilmiştir. Ulaşılabilir ana kütle yaklaşık 506 öğrencinin temsil edeceği düşünülmektedir. Belirlenen bu ulaşılabilir evrenin ana kütleimizi temsil yeteneğine sahip olduğu kanısı oluşmuştur. Bu kaniya, örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında kullanılan şu formül üzerinden yapılan hesap sonucunda varılmıştır (Demirel, 2009: 159):

$$\text{Örneklem Hacmi } (n) = \frac{N \times t^2 \times p \times q}{N - 1 \times d^2 \times (t^2 \times p \times q)}$$

N: evren büyüklüğü; t: ∞ serbestlik derecesinde teorik t tablo değeri; p: incelenen olayın gerçekleşme olasılığı; q: incelenen olayın gerçekleşmeme olasılığı; d: kabul edilen örnekleme hatası

$$\text{Örneklem Hacmi } (n) = \frac{3643 \times 1,96^2 \times 0,5 \times 0,5}{3643 - 1 \times 0,05^2 \times (1,96^2 \times 0,5 \times 0,5)} = 365$$

3.4. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Tekniği

Araştırmada veriler, birinci dereceden veri toplamada yaygın olarak kullanılan bir yöntem olan “anket yöntemiyle” toplanmıştır. Literatür taraması sonucunda düzenlenen anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin ifadeler yer verilmiştir. İkinci bölümde KOH’un 1996 yılında Hong Kong’da tezsiz yüksek lisans öğrencileri üzerinde çalıştığı ve Bozkurt aracılığıyla 2005 yılında Türkçe’ye çevrilen 36 ifadeli girişimci kişilik özellikleri ölçeği bulunmaktadır. Son bölümde ise girişimcilik niyeti düzeyini ölçmek için Linan ve Chen’in 2009’da geliştirmiş olduğu, Şeşen ve Basım tarafından 2012’de Türkçe’ye uyarlaması yapılan 6 ifadeli girişimcilik niyeti ölçeği yer almaktadır (Gençay, 2017: 51-52).

Araştırmanın birinci bölümünü oluşturan öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmış olan cinsiyet, yaş, fakülte, ailenin aylık geliri, ailede girişimci olup olmadığı, girişimcilik dersi almış olup olmadığı, kendi işini kuran 1. derece yakınının var olup olmadığı, aile şirketlerinin var olup olmadığı, kariyer hedefi gibi kişisel sorular bulunmaktadır.

İkinci bölümde lisans eğitimi alan son sınıf öğrencilerinin girişimci kişilik özellikleri düzeyini ölçmek amacıyla 36 ifadeden oluşan 5 farklı boyut değerlendirilmiştir. Bu 5 alt boyut aşağıdaki gibidir:

- Toplam 7 ifadeden oluşan ‘risk alma eğilim’
- Toplam 3 ifadeden oluşan ‘yenilikçilik’
- Toplam 9 ifadeden oluşan ‘başarma ihtiyacı duyma’
- Toplam 8 ifadeden oluşan ‘kontrol odağı’
- Toplam 9 ifadeden oluşan ‘belirsizliğe karşı tolerans’ alt boyutlarıdır.

Lisans öğrencilerinin girişimcilik niyeti düzeylerini ölçmek amacıyla belirlenmiş olan son 6 ifadeli sorular girişimcilik niyetini tek boyut üzerinden değerlendirmektedir. Araştırma anketinde bulunan toplam 42 soruluk ifadeye Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Bu ölçek 1 “kesinlikle katılmıyorum (1)”, “katılmıyorum (2)” “kararsızım (3)”, “katılıyorum (4)”ve “kesinlikle katılıyorum (5)” değerlerinden oluşmaktadır. Katılımcılardan kendisine uygun olanlardan yalnızca bir tanesini tercih etmeleri istenmiştir.

Araştırmadan elde edilecek sonuçlarının veri girişinde ve değerlendirilmesinde SPSS-20 istatistiksel paket programı kullanılmıştır. Anketlerin değerlendirilmesinde betimleyici istatistik yöntemleri olarak aritmetik ortalama, standart sapma ve frekans yüzde dağılımları kullanılmıştır. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Tek yönlü (One way) Anova testi kullanılmıştır. Son olarak, araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki etkiyi ölçebilmek adına regresyon analizi uygulanmıştır.

3.5. Araştırmanın Güvenilirlik Analizi

Güvenilirlik analizi, bir konuyla ilgili örnekleme meydana getiren özellikler üzerinden veri toplamak için geliştirilen ölçme aracını meydana getiren ifadelerin (yargı, önerme, soru vb.), kendi içlerinde tutarlılık gösterip göstermediğini görmek amacıyla kullanılmaktadır (Gençay, 2017: 60).

Bu aşamada çalışmanın araştırma bölümünde kullanılan ölçekler (Girişimci Kişilik Özellikleri-Girişimcilik Niyeti) için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Bu ölçeklerin yani anket sorularının güvenilirliği için kullanılan test istatistiği ise Cronbach's Alpha'dır.

Cronbach's Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme ölçütü (Kılıç, 2016: 48);

- $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- $0,41 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.
- $0,61 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek orta güvenilirliktedir.
- $0,81 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek güvenilirliktedir.

Tablo 9. Ölçeklerin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

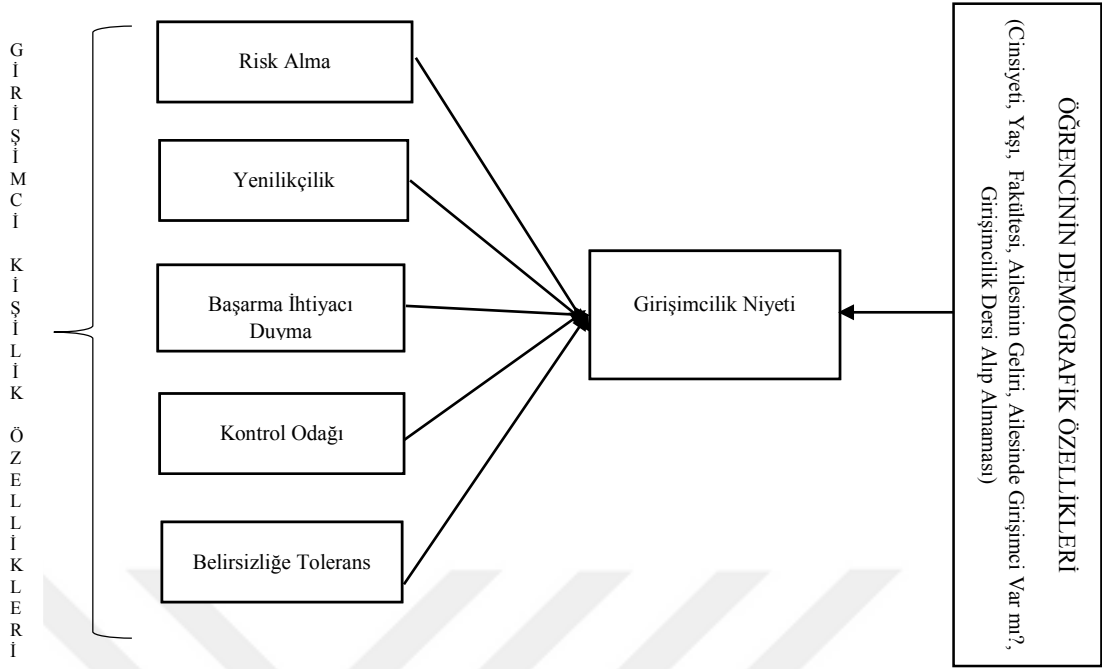
Ölçeğin Adı	Cronbach's Alfa
Girişimci Kişilik Özellikleri	0,816
Girişimcilik Niyeti	0,910

Cronbach alfa değerleri sonuçlarına göre; girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik niyeti ölçeklerinin yüksek güvenilirlikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.6. Araştırmanın Problem Cümlesi, Hipotezleri ve Modeli

Araştırma modeli, bir araştırmanın amacına uygun şekilde ve ekonomik olarak, verilerin toplanması, çözümlenebilmesi için gerekli koşulları düzenlemektir. Araştırmanın temel iddiasının (hipotezler, değişkenler ve bunlar arasındaki ilişkiler) gereksiz ayrıntılara girmeden, amaca uygun olarak formüller, simgeler ya da şekiller aracılığıyla özetlenmesidir. Araştırmanın temel iddiasının kolayca ifade edilmesini ve anlaşılmasını sağlar. Diğer bir ifadeyle model, doğrudan gözlemlenemeyen olguların anlaşılmasını basitleştirmek için kullanılan analitik çerçevedir. Model aracılığıyla, değişkenler arası ilişkiler ve örüntüler anlaşılır hale gelir (Gürbüz ve Şahin, 2016: 78).

Bu araştırmanın modeli ise literatür taramasından elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

Şekil 2. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın problem cümlesi, “Girişimci kişilik özellikleri öğrencilerin girişimci niyetlerine etki eder mi?” şeklinde ifade edilen temel soruya cevap bulmak amacıyla tasarlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Bu temel soruya bağlı olarak şu alt sorulara da cevap aranmıştır:

- Katılımcıların girişimci kişilik özellikleri düzeyi nedir?
- Katılımcıların girişimcilik niyeti düzeyleri nedir?
- Katılımcıların girişimcilik niyeti düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılaşmakta mıdır?

Bu problem cümlesine ve alt sorulara bağlı olarak aşağıdaki hipotezler ortaya konmuştur:

H₁: Girişimci kişilik özellikleri girişimcilik niyetini pozitif ve anlamlı olarak etkiler.

H₂: Risk alma girişimcilik niyetini pozitif ve anlamlı olarak etkiler.

H₃: Yenilikçilik girişimcilik niyetini pozitif ve anlamlı olarak etkiler.

H₄: Başarma ihtiyacı duyma girişimcilik niyetini pozitif ve anlamlı olarak etkiler.

H₅: Kontrol odağı girişimcilik niyetini pozitif ve anlamlı olarak etkiler.

H₆: Belirsizliğe tolerans girişimcilik niyetini pozitif ve anlamlı olarak etkiler.

H₇: Girişimcilik niyeti cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H₈: Girişimcilik niyeti yaşa göre farklılık göstermektedir.

H₉: Girişimcilik niyeti fakülteye göre farklılık göstermektedir.

H₁₀: Girişimcilik niyeti aile toplam gelirine göre farklılık göstermektedir.

H₁₁: Girişimcilik niyeti ailede bir girişimci olması durumuna göre farklılık göstermektedir.

H₁₂: Girişimcilik niyeti girişimcilik dersi alma durumuna göre farklılık göstermektedir.

3.7. Araştırmanın Bulguları

3.7.1. Katılımcılara Ait Demografik Bulgular

Katılımcıların demografik bilgilerinin sunulduğu Tablo 10 aşağıda yer almaktadır. Tablodaki bulgulardan katılımcıların özellikleri şöyle görülmektedir:

Tablo 10. Katılımcıların Demografik Özellikleri

KATILIMCI PROFİLİ (n=506)		
	F	%
Cinsiyet		
Kadın	224	44,3
Erkek	282	55,7
Yaş	F	%
20 ve altı	55	10,9
21-24 arası	383	75,6
25-29 arası	55	10,9
30 ve üzeri	13	2,6
Fakülte	F	%
İnsani ve Sosyal Bilimler	64	12,6
Eğitim	81	16,0
Veterinerlik	99	19,7
Teknoloji	198	39,1
İİBF	64	12,6
Ailede Girişimci Var mı?	F	%
Evet	141	27,9
Hayır	365	72,1
Girişimcilik Dersi Aldınız mı?	F	%
Evet	199	39,3
Hayır	307	60,7
Aile Geliri	F	%
0-500	14	2,8
501-1000	4	0,8
1001-1500	76	15,0
1501-2000	13	2,6
2001-2500	101	20,0
2501-3000	42	8,3
3001-3500	89	17,5
3501-4000	49	9,7
4001 ve üzeri	118	23,3
Aile Şirketiniz Var mı?	F	%
Evet	29	5,7
Hayır	477	94,3
Ailenizde Kendi İşini Kuran Var mı?	F	%
Evet	227	44,9
Hayır	279	55,1
Kariyer Planınız	F	%
Kendi İşini Kurmak	171	33,8
Özel Bir Şirkette Üst Düzey Yönetici Olmak	68	13,4
Kamu Kesiminde Çalışmak	122	24,1
Akademisyen Olmak	81	16,0
Diğer	64	12,7

Tablo 10’da cinsiyet dağılımı incelendiğinde % 44,3 kadınlardan ve % 55,7’si erkeklerden oluşmaktadır. Araştırma sonucuna göre ankete katılan erkek öğrenci oranının kız öğrenci oranından daha fazla olduğu görülmektedir.

Çalışmaya katılan öğrenciler 5 farklı fakültede öğrenim görmektedirler. Bu fakülteler arasındaki en fazla katılımı %39,1 ile teknoloji fakültesi öğrencileri sağlamaktadır. Bu oranı % 19,7 ile veterinerlik fakültesi takip etmektedir. En az oranda katılım ise % 12,6 ile insani ve sosyal bilimler fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerine aittir. Son olarak da eğitim fakültesi öğrencileri % 16,0 oranında bir katılım sağlandığı görülmektedir.

Katılımcıların yaş durumu incelendiğinde 20 ve altı % 10,9, 21-24 arası % 75,6, 25-29 arası % 10,9 ve 30 ve üzeri % 2,6 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, 20 ve altı yaş grubu ile 25-29 yaş grubunun yakın olduğu görülmektedir. 21-24 yaş grubunun ise çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Ankete katılan öğrencilere ailenizde girişimci var mı soruları yöneltilmiş. Bu sorunun yanıtı incelendiğinde % 27,9 oranında ailesinde girişimci olduğunu ifade etmiş, % 72,1’i ise ailesinde girişimci olmadığını belirtmiştir.

Girişimcilik dersi aldınız mı sorusuna katılımcıların % 39,3’ü evet ve % 60,7’si ise hayır yanıtını vermişlerdir.

Katılımcıların ailelerinin aylık toplam geliri incelendiğinde % 2,8’i 0-500, % 0,8’i 501-1000, % 15’i 1001-1500, % 2,6’sı 1501-2000, % 20’si 2001-2500, % 8,3’ü 2501-3000, % 17,5’i 3001-3500, % 9,7’si 3501-4000 ve % 23,3’ü ise 4001 ve üzeri toplam gelire sahip oldukları tespit edilmiştir.

Katılımcıların aile şirketiniz var mı sorusuna yönelik olarak verdikleri yanıtlar incelendiğinde % 5,7’sinin aile şirketi olduğu ve %94,3’ünün ise aile şirketi olmadığı yanıtını vermişlerdir. Ailenizde kendi işini kuran var mı sorusuna ise % 44,9 oranında evet ve % 55,1 oranında da hayır yanıtı verilmiştir.

Son olarak katılımcılara yöneltilen kariyer planı sorusuna verilen yanıtların oranları şu şekildedir; ‘kendi işimi kurmak’ % 33,8, ‘özel bir şirkette üst düzey yönetici olmak’ %13,4, ‘kamu kesiminde çalışmak’ %24,1, ‘akademisyen olmak’ % 16,0 ve ‘diğer’ yanıtını verenlerin oranı % 12,7’dir.

3.7.2. Katılımcıların Girişimci Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Niyetine İlişkin Dağılımlar

Ölçek ortalama puanları değerlendirilirken aritmetik ortalamalar esas alınmıştır. Ortalamaların değerlendirilmesinde ise Tablo 11’de aktarılan puan aralıkları ölçüt kabul edilmiştir. Söz konusu puan aralıkları, ölçeğin aralık genişliğinin (dizi genişliği/yapılacak grup sayısı) şu formül ile hesaplanmasıyla belirlenmiştir. Hesaplama işlem adımları ise şu şekildedir: En büyük puan ile en küçük puanın farkı ($5 - 1 = 4$) alınır. Alınan fark, 5’e bölünür ($4/5 = 0,8$). Bulunan rakam (0,8), 1’e eklenerek ($1 + 0,8 = 1,8$) ilk dizi genişliği bulunur. Bu aralık (1,00 – 1,80), ölçekte 1’e (kesinlikle katılmıyorum/hiçbir zaman) karşılık gelen seçeneği temsil eder. Benzer şekilde toplama işlemine devam edilir ve sonuç olarak, ölçekteki her bir seçeneğe karşılık gelen dizi genişlikleri (puan aralıkları) bulunur (Emül ve Demirel, 2018: 105).

Tablo 11. Ölçek Puanları

Puan Aralığı	Ölçekteki Karşılığı
$1,00 \leq \bar{x} \leq 1,80$	Kesinlikle katılmıyorum
	Hiçbir zaman
$1,80 < \bar{x} \leq 2,60$	Katılmıyorum
	Nadiren
$2,60 < \bar{x} \leq 3,40$	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum
	Ara sıra
$3,40 < \bar{x} \leq 4,20$	Katılıyorum
	Sıklıkla
$4,20 < \bar{x} \leq 5,00$	Kesinlikle katılıyorum
	Her zaman

Herhangi bir maddenin, ölçek boyutunun ya da ölçeğin bütününe ortalaması 3,40 ve altında ise katılımcıların tutumları olumsuz/vasat/düşük olarak kabul edilmiştir. Aynı şekilde ortalama 3,40’ın üzerinde ise katılımcıların tutumları olumlu/güçlü/yüksek olarak kabul edilmiştir.

3.7.2.1. Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeği Puanları

Aşağıdaki tablo ile girişimci kişilik özellikleri ölçeğinin ve girişimci kişilik özelliklerinin alt boyutlarının betimleyici istatistik (ortalama ve standart sapma) değerleri aktarılmaktadır.

Tablo 12. Girişimci Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarına İlişkin Ölçek Puanları

Faktör Adı	Madde	Frekans Dağılımları (n=506)										X	S.S.
		Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum			
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
Risk Alma Eğilimi X=3,14 S.S.=0,67	1	87	17,2	114	22,5	103	20,4	125	24,7	77	15,2	2,98	1,33
	2	100	19,8	170	33,6	111	21,9	90	17,8	34	6,7	2,63	1,70
	3	40	7,9	70	13,8	144	28,5	154	30,4	98	19,4	3,40	1,17
	4	29	5,7	70	13,8	142	28,1	189	37,4	76	15,0	3,42	1,08
	5	110	21,7	153	30,2	103	20,4	94	18,6	46	9,1	2,63	1,26
	6	63	12,5	63	12,5	112	22,1	165	32,6	103	20,4	3,36	1,28
	7	39	7,7	65	12,8	95	18,8	203	40,1	104	20,6	3,53	1,18
Yenilikçi İhtiyacı Duyuma İlişkili X=3,13 S.S.=0,8	8	48	9,5	59	11,7	72	14,2	171	33,8	156	30,8	3,65	1,28
	9	65	12,8	108	21,3	123	24,3	121	23,9	89	17,6	3,12	1,29
	10	130	25,7	133	26,3	96	19,0	94	18,6	53	10,5	2,62	1,32
Başarım İhtiyacı Duyuma İlişkili X=3,44 S.S.=0,66	11	44	8,7	63	12,5	87	17,2	163	32,2	149	29,4	3,61	1,26
	12	43	8,5	39	7,7	35	6,9	136	26,9	253	50,0	4,02	1,28
	13	34	6,7	48	9,5	89	17,6	162	32,0	173	34,2	3,77	1,21
	14	36	7,1	36	7,1	55	10,9	192	37,9	187	37,0	3,91	1,18
	15	175	34,6	121	23,9	93	18,4	71	14,0	46	9,1	2,39	1,33
	16	42	8,3	70	13,8	89	17,6	185	36,6	120	23,7	3,54	1,23
	17	65	12,8	39	7,7	95	18,8	140	27,7	167	33,0	3,60	1,35
	18	118	23,3	116	22,9	134	26,5	89	17,6	49	9,7	2,67	1,27
	19	59	11,7	72	14,2	89	17,6	148	29,2	138	27,3	3,46	1,33
Kontrol Odağı X=3,03 S.S.=0,56	20	59	11,7	61	12,1	128	25,3	137	27,1	121	23,9	3,40	1,29
	21	97	19,2	86	17,0	82	16,2	132	26,1	109	21,5	3,14	1,43
	22	104	20,6	131	25,9	122	24,1	97	19,2	52	10,3	2,73	1,27
	23	141	27,9	134	26,5	108	21,3	67	13,2	56	11,1	2,53	1,32
	24	38	7,5	71	14,0	134	26,5	166	32,8	97	19,2	3,42	1,17
	25	72	14,2	114	22,5	117	23,1	129	25,5	74	14,6	3,04	1,28
	26	46	9,1	70	13,8	133	26,3	155	30,6	102	20,2	2,39	1,21
	27	137	27,1	139	27,5	86	17,0	83	16,4	61	12,1	2,59	1,36
Belirsizliğe Tolerans X=3,26 S.S.=0,56	28	36	7,1	43	8,5	73	14,4	203	40,1	151	29,8	3,77	1,17
	29	85	16,8	140	27,7	159	31,4	74	14,6	48	9,5	2,72	1,18
	30	38	7,5	45	8,9	84	16,6	172	34,0	167	33,0	3,76	1,21
	31	36	7,1	59	11,7	100	19,8	158	31,2	153	30,2	3,66	1,22
	32	104	20,6	159	31,4	127	25,1	72	14,2	44	8,7	2,59	1,21
	33	32	6,3	48	9,5	85	16,8	202	39,9	139	27,5	3,73	1,15
	34	78	15,4	84	16,6	135	26,7	96	19,0	113	22,3	3,16	1,36
	35	37	7,3	68	13,4	95	18,8	178	35,2	128	25,3	3,58	1,21
	36	155	30,6	160	31,6	86	17,0	63	12,5	42	8,3	2,36	1,26
Girişimci Kişilik Özellikleri												3,22	0,47

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “İnsanların şanssızlıkları yaptıkları hatalardan kaynaklanır” şeklindeki 1. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kesinlikle katılıyor (% 24,7) ve katılmıyor (% 22,5) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını

göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 2,98 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “İşlerin yapılma şekillerini değiştirmekten kaçınırım” şeklindeki 2. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılmıyor (% 33,6) ve kararsız (% 21,9) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 2,63 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Yaptığım işte yükselmek için büyük risk almaya gönüllüyüm” şeklindeki 3. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 30,4) ve kararsız (% 28,5) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,40 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Diğer insanlar çevrede olağan dışı bir şeyler görmediği halde, ben işle ilgili fırsatları algılayabilirim” şeklindeki 4. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 37,4) ve kararsız (% 28,1) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,42 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Çözümsüz korkularım ve zayıflıklarım var” şeklindeki 5. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılmıyor (% 30,2) ve kararsız (% 20,4) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 2,63 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Hisselerinin kar getirebileceğini hesaplayabildiğim bir ortaklığa paramı yatırmaktan çekinmem” şeklindeki 6. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 32,6) ve kararsız (% 22,1) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,36 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Başarı oranı yüzde 60 ve daha fazla ise riski göze alabilirim” şeklindeki 7. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 40,1) ve kesinlikle katılıyor (% 20,6) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,53 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin “Risk Alma Eğilimi” adı verilen ve yukarıdaki yedi maddeden oluşan faktörünün ortalaması 3,14 ile “vasat” düzeyde kalmıştır.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Rekabeti severim çünkü rekabet daha fazla çalışmamı sağlar” şeklindeki 8. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 33,8) ve kesinlikle katılıyor (% 30,8) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,65 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Kendi çabalarımın ürünü değilse, olayların sonuçları beni memnun etmez” şeklindeki 9. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kararsız (% 24,3) ve katılıyor (% 23,9) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,12 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “İnsanların mutsuz durumları kötü şanslarından kaynaklanır” şeklindeki 10. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılmıyor (% 26,3) ve kesinlikle katılmıyor (% 25,7) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 2,62 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin “Yenilikçilik” adı verilen ve yukarıdaki üç maddeden oluşan faktörünün ortalaması 3,13 ile “vasat” düzeyde kalmıştır.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “İşin sürekli ve güvenli olması benim için kardan önemlidir” şeklindeki 11. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 32,2) ve kesinlikle katılıyor (% 29,4) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,61 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Benim için iş güvenliği önemlidir” şeklindeki 12. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kesinlikle katılıyor (% 50,0) ve katılıyor (% 26,9) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 4,02 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Başkasının gözetimi olmadığı zamanlarda daha başarılı olurum” şeklindeki 13. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kesinlikle katılıyor (% 34,2) ve katılıyor (% 32,0) seçeneklerinde

yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,77 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Başarabilme yeteneği konusunda kendime güvenirim” şeklindeki 14. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 37,9) ve kesinlikle katılıyor (% 37,0) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,91 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Düzensiz şartlarda çalışmaktan zevk alırım” şeklindeki 15. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kesinlikle katılmıyor (% 34,6) ve katılmıyor (% 23,9) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 2,39 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Karar ve eylemlerimin olumlu ve olumsuz sonuçlarına razı olurum” şeklindeki 16. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 36,6) ve kesinlikle katılıyor (% 23,7) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,54 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Amirlerimin birbiri ile çakışan kararlar vermesi beni rahatsız eder” şeklindeki 17. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kesinlikle katılıyor (% 33,0) ve katılıyor (% 27,7) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,60 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “İnsanları işe alırken beceri esasına göre değil, bağlılıklarına göre işe alırım” şeklindeki 18. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kararsız (% 26,5) ve kesinlikle katılmıyor (% 23,3) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 2,67 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Hakkında bir şey bilmediğim bir görevi üzerime alınmaktan çekinirim” şeklindeki 19. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 29,2) ve kesinlikle katılıyor (% 27,3) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,46 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin “Başarma İhtiyacı Duyma” adı verilen ve yukarıdaki dokuz maddeden oluşan faktörünün ortalaması 3,44 ile “yüksek” düzeydedir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Başarılı olduğumu hissetmem yüksek ücretli de olsa o işi yapmaktan hoşlanmam” şeklindeki 20. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 27,1) ve kararsız (% 25,3) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,40 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Sadece rahat yaşamama yetecek kadar para kazanmak istiyorum” şeklindeki 21. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 26,1) ve kesinlikle katılıyor (% 21,5) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,14 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Yeterince kar elde ediyorsam işle ilgili belirsiz koşullarda çalışmaktan rahatsız olmam” şeklindeki 22. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılmıyor (% 25,9) ve kararsız (% 24,1) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 2,73 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Ücreti iyi olduğu sürece rutin ve sıkıcı işlerde çalışmaktan gıcunmam” şeklindeki 23. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kesinlikle katılmıyor (% 27,9) ve katılmıyor (% 26,5) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 2,53 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Bana göre iyi iş neyin nasıl yapılacağına açık talimatlarla belirtildiği iş demektir” şeklindeki 24. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 32,8) ve kararsız (% 26,5) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,42 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Hassasiyetle takip etmeye çalıştığım bir iş programım var” şeklindeki 25. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 25,5) ve kararsız (% 23,1) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,04 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Yaşamımdaki kötü olayların sonuçlarını şans ve kötü kader değil ben etkilerim” şeklindeki 26. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 30,6) ve kararsız (% 26,3) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 2,39 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Başarının kişisel çabadan çok şansın ve kaderin sonucu olduğuna inanırım” şeklindeki 27. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılmıyor (% 27,5) ve kesinlikle katılmıyor (% 27,1) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 2,59 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin “Kontrol Odağı” adı verilen ve yukarıdaki sekiz maddeden oluşan faktörünün ortalaması 3,03 ile “vasat” düzeyde kalmıştır.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Zekâm ve kapasitem sayesinde karşılaştığım zorluklarla baş edebilirim” şeklindeki 28. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 40,1) ve kesinlikle katılıyor (% 29,8) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,77 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Yeni ve alışılmamış durumlarla baş edebileceğimden şüpheliyim” şeklindeki 29. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kararsız (% 31,4) ve katılmıyor (% 27,7) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 2,72 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Her zaman mevcut yöntemlerden daha iyi yöntemlerin olduğuna inanırım” şeklindeki 30. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 34,0) ve kesinlikle katılıyor (% 33,0) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,76 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Bir şeyi onu yapmış olmak için değil mükemmel yapmış olmak için yaparım” şeklindeki 31. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 31,2) ve kesinlikle katılıyor (% 30,2) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,66 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Yeni, ilginç hatta çılgın fikirleri üretmekte zorlanırım” şeklindeki 32. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılmıyor (% 31,4) ve kararsız (% 25,1) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 2,59 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Bir şeylerin olmasını beklemek ya da seyretmek yerine, ben kendim bir şeyler yapmayı tercih ederim” şeklindeki 33. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 39,9) ve kesinlikle katılıyor (% 27,5) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,73 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Yetenekli, hırslı, çalışkan olsam da param olmadığı sürece iş kuramam” şeklindeki 34. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kararsız (% 26,7) ve kesinlikle katılıyor (% 22,3) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,16 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Belirsizliğin olduğu durumlarda karar almayı ve önderlik yapmayı severim” şeklindeki 35. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılıyor (% 35,2) ve kesinlikle katılıyor (% 25,3) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,58 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin, “Çoğunluğun görüşüne karşı kendi görüşümü savunmakta zorlanırım” şeklindeki 36. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların katılmıyor (% 31,6) ve kesinlikle katılmıyor (% 30,6) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 2,36 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin “Belirsizliğe Tolerans” adı verilen ve yukarıdaki dokuz maddeden oluşan faktörünün ortalaması 3,26 ile “vasat” düzeyde kalmıştır.

Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeğinin bütün olarak aritmetik ortalaması, 3,22 olarak hesaplanmıştır. Bu ortalama, “vasat” düzeyde olup; katılımcıların beklenen düzeyden uzakta konumlandıklarını diğer bir değişle girişimci özelliklerinin yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.7.2.2. Girişimcilik Niyeti Ölçeği Puanları

Aşağıdaki tablo ile girişimcilik niyeti ölçeğinin betimleyici istatistik (ortalama ve standart sapma) değerleri aktarılmaktadır.

Tablo 13. Girişimcilik Niyetine İlişkin Ölçek Puanları

Faktör Adı	Madde	Frekans Dağılımları (n=506)										X	S.S.
		Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum			
		F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
Girişimcilik Niyeti X=3,44 S.S.=1,06	37	45	8,9	85	16,8	156	30,8	121	23,9	99	19,6	3,28	1,21
	38	70	13,8	91	18,0	139	27,5	118	23,3	88	17,4	3,13	1,28
	39	47	9,3	50	9,9	92	18,2	155	30,6	162	32,0	3,66	1,27
	40	50	9,9	55	10,9	125	24,7	131	25,9	145	28,7	3,53	1,28
	41	52	10,3	67	13,2	119	23,5	127	25,1	141	27,9	3,47	1,30
	42	53	10,5	58	11,5	105	20,8	119	23,5	171	33,8	3,59	1,33

Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin, “Bir girişimci olarak her şeyi yapmaya hazırım” şeklindeki 37. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kararsız (% 30,8) ve katılıyor (% 23,9) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,28 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin, “Profesyonel olarak hedefim bir girişimci olmaktır” şeklindeki 38. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kararsız (% 27,5) ve katılıyor (% 23,3) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,13 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “vasat” düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin, “Kendi işimi kurmak ve sürdürmek için her türlü çabayı göstereceğim” şeklindeki 39. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kesinlikle katılıyor (% 32,0) ve katılıyor (% 30,6) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,66 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin, “Gelecekte bir iş kurma konusunda kararlıyım” şeklindeki 40. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kesinlikle katılıyor (% 28,7) ve katılıyor (% 25,9) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,53 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin, “Ciddi anlamda kendi işimi kurmayı düşünüyorum” şeklindeki 41. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kesinlikle katılıyor (% 27,9) ve katılıyor (% 25,1) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,47 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin, “Bir gün kendi işimi kurma konusunda ciddi niyetlerim var” şeklindeki 42. maddesine ilişkin sonuçlar, katılımcıların kesinlikle katılıyor (% 33,8) ve katılıyor (% 23,5) seçeneklerinde yoğunlaştıklarını göstermektedir. Maddenin ortalaması ise 3,59 olarak hesaplanmıştır. Madde ortalamasının “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girişimcilik Niyeti Ölçeğinin bütün olarak aritmetik ortalaması, 3,44 olarak hesaplanmıştır. Bu ortalama, katılımcıların girişimcilik niyetlerinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.7.3. Araştırma Hipotezlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın konusu dahilinde oluşturulan hipotezlerin test edilmesi hedeflenmiştir. Hipotezlerde sırasıyla regresyon, t testi ve tek yönlü anova analizleri uygulanmıştır.

3.7.3.1. Değişkenler Arası Regresyon Analizi

Araştırmanın hipotezlerini test etmek için uygulanan regresyon analizi ile girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiler incelenerek, girişimci kişilik özellikleri boyutlarının girişimcilik niyeti üzerindeki etkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

Regresyon analizinde; bir bağımlı değişkenle bir bağımsız değişkenin doğrusal veya birden fazla bağımsız değişkenle çoklu doğrusal regresyon modeli ile değişkenlerin ilişkisi açıklanmaktadır.

Tablo 14’de girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisini gösteren basit doğrusal regresyon analizi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 14. Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi

Değişkenler	Girişimcilik Niyeti			Korelasyonlar			Çoklu Doğrusallık İstatistikleri	
	Beta	t	p-değeri	Zero-Order	Partial	Part	Tolerance	VIF
Girişimci Kişilik Özellikleri	0,438	10,926	0,000	0,438	0,438	0,438	1,000	1,000
R	0,438							
R²	0,192							
Düzeltilmiş R²	0,190							

Değişkenler arasındaki ilişkiyi öğrenebilmek için oluşturulan regresyon modeli 0.05 önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı ve R² değeri 0,192 olarak hesaplandığı tablo yardımıyla görülmektedir. R² değeri (belirlilik ve tanımlayıcılık katsayısı) bağımlı değişkendeki değişimin ne kadar bağımsız değişkenler tarafından tanımlanabildiğini gösteren bir ölçüdür. Buna göre çalışanların girişimci kişilik özellikleri (bağımsız değişken) girişimcilik niyetini (bağımlı değişkeni) % 19,2 oranında etkilemektedir. Diğer bir ifade ile bağımsız değişken bağımlı değişkendeki değişimlerin % 19,2'inin kaynağıdır. Modelde yer alan değişkenlerden entelektüel sermayenin ($\beta=0,438$; $p<0,05$) yenilikçi iş davranış ölçeği üzerinde bir etkisi olduğu saptanmıştır. Yukarıda ki sonuçlar bağlamında H₁ hipotezi desteklenmiştir.

Girişimci kişilik özelliklerinin alt boyutlarının girişimcilik niyeti üzerinde etkisinin incelenmesi amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 15. Girişimci Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi

Değişkenler	Girişimcilik Niyeti			Korelasyonlar			Çoklu Doğrusallık İstatistikleri	
	Beta	t	p-değeri	Zero-Order	Partial	Part	Tolerance	VIF
Risk Alma	0,184	3,721	0,000	0,363	0,164	0,149	0,658	1,520
Yenilikçilik	0,077	1,624	0,105	0,282	0,072	0,065	0,720	1,389
Başarma İhtiyacı	0,161	2,961	0,003	0,376	0,131	0,118	0,541	1,849
Kontrol Odağı	0,025	0,535	0,593	0,230	0,024	0,021	0,741	1,350
Belirsizliğe Tolerans	0,102	2,489	0,013	0,345	0,111	0,100	0,564	1,774
R	0,447							
R²	0,200							
Düzeltilmiş R²	0,192							

Tablo 15’de görüldüğü gibi oluşturulan regresyon modelinde üç alt boyut 0,05 önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlıdır ve R² değeri 0,20 olarak bulunmuştur. Buna göre girişimcilik niyeti, modeldeki girişimci kişilik özellikleri boyutları olan risk alma, yenilikçilik, başarıma ihtiyacı duyma, kontrol odağı ve belirsizliğe toleransı %20 oranında açıklayabilmektedir. Modelde yer alan risk alma, başarıma ihtiyacı ve belirsizliğe tolerans boyutları girişimcilik niyetini etkilemektedir ($\beta = 0,184$: $P < 0,05$; $\beta = 0,161$: $P < 0,05$; $\beta = 0,102$: $P < 0,05$). Bunun yanında modelde yer alan yenilikçilik ve kontrol odağı boyutlarının girişimcilik niyeti üzerinde bir etkisinin olmadığı saptanmıştır ($\beta = 0,077$: $P > 0,05$; $\beta = 0,025$: $P > 0,05$). Bu sonuçlar bağlamında risk almanın, başarıma ihtiyacı duymanın ve belirsizliğe toleransın girişimcilik niyeti üzerinde pozitif ve anlamlı etkisini öngören H₂, H₄ ve H₆ hipotezleri kabul edilmiştir. Yenilikçilik ve kontrol odağının girişimcilik niyeti üzerinde pozitif ve anlamlı etkisini öngören H₃ ve H₅ hipotezleri red edilmiştir.

3.7.3.2. T Testi Fark Analizi Uygulanarak Test Edilen Hipotezler

Bağımsız örneklem t testi normal dağılan verilerde birbirinden bağımsız iki grup arasında aritmetik ortalama durumlarına göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığını

ortaya koyan bir test türüdür. Girişimcilik niyeti ile belirlenmiş bazı grupların arasında yapılmış olan fark analizi sonucu ortaya çıkan veriler aşağıdaki tablodadır:

Tablo 16. Bazı Grupların ile Girişimcilik Niyetine İlişkin T-Testi Sonuç Tablosu

Değişkenler		N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Cinsiyet	Kadın	224	3,35	1,02	1,652	0,099
	Erkek	282	3,51	1,10		
Ailede Girişimci Var mı?	Evet	141	3,74	1,05	4,019	0,000
	Hayır	365	3,33	1,05		
Girişimcilik Dersi Aldınız mı?	Evet	199	3,56	1,04	1,986	0,048
	Hayır	307	3,37	1,07		

Tablo 16’da görüldüğü gibi, t testinin sonuçlarına göre 0,05 anlamlılık düzeyinde (p), girişimcilik niyetiyle cinsiyet grupları arasında anlamlı bir fark yoktur. Dolayısıyla H_7 hipotezi reddedilir. Girişimcilik niyetiyle ailede girişimci olup olmaması arasında anlamlı bir fark vardır. Dolayısıyla H_{11} hipotezi kabul edilir. Girişimcilik niyetiyle öğrencilerin girişimcilik dersi alıp almaması arasında anlamlı bir fark vardır. Dolayısıyla H_{12} hipotezi kabul edilir.

3.7.3.3. Tek Faktörlü Varyans (Anova) Analizi Uygulanarak Test Edilen Hipotezler

Tek faktörlü (yönlü) varyans analizi, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek üzere uygulanan bir fark analizi yöntemidir. Bu bölümde öğrencilerin yaş, fakülte ve aile geliri değişkenleri ile girişimcilik niyeti arasında farklılık olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Farklılıkların tespiti için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 17. Bazı Grupların ile Girişimcilik Niyetine İlişkin Anova Sonuç Tablosu

Değişkenler		N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Yaş	20 ve altı	55	3,22	1,02	1,025	0,381
	21-24 arası	383	3,46	1,07		
	25-29 arası	55	3,55	1,02		
	30 ve üzeri	13	3,47	1,12		
Fakülte	İnsani ve Sosyal Bilimler	64	3,48	0,86	3,103	0,015
	Eğitim	81	3,13	1,06		
	Veterinerlik	99	3,67	1,11		
	Teknoloji	198	3,48	1,06		
	İİBF	64	3,34	1,11		
Aile Toplam Geliri (TL)	0-500	14	3,37	0,82	1,315	0,233
	501-1000	4	3,17	1,14		
	1001-1500	76	3,27	0,99		
	1501-2000	13	2,95	1,23		
	2001-2500	101	3,38	1,13		
	2501-3000	42	3,63	0,94		
	3001-3500	89	3,38	1,07		
	3501-4000	49	3,60	1,07		
	4001 ve üzeri	118	3,59	1,06		

Tablo 17’de görüldüğü gibi, anova sonuçlarına göre 0,05 anlamlılık düzeyinde (p), girişimcilik niyeti öğrencilerin fakültelerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0,05$, H_9 kabul). Analiz sonuçlarına göre veterinerlik fakültesi öğrencilerinin girişimcilik niyeti düzeyi daha yüksektir.

Yukarıdaki fakülte değişkeni dışında anlamlı fark tespit edilen başka bir değişken yoktur (H_8-H_{10} red). Her bir değişkene ilişkin ortalamalara bakıldığında ise şöyle bir görünüm oluşmaktadır: Yaş değişkeninde, 25-29 arası ve aile toplam geliri değişkeninde, 2501-3000 tl olanların girişimcilik niyetlerine ilişkin ortalamaları diğerlerine göre yüksek çıkmıştır.

3.7.3.4. Araştırma Modeline İlişkin Hipotezlerin Sonuçları

Araştırma modeline ilişkin oluşturulan hipotezlerin sonuçları Tablo 10’da sunulmuştur. Değişkenler arasında yapılan regresyon, t testi ve anova analizlerinin sonucunda, başta kurulmuş olan 12 hipotezden 7’si kabul edilmiş ve 5 tanesi de reddedilmiştir. Hipotezlerin kabul ve ret durumları Tablo 18’de görülmektedir.

Tablo 18. Hipotezlerin Kabul ve Red Durumları

Hipotez No.	Hipotezler	Sig (p)	Sonuç
H ₁	Girişimci kişilik özellikleri girişimcilik niyetini pozitif ve anlamlı olarak etkiler.	0,000	Kabul
H ₂	Risk alma girişimcilik niyetini pozitif ve anlamlı olarak etkiler	0,000	Kabul
H ₃	Yenilikçilik girişimcilik niyetini pozitif ve anlamlı olarak etkiler.	0,105	Red
H ₄	Başarma ihtiyacı duyma girişimcilik niyetini pozitif ve anlamlı olarak etkiler.	0,003	Kabul
H ₅	Kontrol odağı girişimcilik niyetini pozitif ve anlamlı olarak etkiler.	0,593	Red
H ₆	Belirsizliğe tolerans girişimcilik niyetini pozitif ve anlamlı olarak etkiler.	0,013	Kabul
H ₇	Girişimcilik niyeti cinsiyete göre farklılık göstermektedir.	0,099	Red
H ₈	Girişimcilik niyeti yaşa göre farklılık göstermektedir.	0,381	Red
H ₉	Girişimcilik niyeti fakülteye göre farklılık göstermektedir.	0,015	Kabul
H ₁₀	Girişimcilik niyeti aile toplam gelirin'e göre farklılık göstermektedir.	0,233	Red
H ₁₁	Girişimcilik niyeti ailede bir girişimci olması durumuna göre farklılık göstermektedir.	0,000	Kabul
H ₁₂	Girişimcilik niyeti girişimcilik dersi alma durumuna göre farklılık göstermektedir.	0,048	Kabul

p>0,05= Red, p<0,05= Kabul

SONUÇ VE ÖNERİLER

Girişimcilik bütün dünyada geçmişte olduğu gibi gelecekte de önemini koruyan ve küreselleşen dünya ile birlikte önemini her geçen gün arttıran bir unsurdur. Girişimcilik; istihdamı artırması, ekonomik refah artışını sağlaması ve parasal bir gücü ifade etmesinden ötürü ülkeler adına büyük bir önem arz etmektedir. Girişimci kişilerin; mal ve hizmet ihtiyacını karşılayabilmek, ürettikleri teknoloji ile insanların hayatını kolaylaştırmak, ekonomik süreçte canlılığı sağlamak ve yeni kaynaklar bularak yenilikçilik faaliyetleri yaratarak bunlardan faydalanılmasını sağlamak gibi özelliklerinin olması ülkelerin gelişmesinde önemli role sahip olduklarının bir göstergesidir. Girişimcilik olgusunun bu denli önemli olmasında dolayı, son yıllarda yazın hayatında kişilik özellikleri ve girişimcilik niyetleri konusu göze çarpmaktadır. Yapılan çalışmalar ve çıkan sonuçlar; bireylere girişimcilik niyetleri konusunda yol gösterici olmuştur. Araştırmacıların, ilgilerini nereye yöneltecekleri konusunda süregelen tartışmalar, bu alanlardan birinin girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik niyetleri olduğunu öne çıkarmaktadır.

Çalışmamızın temel amacı, üniversitede öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik niyetleri üzerindeki etkisini incelemektir. Bu amacın yanı sıra demografik değişkenler ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir farklılığın olup olmamasının incelenmesi de alt amaç olarak belirlenmiştir. Araştırmamızda anket yöntemi kullanılarak öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik niyet düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerini ölçmek için KOH'un (1996) "Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeği" ve girişimcilik niyet düzeylerini ölçmek için Linan ve Chen'in (2009) "Girişimcilik Niyeti Ölçeği" kullanılmıştır.

Araştırmanın amacını gerçekleştirebilmek için Fırat üniversitesinde öğrenim gören son sınıf öğrencileri evren olarak belirlenmiştir. Ocak 2019'da yapılan veri toplama işleminde katılımcılardan girişimci kişilik özellikleri, girişimcilik niyetleri ve demografik özellikler ile ilgili veriler toplanmıştır. Elde edilen ham veriler, betimleyici istatistikler, güvenilirlik analizleri, t testi, tek yönlü varyans (anova) analizi ve regresyon analizleri yapılarak yorumlanmıştır.

Yapılan değerlendirme sonucunda; girişimci kişilik özellikleri ortalamasının "vasat" düzeyde olmakla beraber ($X=3,22$); Fırat üniversitesinde en yüksek girişimci

kişilik özellikleri oranının “başarma ihtiyacı duyma” alt boyutunda olduğu görülmüştür ($X=3,44$). Ayrıca çalışmamızın bir diğer değişkeni olan girişimcilik niyeti ölçeğinin ortalamasının ise yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır ($X=3,44$). Bu verilere göre öğrencilerin girişimcilik niyetleri düzeyinin girişimci kişilik özelliklerinden yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Analiz sonuçları, girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik niyetinin belirleyicisi olduğu, pozitif yönlü bu belirleyici etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu yönünde bilgiler üretmiştir. Bu sonuçlar, yazına ilişkin kıyaslamalardan yola çıkılarak oluşan araştırma beklentilerini desteklemektedir. Girişimci kişilik özelliklerinden “*risk alma*”nın, yapılan benzer çalışmalarda (Gençay, 2017; Uslu, 2015) ve bu çalışmada girişimcilik niyeti üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızda, bir diğer girişimci kişilik özelliği olan “yenilikçilik”in girişimcilik niyeti üzerindeki anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Yazında bu bulgu ile paralel bir sonuç elde eden çalışma olmasına rağmen (Gençay, 2017) yenilikçiliğin girişimcilik niyeti üzerindeki anlamlı bir etkisi olduğunu saptayan çalışmada mevcuttur (Uslu, 2015). Yine bir başka girişimci kişilik özelliği olan “başarma ihtiyacı duyma”nın girişimcilik niyeti üzerinde çalışmamız ile paralel bir şekilde anlamlı ve pozitif etkisi olduğu sonucuna varan çalışma olmasına rağmen (Uslu, 2015) yazında aksi yönde bir etki olduğu sonucuna varan çalışma da mevcuttur (Gençay, 2017). Bir diğer girişimci kişilik özelliği olan “*kontrol odağı*”nın da (Gençay, 2017) çalışmasındaki gibi diğer çalışmaların (Şeşen ve Basım, 2012; Uslu, 2015) aksine girişimcilik niyetine bir etkisi olmadığı sonucu görülmektedir. Girişimci kişiliğin bir diğer özelliği olan “*belirsizliğe tolerans*”ın girişimcilik niyetine olan etkisi ise beklenildiği ve diğer çalışmalarda (Gençay, 2017; Uslu, 2015; Koh, 1996) olduğu gibi pozitif ve anlamlı etkisi ortaya çıkmıştır. Bu bulgulara göre öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri arttıkça girişimcilik niyetlerinin de arttığı söylenebilir. Girişimci kişilik özelliklerine sahip öğrencilerin girişimci faaliyetlerde bulunma konusunda daha istekli ve kararlı olabilecekleri ve bu doğrultuda başarılı birer girişimci adayı olabilecekleri öngörülebilir.

Son olarak çalışmamızda, öğrencilerin girişimcilik niyet düzeyleri cinsiyet, yaş, fakülte, aile toplam geliri, ailede girişimci olması durumu ve girişimcilik dersi alıp almama durumuna ilişkin sorular dikkate alınarak değerlendirmeye gidilmiştir.

Cinsiyet değişkeni ile girişimcilik niyet düzeyi incelendiğinde, cinsiyet ile girişimcilik niyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna

ulaşmıştır. Yazına baktığımızda girişimcilik niyetinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini saptayan çalışma olmasına rağmen (Gençay, 2017) aralarında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varan çalışmada mevcuttur (Uslu, 2015). Yaş değişkeni ile girişimcilik niyet düzeyi incelendiğinde, yaş ile girişimcilik niyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde aile toplam geliri ile girişimcilik niyet düzeyi incelendiğinde, aile geliri ile girişimcilik niyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızda elde ettiğimiz bulgunun aksine, yazında Gençay (2017) çalışmasında aile geliri ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna varmıştır.

Çalışmamızda fakülte değişkeni ile girişimcilik niyet düzeyi incelendiğinde, öğrencilerin öğrenim gördüğü fakülteleri ile girişimcilik niyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmamızda ailede girişimci var mı? değişkeni ile girişimcilik niyet düzeyi arasında da anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bulgu Uslu (2015)'in çalışmasındaki sonuç ile paraleldir. Son olarak girişimcilik dersi almış olmak ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Yazına baktığımızda girişimcilik niyeti ile girişimcilik dersi almış olmak değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğunu bildiren çalışma olmasına rağmen (İrmiş ve Barutçu, 2012) aksini bulgulayan çalışmalarda mevcuttur (Gençay, 2017; Uslu, 2015).

21. yüzyıl dünyasında girişimcilik, üzerinde ağırlıkla durulan, ekonomik gelişmenin ve toplumsal refahın itici gücü olarak dikkat çeken bir konudur. Girişimci yaratmanın ya da kazanmanın kolay olmadığı ve ülkelerin bunun için servet harcadığı bilinen bir husustur. Literatür taraması yapıldığında Girişimcilik ile yapılan araştırmaların çoğunun öğrencilere yönelik yapıldığı görülmektedir. Bu durumdan yola çıkarak gerekli potansiyelde girişimci yetişmesi için eğitimin önemli olduğunu savunabiliriz. Eğitim, öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerinin farkına varması ve yeteneklerinin ortaya çıkması için girişimciliğe yönlendirilecek biçimde verilmesi ülkelerin girişimciler için harcamasını azaltacak ve genç bireylerin girişimci sıfatı kazanmasında kolaylık sağlayacaktır. Böylesine önemli bir konunun sadece bölümlerde belli öğrencilere veya belli bir fakültede değil de tüm fakülte ve üniversite öğrencilerini kapsayacak şekilde yapılarak daha gerçekçi sonuçlar ortaya konulabilir. Bu çalışmada girişimci kişilik özellikleri ile girişimci olma niyetiyle arasındaki ilişkinin sonuçları araştırılmıştır. Daha sonra ki çalışmalar da girişimci kişilik özelliklerini ile girişimci olma niyetini etkileyen diğer faktörler arasındaki ilişki araştırılabilir. Ülkemizin geleceği olan gençler için

girişimcilik dersleri yanında girişimciler tarafından tecrübelerini paylaşacağı ve yaptıkları başarıları yerinde görebilecekleri etkinlikler düzenlenebilir. Ayrıca girişimcilik konusun da ailelere de etkinlikler yapılarak girişimcilik konusunda bilgilendirilerek öğrencilere destek olunabilir.

KAYNAKÇA

- ADLER, A. (1996). Psikolojik Aktivite: Üstünlük ve Toplumsal İlgi, (B. Çorakçı, Çev.), 3.baskı, Say Yayın Dağıtım, İstanbul.
- ADLER, A. (2010). İnsanı Tanıma Sanatı, (K. Şipal, Çev.) Say Yayınları, 12.baskı, İstanbul.
- AKKAYA, T. D., Yıldız, E., ve Akın, K.Y. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi: Yalova Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 5(8), s.108-122.
- AKPINAR, S. (2009). Girişimciliğin Temel Bilgileri, 1.baskı, Umuttepe Kitapevi, Kocaeli.
- AKTÜRK, E. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerindeki Etkisi: Düzce Üniversitesinde Bir Araştırma, Düzce Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Düzce.
- ALPARSLAN, A. M., Bozkurt, Çetinkaya, Ö. ve Aydoğdu A., (2017). Etkin Bir Girişimcilik Eğitim İçeriği Tartışması: Akademisyenler, Girişimciler Ve Öğrenciler Üzerinde Saha Araştırmaları, MAKÜ-Uygulama Bilimleri Dergisi, 1(1), s.51-63.
- ALTUNTAŞ, T. H. (2016). Girişimcilik Destek Programlarının Aktif İstihdam Politikası Üzerindeki Etkinliği: KOSGEB Yeni Girişimcilik Programı Örneği ve TR21 Analizi, Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.
- ANDREW A. M. (1979). Involvement: A Potentially Important Mediator Of Consumer Behavior, In NA - Advances In Consumer Research, Eds. William L. Wilkie, Ann Arbor, MI : Association For Consumer Research, s.191-196.
- APAK, S., Taşçıyan, K. H. ve Aksoy, M. (2010). Girişimcilik ve Sermaye Tedarik Yöntemleri, Papatya Yayıncılık Eğitim 1.baskı, İstanbul.
- APPANNAIAH, H.R., Reddy, P.N. ve Kavitha, B.R. (2010). Organizational Behaviour. Mumbai: Himalaya Publishing House.
- ARSLANTAŞ, C. C. (2001). Girişimcilikle Yaratıcılık ve Yenilik, İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitü Yönetim Dergisi, 12(38), s.17-23.

- ASLAN, S. (2008). Kişilik, Huy ve Piskopatoloji, RCHP (Reviews, Cases And Hypotheses in Psychiatry), 1(2), s.7-19.
- AŞKIN, A., Nehir, S., ve Vural S. Ö., (2011). Tarihsel Süreçte Girişimcilik Kavramı Ve Gelişimi, Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi, 6(2), s.55-72.
- ATASOY, T. (2012). Kendinizin Patronu Olmak: Girişimcilik, ODTÜ Yayıncılık, 2.baskı, Ankara.
- ATEŞ, B. (2018). Girişimcilik Algısının ve Kişilik Özelliklerinin Farklı Disiplinler Açısından İrdelenmesi Bir Devlet Üniversitesi Örneği, Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ATKINSON, R., Atkinson, R., Smith, E. ve Hilgard, E. (1987). Introduction to Psychology. New York: Harcourt Brace Jovanovich
- AYKAN, E. (2002). Girişimcilik ve Girişimcilerin Liderlik Davranışları: Kayseri’de Bir Uygulama, Erciyes Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- AYTAÇ, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 15, s.139-160.
- BALKAN, S. (2017). Bartın Üniversitesi Orman Endüstri Mühendisliği Bölümü Mezunlarının Girişimcilik Eğilimi, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bartın.
- BALLI, A. (2017). Girişimcilik ve Girişimci Tipolojileri, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Endüstri Dergisi, 29(4), s.143-166.
- BAYRAM, Gül, N., (2014). Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerinde Etkisinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma, Hasan Kalyoncu Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- BİLGİZ, M. (2006). Kişiliğin Oluşumunda Fıtrat Ve Sosyal Çevrenin Etkisi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, İlahiyat Fakültesi Dergisi, 25, s.129-148.
- BOZKAYA, E. (2013). Örgüt Çalışanlarının Kişilik Özellikleri İle Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Hiyerarşi Yapısı Yüksek Bir Kurumda Uygulama, Balıkesir Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- BOZKURT, Ö. Ç., Kalkan, A., Koyuncu, O. ve Alparslan, A. M. (2012). Türkiye’de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerinde Nitel Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(1), s.229-247.

- BOZKURT, Ö. (2006). Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Dr. H. İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, 1(2), s.93-11.
- BOZKURT, Ö. ve Erdurur, K. (2013). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimci Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma, Girişimci ve Kalkınma Dergisi, 2(8), s.33-56.
- BÖRÜ, D. (2006). Girişimcilik Eğilimi: Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Marmara Üniversitesi SBE, Golden Print Ofset Basım ve Yayın Hizmetleri.
- BULUT, Ç. ve Aslan, G. (2014). Üniversitelerde Girişimcilik Eğitimi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 27(14), s.1-20.
- BURGER, J. M. (2006). Kişilik: Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri, (Çev. İnan Deniz Ve Erguvan Sarioğlu), Kaktüs Yayınları, 1.baskı, İstanbul.
- BÜBER, R. (2011). Girişimcilik Açısından Kültür Ve Kişilik Özelliklerinin Analizi: OSTİM Organize Sanayi Bölgesinde Bir Alan Araştırması, Dumlupınar Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- BÜYÜK, Ö. (2014). Girişimcilik (Girişimcilik Üzerine Notlar), Paradigma Akademi, 1.baskı, İstanbul.
- BÜYÜKYILMAZ, O., Karakaya, A., ve Yıldırım, C. (2016). Girişimcilik Eğitimi Alan Bireylerin Demografik Özellikleri Açısından Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki Fark, JED/GKD, 10(2), s.105-125.
- CANSIZ, E. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- CAPRARA, G. V. ve Cervone, D. (2000). Personality: Determinants, Dynamics and Potentials Cambridge: Cambridge University Press.
- CASSON, M. (1995), Entrepreneurship and Business Culture, Edward Elgar: Aldershot, İngiltere.
- CERTO, S. T. ve Miller, T. (2008). Social Entrepreneurship: Key Issues and Concepts, Business Horizons, 51(4), s.267-271.
- CİN, H. ve Günay, G.Y. (2013). Girişimcilerin Girişimcilik Tipleri İle Duygusal Zekaları Arasındaki İlişki, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 2(8), s.7-32.

- CÜCELOĞLU D. (2003). İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- ÇETİN, F. (2011). Örgüt İçi Girişimcilikte Öz Yeterlilik Algısı Ve Kontrol Odağının Rolü, Business and Economics Recarch Journal, 2(3), s.69-85.
- ÇETİNKAYA, B. Ö., (2011). Dünya’da Ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler, Detay Yayıncılık, 1.baskı, Ankara.
- ÇETİNKAYA, A. Ş. ve Ay, K. (2017). KOSGEB Girişimcilik Desteklerinin Amacına Ulaşma Düzeyi: Konya İli Araştırma, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 17(30), s.19-34.
- DAMAR, A., (2015). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Sannio Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesinde Karşılaştırılmalı Bir Araştırma, Selçuk Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- DEMİREL, E.T. (2009). İşletmelerin Kalite ve Sistem Belgelendirme İle İlgili Bilgi Düzeylerinin Ve Karşılaştıkları Sorunların Tespiti: Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Faaliyet Gösteren İhracatçı İmalat Sanayi İşletmelerinde Bir Araştırma, İnönü Üniversitesi SBE, Doktora Tezi, Malatya.
- DENİZ, A., ve Erciş, A., (2010). Kişilik Özellikleri, Hedonik Ve Rasyonel Fayda, Marka Duygusu Ve Marka Bağlılığı Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Atatürk Üniversitesi, İIBF Dergisi, 2(24), s.141-165.
- DİN, B. H., Anuar, A. B. ve Usman, M. (2016). The Effectiveness Of The Entrepreneurship Education Program In Upgrading Entrepreneurship Skill, Among Public University Students, Procedia-Social And Behavioral Sciences 224, s.117-123.
- DOĞAN, N. (2013). Türkiye’de Girişimcilik Eğilimi: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, İstanbul Üniversite SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- DOĞAN, T. (2013). Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ve Öznel İyi Oluş, Doğu Üniversitesi Dergisi, 1(14), s.56-64.
- DÖM, S. (2006). Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği, Detay Yayıncılık, 1.baskı, Ankara.
- DUGASSA, T. G. (2012). The Context of Entrepreneurship Education in Ethiopian Universities. Management Research Review, 3(35), s.225-244.

- DURNA, U. (2004). Stres, A ve B Tipi Kişilik Yapısı Ve Bunlar Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma, Niğde Üniversitesi, Celal Bayar Üniversitesi, İİBF Manisa Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 1(11), s.191-206.
- DÜNDAR, S. ve Ağça, V. (2007). Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisans Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin İncelenmesine İlişkin Ampirik Bir Çalışma, Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 1(25), s.121-142.
- EKİCİ, E. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimini Belirlemede Planlanmış Davranışlar Teorisi ve Girişimcilik Eğitiminin Rolü, Çukurova Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- EMÜL, E. ve Demirel, E.T. (2018). Etik İklim Algısının Hasta Güvenliği Kültürü Üzerine Etkisi: Elazığ Örneği, Turkish Studies, 13(7), s.83-122.
- ER HAZEL, P., (2012). Girişimcilik Ve Yenilikçilik Kavramlarının İktisadi Düşüncedeki Yeri: Joseph A. Schumpeter, Selçuk Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- ERCAN, S. ve Gökdeniz, İ., (2009). Girişimciliğin Gelişim Süreci Ve Girişimcilik Açısından Kazakistan, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Mütevelli Heyet Başkanlığı Bilig, 49, s.59-82.
- ERDOĞAN, B. Z. (2009). Girişimcilik ve KOBİ'ler: Teori Ve Uygulama, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 1.baskı, Bursa.
- ERDURUR, K. (2012). Turizm Lisans Eğitimi Alan Öğrencilerin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Akçakoca Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Yüksek Okulu Örneği, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Düzce.
- EREN, E. (2000). Örgütsel Davranış Ve Yönetim Psikolojisi, Beta Yayınları, 6.baskı, İstanbul.
- EREN, E. (2015). Örgütsel Davranış Ve Yönetim Psikolojisi, Beta Yayıncılık, 15.baskı, İstanbul.
- ERKOÇ, T. (2008). Kişilik Özelliklerinin Örgütsel İletişime Etkisi Ve Bir Araştırma. Yayınlanmamış Beykent Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- EROĞLU, F. (2011). Davranış Bilimleri, Beta Yayıncılık, 11.baskı, İstanbul.
- EROĞLU, F. (2017). Davranış Bilimleri, Beta Yayıncılık, 15.baskı, İstanbul.
- EROĞLU, F. (2006). Davranış Bilimleri, İstanbul Beta Yayınları.

- ERSOY, E. (2009). Yöneticilerin Dönüştürücü Ve İşe Yönelik Liderlik Eğilimleri İle Kişilik Özelliklerinin İlişkisi: Bir Örnek Olay, Sakarya Üniversitesi SBE, Doktora Tezi, Sakarya.
- ERYILMAZ, A. (2009). Başa Çıkma Stratejilerinin Kişilik Özelliklerinin Ergen Öznel İyi Oluşu Arasındaki Aracı Rolü, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- FİŞHER, J.L VE JAMES, K. V. (2008) Born, Not Made: The Entrepreneurial Personality Praeger, London.
- FOSS, N. J. ve Klein, P. G. (2002), Entrepreneurship and the Firm, Edward Elgar: Aldershot, İngiltere.
- GENÇAY, E. (2017). Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Bir Araştırma, Gaziosmanpaşa Üniversitesi SBE. Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- GENÇAY, E., (2017). Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Bir Araştırma, Gazi Osman Paşa Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- GUSSEİNOVA, D. (2015). Sosyal Girişimcilik Olgusu Ve Bir Örnek Olay İncelemesi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- GÜMÜŞOĞLU, Ş. ve Karaöz, B., (2014). Tarihsel Süreçte Girişimcilik: Muğla Örneği, Ekonomi Ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 1(3), s.97-116.
- GÜNAY A., (2016). Bilişim Alanında Değişik Kademelerde Eğitim Gören Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Karşılaştırılması, Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon.
- GÜNEL, Ö. D., (2010). İşletmelerde Yıldırma Olgusu Ve Yıldırma Mağdurlarının Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(12), s.37-65.
- GÜNER H. (2016). Bir Destekleme Modeli Olarak KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi ve Yeni Girişimci Destek Programı Üzerine Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Isparta.
- GÜNER, H. ve Korkmaz, A. (2017). KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi – Girişimcilik İlişkisi: Eğitim Alıp İş Kurmayanlar Üzerine Araştırma. İş Ve Hayat Dergisi, 4(17), s.155-182.
- GÜNEY, S. (2009). Davranış Bilimleri, Nobel Yayın Dağıtım, 5.baskı, Ankara.
- GÜNEY, S. (2008). Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular, Siyasal Kitapevi, 3.baskı, Ankara.

- GÜNEY, S. (2015). Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular, Siyasal Kitapevi, 4.baskı, Ankara.
- GÜNEY, S. ve Nurmakhmatuly, A. (2007). Kültürün Girişimciliğe Etkisi: Kazakistan Ve Türkiye Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Kültürler Arası Araştırma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(10), s.62-86.
- GÜRBÜZ, S. ve Şahin, F. (2016). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, 3.baskı, Ankara.
- HACISALİHOĞLU, U. (2007). İç Girişimcilik İklimi Ve Kurumsallaşma Algısı İle İş Tatmini Ve Bağlılık Düzeyi Arasındaki İlişkiler, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze.
- HİRİYAPPA, B. (2009). Organizational Behavior, Delhi: New Age International Press.
- HİSRİCH, R. D. ve Peters, M. (2001). Entrepreneurship, 5th Ed., Mcgraw-Hill Higher.
- HİSRİCH, R. D., Peters, M. P., ve Shepherd, D. A. (2017). Entrepreneurship, Newyork: Mcgraw-Hill Education.
- ISIR, T. (2006). Örgütlerde Personel Seçim Süreci: Bir Kamu Kuruluşundaki Yönetici Personelin Kişilik Özelliklerinin Tespit Edilerek Personel Seçim Sürecinin İyileştirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana.
- İŞİK, N. (2006). Öğretmen Adaylarının Benlik Kavramı İle Mesleki Benlik Kavramları Arasındaki Bağdaşımın Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi: Selçuk Üniversitesi Örneği, Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- İBİCİOĞLU, H., Taş, S. ve Özmen, H. İ., (2010). Üniversite Eğitiminin Girişimcilik Düşüncesinin Değişimine Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama, Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 1(2), s.53-74.
- İKİZ, N. A. (2011). Otel İşletmelerinde İç Girişimciliği Etkileyen Örgüt İçi Faktörlere İlişkin Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- İNANÇ, B. Y. ve Yerlikaya, E. E. (2011). Kişilik Kuramları, Pegem Akademi, 4.baskı, Ankara.
- İNCE, A. R., Erdem, H., Deniz, M. ve Bağlar, N, (2015). Girişimci Kişilik Özellikleri İle Girişimcilik Becerileri Arasındaki İlişkinin Potansiyel Girişimci Adayları Üzerinden İncelenmesi, International Journal of Social Science, 41(2), s.399-416.

- İRENGÜL, O. (2014). Beş Faktör Kişilik Kuramının Sosyal Girişimcilik Yönelimine Etkisi Ve Bir Alan Araştırması, İstanbul Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- İRMİŞ, A. ve Barutçu, E. (2012). Öğrencilerin Kendilerini Girişimci Bir Kişiliğe Sahip Görmelerini ve İş Kurma Niyetlerini Etkileyen Faktörler: Bir Alan Araştırması. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 26(2), s.1-25.
- İRMİŞ, A., Durak, İ., ve Özdemir, L. (2010). Girişimcilik Kültürü, Ekin Yayın Evi, 1.baskı, Bursa.
- İŞCAN, F. ve Kaygın, E. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(15), s.443-462.
- KAHYA, C. ve İmamoğlu, İ. K. (2013). Sosyo-Demografik Özellikler Ve Girişimcilik İlişkisinin Yerel Kalkınma Bağlamında Değerlendirilmesi: Bayburt İli Örneği, Akademik Bakış Dergisi, 38, s.1-14.
- KARABACAK, G. (2010). İş Gören Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerindeki Etkisi: Düzce Üniversitesinde Bir Araştırma, Düzce Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Düzce.
- KARADAL, H., (2014). Girişimcilik, Siyasal Kitapevi, 3.baskı, Ankara.
- KARAMAN, O. (2018). İktisadi Bir Bakışla Girişimcilik Üzerine Bir Araştırma, Kocaeli Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- KARATAŞ, İ. (2018). Beden Eğitimi Ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi: Bartın Üniversitesi Örneği, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bartın.
- KARSLI, H. O. (2018). Kişilik Özellikleri Ve Girişimcilik Niyeti Arasındaki İlişkinin Proaktif Kişilik Boyutu Açısından İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- KAŞLI, M. (2009). Otel İşletmelerinde İş Görenlerin Kişilik Özellikleri Lider-Üye Etkileşimi Ve Tükenmişlik İlişkisinin İncelenmesi, Balıkesir Üniversitesi SBE, Doktora Tezi, Balıkesir.
- KELEŞ, H. N., Özkan, T. K., Doğaner, M., ve Altunoğlu, A. E., (2012). Önlisans Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, Uluslararası İktisadi Ve İdari İncelemeler Dergisi, 2012, S.9, C.5, S.107-118.

- KESİM, M., (2010). Girişimcilik Ders Kitabı,(Editör: Muzaffer Tunçel).
- KILIÇ, S. (2016). Cronbachs Alpha Reliability Coefficient, Journal Of Mood Disorders, 6(1), s.47-48.
- KORKMAZ, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 2(19), s.209-226.
- KÖKNEL, Ö. (1999). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik, Altın Kitaplar Yayınevi, 12.baskı, İstanbul.
- KUMAR, N. (2009). Organizational Behaviour: A New Look Concept, Theory And Cases. Mumbai, Himalaya Publishing House.
- KÜÇÜK Alaybeyoğlu, K., (2014). Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Davranışına Etkisi: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Örneği, Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- LUTHANS, F., (2011). Organizational Behavior An Evidence-Based Approach, Newyork: Mcgraw-Hill/Irwin.
- LUTHANS, Fred (1995). Organizational Behavior, Seventh Edition, McGraw-Hill, Inc. (Literatür Yayıncılık, İstanbul).
- MACKO, A. ve Tyszka, T. (2000). Entrepreneurship And Risk Taking, Applied Psychology, 58(3), s.469-487.
- MARANGOZ, M.,(2012). Girişimcilik, Beta Basım Yayın, İstanbul.
- MC ADAMS, D.P. (1997). A Conceptual History Of Personality Psychology. In. R. Hogan. J. Johnson & S. Briggs (Ed.), Handbook Of Personality Psychology. (P. 3-39). Academic Press.
- MCCRAE, R.R. ve Costa, P.T. (1989). Reinterpreting The Myers-Briggs Type Indicator From The Perspective Of The Five-Factor Model Of Personality. Journal Of Personality, 57, s.17-40.
- MCDANIEL, A. B. (2002). Entrepreneurship And Innovation: An Economic Approach, M. E. Sharpe, USA.
- MERDAN, E. (2013). Beş Faktör Kuramı İle İş Değerleri İlişkisinin İncelenmesi: Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 7(4), s.140-159.

- MERT, M. (2018). Kişilik Özellikleri İle Girişimcilik Davranışı Arasındaki İlişki: Denizli Meslek Yüksekokullarında Bir Araştırma, Pamukkale Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- MÜFTÜOĞLU, T., Ürper, Y., Başar, M., ve Tosunoğlu, B. T., (2004). Girişimcilik, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2.baskı, Eskişehir.
- NAKTİYOK, A. (2004). İç Girişimcilik, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- NAMAL, M. K., Koçancı, M. ve Aksoy, B., (2018). KOSGEB Girişimcilik Programı Eleştirel Bir Değerlendirme, Akademik Hassasiyetler Dergisi, 9(5), s.93-110.
- ÖĞÜT, A., Şendoğdu, A. ve Yılmaz, N. (2006). Bilişimci Girişimci Tipolojisi Açısından Bilgi Yönetiminin İlkeleri, Uluslararası Girişimcilik Kongresi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İİBF, Kongre Dizisi:11, No:86,Kırgızistan-Bişkek, 25-27 Mayıs, s.431-436.
- ÖREN, K. ve Biçkes, M. (2011). Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Potansiyeli Üzerindeki Etkileri: Nevşehir'deki Yüksek Öğrenim Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 3(16), s.67-86.
- ÖZBAY, L. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Dumlupınar Üniversitesinde Bir Araştırma, Dumlupınar Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- ÖZCAN, E. D. (2011). Kişilik Bakış Açısından Örgüt Yapısı ve İş Tatmini, Beta Basım Yayın, 1.baskı, İstanbul.
- ÖZDEMİR, L., (2015). Kırgızistan, Türkiye Manas Üniversitesi Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Değerlendirilmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 1(20), s.41-65.
- ÖZDEMİR, O., Özdemir, P.G., Kadak, M.T. ve Nasıroğlu, S., (2012). Kişilik Gelişimi, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4(4), s.566-589.
- ÖZDEMİR, P. (2016). Girişimcilik Eğitimi Ve Üniversitelerimiz, JEO/GKD, 1(11), s.224-240.
- ÖZDEMİR, P. (2016). Girişimci Üniversiteler Ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- ÖZDEMİRCİ, A. ve Taşkıran, E. (2012). Girişimciliğin Zayıf Yönleri, Stratejik Düşünce ve Kurumsal Girişimcilik, İTO Yayınları, İstanbul.

- ÖZDEVECİOĞLU, M. ve Karaca, M., (2015). Girişimcilik, Girişimci Kişilik, Eğitim Yayınevi, 1.baskı, Konya.
- ÖZER, E. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Duygusal Zekâ ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya.
- ÖZGÜR, A. Ö. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Girişimci Kariyer Değeri Ve Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Araştırma, Uluslararası Girişimcilik Ve Kariyer Sempozyumu Bildiri Kitabı, s.85-108.
- ÖZKALP, E. ve Kirel, Ç. (2010). Örgütsel Davranış, Ekin Yayınevi, 4.baskı, Bursa.
- ÖZKAN, Ş. F., Gündoğdu, Ö. S. E. ve Aksu, H., (2010). Türkiye’de Girişimcilik Ve Belirleyicileri: Marmara Ve Doğu Anadolu Bölgesi Üzerine Bir Uygulama, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 4(58), s.145-172.
- ÖZKARA, B. (2010). İş Fikri Bulma Yöntemleri Üzerinde Kişiliğin ve Karar Verme Tarzlarının Etkisi: Isparta ve Burdur İllerindeki Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- ÖZKUL, G. (2007). Kapitalist Sistemin Sürükleyici Aktörleri: Ekonomik Teoride Girişimciler, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 3(12), s.343-366.
- PIHIE, L. ve Akmaliah, Z. (2009). Entrepreneurship as a Career Choice: An Analysis of Entrepreneurial Self-Efficacy and Intention of University Students, European Journal of Social Sciences, 9(2), s.338-349.
- RAPOSO, M. ve Arminda Do Paço (2011). Entrepreneurship Education: Relationship Between Education And Entrepreneurial Activity, Psicothema, 23(3), s.453- 457.
- ROBERT, D.H. ve Michael P.P. (1989). ‘Entrepreneurship: Starting, Developing And Managing A New Enterprise, 2nd Edition. U.S.A.. Irwin Inc.
- SAYGIN, A. ve Aslan, S. (2005). Duygu Durum Bozuklukları İle Huy, Karakter ve Kişilik İlişkisi, Türk Psikiyatri Dergisi, 4(16), s.276-283.
- SAYGIN, Ö., Polat, Y. ve Karacabey, K. (2005). Çocuklarda Hareket Eğitiminin Fiziksel Uygunluk Özelliklerine Etkisi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi, 3(19), s.205-212.
- SAYGIN, S. (2018). Girişimcilik Ruhu Üzerinde Beş Büyük Faktör Kuramının Etkisi: Girişimcilik Eğitimi Veren KOBİ'lere Yönelik Bir Araştırma, Ecevit Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.

- SAYINER, B., Şavaşan, E., Sözen, D. ve Köknel, Ö. (2007). Yükseköğretim Gençliğinin Benlik Algısının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi: İstanbul Ticaret Üniversitesi Örneği, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(6), s.253-265.
- SAYLAN, U. (2011). Girişimcilik Kültürü: Balıkesir’de Turizm Sektörüne Yönelik Bir Araştırma, Balıkesir Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- SOYLU, A. (2011). Türkiye’de Kamu Destekli Girişimcilik, Gazi Kitapevi, Ankara.
- SOYSAL, A. (2008). Çalışma Yaşamındaki Kişilik Tipleri: Bir Literatür Taraması, Çimento İşveren Dergisi, 1(22), s.1-19.
- SOYŞEKERCİ, S. (2013). Uygulamalar ve Şirket Örnekleriyle Girişimcilik, Kriter Yayın Evi, 2.baskı, İstanbul.
- SUNDBO, J. (1998). The Theory Of Innovation: Entrepreneurs, Technology and Strategy, Edward Elgar Publishing, UK.
- SÜREN, S. (2015). Banka Çalışanlarında Tükenmişlik Ve Beş Büyük Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: Bir Alan Araştırması, Balıkesir Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- SÜRÜCÜ, D. (2018). İş Planı Hazırlama Yeteneğinin Gelişiminde Kosgeb Uygulamalı Girişimcilik Eğitiminin Rolü, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aksaray.
- ŞENGÜL, C. M. (2008). Örgüt Çalışanlarının Kişilik, İş Tatmini Ve Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Celal Bayar Üniversitesi SBE, Basılmamış Doktora Tezi, Manisa.
- ŞEŞEN, H. ve Basım, H. (2012). Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Ege Akademik Bakış Dergisi 12(1), s.21-28.
- ŞİMŞEK, Ş., Çelik, A., ve Akgemci, T. (2015). Davranış Bilimlerine Giriş Ve Örgütlerde Davranış, Eğitim Yayınevi, 9.baskı, Konya.
- TAŞ, A. (2016). Girişimcilik Eğitimi İle Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişkinin Parametrik Tekniklerle Analizi: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Örneği, Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Bolu.
- TAŞGİT, M.S, (2012). Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı Ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Karaman.

- TAŞKIN, E. (2012). Başarılı Girişimcilerin Ortak Özellikleri, Girişimcilik ve KOBİ'ler, (Editör: Z. Erdoğan), Ekin Basımevi, Bursa.
- TAŞKIN, E. (2008). Girişimcilik ve Özgüven: Girişimciler ve Kobi'ler-Teori ve Uygulama, Editör: B. Zafer Erdoğan, Ekin Yayın Evi, Bursa.
- TAYMUR, İ. ve Türkçapar, M.H. (2012). Kişilik: Tanımı, Sınıflaması Ve Değerlendirilmesi, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2(4), s.154-177.
- TEKİN, M. (2006). Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği, Damla Ofset, 5.baskı, Konya.
- TİLKİCİ, M. ve Aksoy, A. (2009). Girişimcilik ve Küçük İşletmeler, Nobel Yayın Dağıtım, 1.baskı, Ankara.
- TULUNAY, L. (2010). Girişimciliği Etkileyen Faktörler Ve Girişimci Profili: İstanbul, Kayseri Ve Van Örnekleri, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- TUTAR, H. ve Altınkaynak, F. (2013). Girişimcilik, Detay Yayıncılık, Ankara.
- TUTAR, H. (2015). Davranış Bilimleri: Kavramlar ve Kuramlar, Seçkin Yayıncılık, 2.baskı, Ankara.
- TÜRKMEN, F. (2013). Kişilik Tiplerinin Çatışmayı Yönetme Yöntemlerine Etkisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- ULAŞ, D. (2006). Franchising Sisteminin Girişimcilik Açısından Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi İİBF Fakültesi Dergisi, 3(8), s.133-151.
- USLU, D. (2015). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Girişimci Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Niyetinin Duygusal Zekâ Faktörlerine Göre İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- UYGUN, M., Mete, S. ve Güner, E. (2012). Genç Girişimci Adayların Girişimcilik Eğilimi ve Girişimcilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 2(4), s.145-156.
- YALÇIN, F. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sermayelerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerindeki Etkisi, Erciyes Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- YELBOĞA, A. (2006). Kişilik Özellikleri Ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İşGüç-Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 2(8), s.196-217.

- YELKİKALAN, N., Akatay, A., Yıldırım, H. M., Karadeniz, Y., Köse, C., Koncagül, Ö., ve Özer, E., (2010). Dünya Ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Eğitimi: Karşılaştırmalı Bir Analiz, KMÜ Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 19(12), s.51-59.
- YURTSEVER, H., (2009). Kişilik Özelliklerinin Stres Düzeyine Etkisi Ve Stresle Başa Çıkma Yolları: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, İzmir.
- YÜCEOL, N. (2018). Girişimcilik Eğitimi Alan Kişilerin Girişimci Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- YÜKSEL, H. (2014). Yaşam Boyu Eğitim Olgusunun İstihdama Katkısı: İşkur Örneği, Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 5(3), s.90-113.
- ZEL, U. (2001). Yönetimde Kişilik Ve Kişilik Özellikleri, (Editör: Güney, S., Yönetim ve Organizasyon), Nobel Yayınları, Ankara.
- ZEL, U. (2006). Kişilik ve Liderlik', Nobel Yayın Dağıtım, 2.baskı, Ankara.
(<http://www.toplumdusmani.net/v2/psikoloji/2639-cattell-ve-eysenckin-kisilik-kurami.html>, erişim tarihi: 18.12.2018).
(www.tdk.gov.tr, erişim tarihi: 05.01.2019).
(https://www.ab.gov.tr/ab-programlari-hibeleri_101.html, erişim tarihi: 20.03.2019).
(<http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/girisimcilik/ulusal-destek-programlari>, erişim tarihi: 22.03.2019).
(<http://www.teskomb.org.tr/index.asp?p=40>, erişim tarihi: 20.03.2019).
(<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/1231/girisimcilik-destek-programi>, erişim tarihi: 22.03.219).
(https://ttgv.org.tr/content/docs/TTGV_Vakif_Senedi_2010.pdf , erişim tarihi: 20.03.2019).

EKLER

Ek 1. Orijinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Ad-Soyadı	İmren ÇAKMAK
Öğrenci Numarası	171216112
Enstitü Anabilim Dalı	İşletme Anabilim Dalı
Programı	İşletme Anabilim Dalı
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Muhammet DÜŞÜKCAN
Tez Başlığı (Türkçe)	Girişimcilik Ve Girişimci Kişiliğinin Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkisi: Firat Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 126..... sayfalık kısmına ilişkin, 19.10.2019 tarihinde gelsin/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %24.....'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Oray ve bildirim sayfaları hariç.
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örneğe içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin danışmanı Tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini, aksi takdirde edilecekli multimedial durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğini ve yukarıda vermiş olduğuna bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Doç. Dr. Muhammet DÜŞÜKCAN

Prof. Dr. Keşan PEKER

Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

Lisansüstü tezler, savunma öncesinde intihal program raporu ile birlikte enstitüye teslim edilir.

İntihal raporu ile ilgili olarak eskı kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezi, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'ü geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

Ek 2. Anket Formu

ARAŞTIRMA ANKETİ	
Değerli Arkadaşlar,	
Bu çalışmanın amacı girişimci kişiliğinin öğrenciler üzerindeki etkisini araştırmaktır. Bu anket çalışması yüksek lisans proje çalışmasında kullanılacaktır. Bu nedenle sorulara içtenlikle cevap vermeniz rica olunur. Araştırmaya katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.	
Doç. Dr. Muhammet DÜŞÜKCAN, İİBF Yüksek Lisans Öğrencisi İmren ÇAKMAK	

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	
Cinsiyetiniz	: ( ) Kadın ( ) Erkek
Yaşınız	: ( ) 20 ve altı ( ) 21-24 arası ( ) 25-29 arası ( ) 30 ve üzeri
Fakülteniz	: ( ) İnsani ve Sosyal Bilimler ( ) Eğitim ( ) Veterinerlik ( ) İİBF ( ) Teknoloji
Ailenizin Aylık Toplam Geliri	: ( ) 0-500 ( ) 1001-1500 ( ) 2001-2500 ( ) 3001-3500 ( ) 501-1000 ( ) 1501-2000 ( ) 2501-3000 ( ) 3501-4000 ( ) 4001 ve üzeri
Ailenizde Girişimci Var mı?	: ( ) Evet ( ) Hayır
Girişimcilik Dersi Aldınız mı?	: ( ) Evet ( ) Hayır
Ailenizde Kendi işini Kuran 1.Derece Yakınlığınız Var mı?	: ( ) Evet ( ) Hayır
Aile Şirketiniz Var mı ?	: ( ) Evet ( ) Hayır
Kariyer Hedefi Olarak Okulu Bitirdikten Sonra Ne Yapmayı Düşünüyorsunuz? :	( ) Kendi İşimi Kurmak ( ) Özel Bir Şirkette Üst Düzey Yönetici Olmak ( ) Kamu Kesiminde Çalışmak ( ) Üniversitede Kalıp Akademisyen Olmak ( ) Diğer

UYARI! Aşağıda yer alan sorulardan 1. ve 42. Sorular arasını cevaplarken sağ tarafta bulunan Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden size uyan yalnızca bir tanesini işaretleyiniz.

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	İnsanların şanssızlıkları yaptıkları hatalardan kaynaklanır.					
2	İşlerin yapılma şekillerini değiştirmekten kaçınırım.					
3	Yaptığım işte yükselmek için büyük risk almaya gönüllüyüm.					
4	Diğer insanlar çevrede olağan dışı bir şeyler görmediği halde, ben işle ilgili fırsatları algılayabilirim.					
5	Çözumsuz korkularım ve zayıflıklarım var.					
6	Hisselerinin kar getirebileceğini hesaplayabildiğim bir ortaklığa paramı yatırmaktan çekinmem.					
7	Başarı oranı yüzde 60 ve daha fazla ise riski göze alabilirim.					
8	Rekabeti severim çünkü rekabet daha fazla çalışmamı sağlar.					
9	Kendi çabalarımın ürünü değilse, olayların sonuçları beni memnun etmez.					
10	İnsanların mutsuz durumları kötü şanslarından kaynaklanır.					
11	İşin sürekli ve güvenli olması benim için kardan önemlidir.					
12	Benim için iş güvenliği önemlidir.					
13	Başkasının gözetimi olmadığı zamanlarda daha başarılı olurum.					
14	Başarabilme yeteneği konusunda kendime güvenirim.					
15	Düzensiz şartlarda çalışmaktan zevk alırım.					
16	Karar ve eylemlerimin olumlu ve olumsuz sonuçlarına razı olurum.					
17	Amirlerimin birbiri ile çakışan kararlar vermesi beni rahatsız eder.					
18	İnsanları işe alırken beceri esasına göre değil, bağlılıklarına göre işe alırım.					
19	Hakkında bir şey bilmediğim bir görevi üzerime alınmaktan çekinirim.					
20	Başarılı olduğumu hissetmesem yüksek ücretli de olsa o işi yapmaktan hoşlanmam.					
21	Sadece rahat yaşamama yetecek kadar para kazanmak istiyorum.					
22	Yeterince kar elde ediyorsam işle ilgili belirsiz koşullarda çalışmaktan rahatsız olmam.					
23	Ücreti iyi olduğu sürece rutin ve sıkıcı işlerde çalışmaktan gocunmam.					
24	Bana göre iyi iş neyin nasıl yapılacağına açık talimatlarla belirtildiği iş demektir.					
25	Hassasiyetle takip etmeye çalıştığım bir iş programım var.					
26	Yaşamımdaki kötü olayların sonuçlarını şans ve kötü kader değil ben etkilerim.					
27	Başarımların kişisel çabadan çok şansın ve kaderin sonucu olduğuna inanırım.					
28	Zekâm ve kapasitem sayesinde karşılaştığım zorluklarla baş edebilirim.					
29	Yeni ve alışılmamış durumlarla baş edebileceğimden şüpheliyim.					
30	Her zaman mevcut yöntemlerden daha iyi yöntemlerin olduğuna inanırım.					
31	Bir şeyi onu yapmış olmak için değil mükemmel yapmış olmak için yaparım.					
32	Yeni, ilginç hatta çılgın fikirleri üretmekte zorlanırım.					
33	Bir şeylerin olmasını beklemek ya da seyretmek yerine, ben kendim bir şeyler yapmayı tercih ederim.					
34	Yetenekli, hırslı, çalışkan olsam da param olmadığı sürece iş kuramam.					

35	Belirsizliğin olduğu durumlarda karar almayı ve önderlik yapmayı severim.					
36	Çoğunluğun görüşüne karşı kendi görüşümü savunmakta zorlanırım					
37	Bir girişimci olarak her şeyi yapmaya hazırım.					
38	Profesyonel olarak hedefim bir girişimci olmaktır					
39	Kendi işimi kurmak ve sürdürmek için her türlü çabayı göstereceğim.					
40	Gelecekte bir iş kurma konusunda kararlıyım.					
41	Ciddi anlamda kendi işimi kurmayı düşünüyorum.					
42	Bir gün kendi işimi kurma konusunda ciddi niyetlerim var.					

Ek 3. İzin Belgeleri

EMVAK Tarih ve Sayısı: 10/12/2018-298/24

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı :97132852/302.14.01/
Konu :Etik Kurul Değerlendirmesi

İŞLETME ANABİLİM DALINA

Anabilim Dalınız Dr.Öğr.Üyesi Muhammed DÜŞÜKCAN'ın yönetiminde, Yüksek Lisans Öğrencisi İmren ÇAKMAK'a ait "Girişimcilik ve Girişimci Kişiliğinin Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkisi;Firat Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama" konulu çalışma ile ilgili Etik Kurul Kararı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

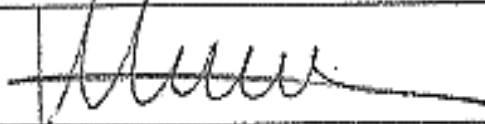
e-İmzalıdır,
Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ
Kurul Başkanı

ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACININ ADI SOYADI
29.11.2018	13	8	Dr.Öğr.Üyesi Muhammed DÜÇÜKCAN

KARAR

"Girişimcilik ve Girişimci Kişiliğinin Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkisi;Fırat Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama" konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup, çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. M. Nuri GÖMLEKSİZ (Başkan)			
Doç. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU (Üye)	Bulunamadı	Doç. Dr. Rifat BİLGİN (Üye)	İmza
Doç. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza	Dr. Öğr. Üyesi Serkan BİÇER (Üye)	Bulunamadı
Doç. Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Dr. Öğr. Üyesi Haki PEŞMAN (Üye)	İmza
Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	İmza		

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Genel Sekreterlik

Sayı :11611387/100/
Konu :Anket İzni (İmren ÇAKMAK)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi :Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün, "İmren ÇAKMAK" konulu 31.12.2018 tarih ve 302911 sayılı yazısı.

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi, Fen Fakültesi ve Veteriner Fakültesi'nin "Anket Çalışması-İmren ÇAKMAK" konulu yazıları ekte gönderilmiştir.

Bilgüleriniz ile gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır.
Prof. Dr. Mehmet CEBECİ
Rektör Yardımcısı

EK :
Yuzı (3 Sayfa)

Evrak İzahl ve Sayısı: 07/02/2019-311034

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı :17206398/100/
Konu :Anket İzni (İmren ÇAKMAK)

İŞLETME ANABİLİM DALINA

Genel Sekreterliğin İmren ÇAKMAK hakkındaki 06.02.2019 tarih ve 310835 sayılı yazısı ekte sunulmuştur.
Bilgileriniz ile gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır.
Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Enstitü Müdürü

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı :88076204/100/
Konu :Anket İzni (İmren ÇAKMAK)

YAZI İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi :02/01/2019 tarihli, 303347 sayılı ve "Anket İzni (İmren ÇAKMAK)" konulu yazı

İlgi sayılı yazınız gereğince, Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi İmren ÇAKMAK'ın, "Girişimcilik ve Girişimci Kişiliğinin Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkisi: Fırat Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama" adlı tez çalışması kapsamında hazırladığı anketi uygulama isteği Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgileriniz ile gereğini arz ve rica ederim.

e-İmzalıdır.
Prof. Dr. Erol AŞILTÖRK
Dekan

DAĞITIM
Gereği:
Yazı İşleri Müdürlüğüne

Bilgi:
Genel Sekreterliğe

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Fen Fakültesi Dekanlığı

Sayı :11499D65/100/
Konu :Anket İzni (İmren ÇAKMAK)

GENEL SEKRETERLİĞE

İlgi :02/01/2019 tarihli, 303347 sayılı ve "Anket İzni (İmren ÇAKMAK)" konulu yazı

İlgi yazınız gereği, Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi İmren ÇAKMAK'ın, "Girişimcilik ve Girişimci Kişiliğinin Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkisi: Firat Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama" adlı tez çalışması kapsamında hazırladığı anketi Fakültemiz öğrencilerine yapması, Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-İmzalıdır:
Prof. Dr. Rifat ÇOLAK
Dekan

EK :
Yazı Örneği (24 Sayfa)

DAĞITIM

Gereği:
Genel Sekreterliğe

Bilgi:
Biyoloji Bölümüne
Fizik Bölümüne
İstatistik Bölümüne
Kimya Bölümüne
Matematik Bölümüne

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Veteriner Fakültesi

Sayı :31578891/100/
Konu :Anket İzni (İmren ÇAKMAK)

GENEL SEKRETERLİĞE

İlgi :02/01/2019 tarihli, 303347 sayılı ve "Anket İzni (İmren ÇAKMAK)" konulu yazı

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi İmren ÇAKMAK'ın, "Girişimcilik ve Girişimci Kişiliğinin Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Etkisi: Firat Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama" adlı tez çalışması kapsamında hazırladığı anketi Fakültemiz öğrencilerine uygulama isteği uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

e-İmzalıdır.
Prof. Dr. Sadık YILMAZ
Dekan

ÖZ GEÇMİŞ

İmren ÇAKMAK, 09.06.1995 tarihinde Elazığ'da doğdu. İlkokul, ortaokul, lise ve üniversite eğitimini Elazığ'da tamamladı. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Elazığ Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünde lisans eğitimine başladı. 2017 yılında lisans eğitimini bitirdi. Aynı yıl Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Yüksek Lisans programına başladı.

